

Rolnictwo w województwie lubelskim w 2019 r.

Agriculture in lubelskie voivodship in 2019

Opracowanie merytoryczne:

Content-related works:

Urząd Statystyczny w Lublinie. Lubelski Ośrodek Badań Regionalnych, Wydział Realizacji Badań
Statistical Office in Lublin, Lublin Centre for Regional Surveys, Realization of Surveys Division

Kierujący

Supervisor

Krzysztof Markowski

Zespół autorski

Editorial team

Magdalena Ściborek-Rycyk

Prace redakcyjne

Editorial work

Magdalena Ściborek-Rycyk

Tłumaczenie

Translation

Katarzyna Siemiaszko

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Magdalena Ściborek-Rycyk

Projekt i wykonanie okładki

Cover project and realization

Aleksandra Jangas-Kurzak

ISSN 2080-0517

Publikacja dostępna na stronie

Publications available on website

lublin.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Przedmowa

Województwo lubelskie należy do regionów charakteryzujących się znaczącą rolą sektora rolniczego. O dogodnych warunkach do prowadzenia działalności rolniczej decydują przede wszystkim korzystne czynniki glebowo-klimatyczne oraz duży udział użytków rolnych. Lubelskie jest liderem wielu upraw rolniczych i sadowniczych, wśród których można wymienić m. in.: maliny, porzeczki i agrest.

Rzetelna wiedza na temat sytuacji w rolnictwie w województwie lubelskim jest niezbędna do podejmowania skutecznych decyzji zarówno przez prowadzących działalność gospodarczą w tym sektorze, jak i przedstawicieli władz regionalnych i lokalnych zajmujących się polityką rolną. Dlatego też wychodząc naprzeciw tym oczekiwaniom i zainteresowaniu informacją statystyczną dotyczącą rolnictwa na Lubelszczyźnie, Urząd Statystyczny w Lublinie przygotował publikację: **„Rolnictwo w województwie lubelskim w 2019 r.”** Zakresem informacji nawiązuje ona do opracowań wydawanych przez nasz Urząd w poprzednich latach i składa się z części analitycznej i tabelarycznej.

W części analitycznej, podzielonej na działy tematyczne, szczegółowo omówiono najważniejsze zjawiska i tendencje występujące w rolnictwie województwa lubelskiego. W części tabelarycznej zamieszczone zostały dane dotyczące: użytkowania gruntów, produkcji rolniczej, skupu i cen produktów rolnych oraz środków produkcji w rolnictwie. Tablice przeglądowe prezentują dane wojewódzkie w retrospekcji od 2002 r., a szczegółowe ujmują dane odnoszące się do 2019 r. W niektórych przypadkach, ze względu na dostępność danych, przedstawione informacje dotyczą 2018 r. W ujęciu miesięcznym opublikowano ceny wolnorynkowe i relacje cen produktów rolnych, co pozwala na śledzenie sezonowych zmian koniunktury w rolnictwie.

Uzupełnieniem formy tekstowej i tabelarycznej są wykresy i mapy podkreślające specyficzne cechy i zaobserwowane prawidłowości zachodzące w procesie wytwarzania żywności i jej zagospodarowania. Publikacja zawiera najistotniejsze dane dla scharakteryzowania przedstawionego w tytule tematu.

Jestem przekonany, iż przygotowane przez nas opracowanie będzie dla Państwa przydatnym źródłem wiedzy o stanie i kierunkach zmian jakie zaszły w rolnictwie na terenie województwa lubelskiego w ciągu ostatnich lat. Bardziej szczegółowe informacje dotyczące rolnictwa na Lubelszczyźnie mogą Państwo uzyskać w Urzędzie Statystycznym w Lublinie lub na jego stronie internetowej (<http://lublin.stat.gov.pl/>).

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Lublinie

dr Krzysztof Markowski

Lublin, lipiec 2020 r.

Preface

Lubelskie voivodship is one of the regions where the agricultural sector fulfils a significant role. Favourable conditions for agricultural activities are primarily determined by advantageous soil and climate factors and a large share of agricultural land. Lubelskie voivodship is a leader when it comes to various kinds of agricultural and horticultural crops, including raspberry, currant and gooseberry.

Thorough knowledge of the situation of agriculture in lubelskie voivodship is essential for making effective decisions both by people running a business in this sector and by representatives of the regional and local authorities connected with agricultural policy. In order to meet these expectations and to deal with the interest in statistical information on agriculture in lubelskie voivodship, the Statistical Office in Lublin prepared a publication entitled **“Agriculture in Lubelskie Voivodship in 2019”**. The scope of information relates to the publications issued by our Office in the previous years and consists of analytical and tabular parts.

The most important phenomena and tendencies occurring in agriculture in lubelskie voivodship are described in detail in the analytical part, which is divided into thematic sections. The tabular part includes the data on land use, agricultural production, procurement and prices of agricultural products as well as means of production in agriculture. Review tables present the data on the voivodship in retrospection from 2002, whereas detailed tables show the data regarding 2019. Due to availability of the data, the presented information relates to 2018 in some cases. Free market prices and price relations for agricultural products were published in monthly terms, which allowed to track seasonal changes in agriculture economic conditions.

There are also graphs and maps meant to complement the textual and tabular parts, which highlight specific features and regularities observed in the process of food preparation and its management. The publication contains the most relevant data aimed at characterising the topic included in the title.

I am convinced that the compilation prepared by us will be a useful source of information regarding the condition and directions of the changes which took place in agriculture in the area of lubelskie voivodship in recent years. More detailed information regarding agriculture in this region can be obtained in the Statistical Office in Lublin as well as on the Office website (<http://lublin.stat.gov.pl/>).

*Director
of Statistical Office
in Lublin*

Krzysztof Markowski, Ph.D.

Spis treści

Contents

Przedmowa.....	3
Preface	4
Spis tabel.....	6
List of tables	6
Spis wykresów	7
List of charts	7
Spis map	9
List of maps.....	9
Objaśnienia znaków umownych. Ważniejsze skróty.....	10
Symbols. Main abbreviations	10
Synteza	11
Executive summary	13
1. Warunki agrometeorologiczne	15
1. Agrometeorology conditions	15
2. Użytkowanie gruntów	19
2. Land use.....	19
3. Środki produkcji w rolnictwie.....	29
3. Means of production in agriculture	29
4. Produkcja rolnicza.....	33
4. Agricultural output.....	33
5. Produkcja roślinna	35
5. Crop output	35
5.1. Zboża.....	37
5.1. Cereals.....	37
5.2. Rzepak i rzepik	41
5.2. Rape and turnip rape.....	41
5.3. Ziemniaki	42
5.3. Potatoes	42
5.4. Buraki cukrowe.....	44
5.4. Sugar beets	44
5.5. Warzywa i owoce.....	46
5.5. Vegetables and fruit.....	46
6. Produkcja zwierzęca	51
6. Animal output.....	51
6.1. Trzoda chlewna	51
6.1. Pigs	51
6.2. Bydło.....	55
6.2. Cattle.....	55
6.3. Owce.....	57
6.3. Sheep	57

7. Skup produktów rolnych	59
7. Procurement of agricultural products	59
7.1. Skup produktów roślinnych	59
7.1. Procurement of plant origin products	59
7.2. Skup produktów zwierzęcych	60
7.2. Procurement of animal origin products	60
8. Ceny w rolnictwie.....	63
8. Prices in agriculture.....	63
Uwagi metodyczne	66
Methodological notes	66
Aneks tabelaryczny dołączony do wersji elektronicznej publikacji (format xlsx)	68
Tabular appendix attached to electronic version of this publication (xlsx format)	68

Spis tabel

List of tables

Tabela 1. Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych w województwie lubelskim.....	22
Table 1. Land use in agricultural holdings in lubelskie voivodship	22
Tabela 2. Liczba gospodarstw rolnych posiadających użytki rolne w województwie lubelskim.....	22
Table 2. Number of agricultural holdings with agricultural land in lubelskie voivodship	22
Tabela 3. Przeciętna powierzchnia użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych posiadających użytki rolne w województwie lubelskim.....	23
Table 3. Average total land use in agricultural holdings with agricultural land in lubelskie voivodship	23
Tabela 4. Struktura powierzchni zasiewów w województwie lubelskim	36
Table 4. Structure of sown area in lubelskie voivodship	36
Tabela 5. Powierzchnia zasiewów, plony i zbiory zbóż w województwie lubelskim	38
Table 5. Sown area, yields and production of cereals in lubelskie voivodship	38
Tabela 6. Powierzchnia zasiewów, plony i zbiory rzepaku i rzepiku w województwie lubelskim	41
Table 6. Sown area, yields and production of rape and turnip rape in lubelskie voivodship	41
Tabela 7. Powierzchnia zasiewów, plony i zbiory ziemniaków (łącznie ogrodami przydomowymi) w województwie lubelskim.....	43
Table 7. Sown area, yields and production of potatoes (with kitchen gardens) in lubelskie voivodship	43
Tabela 8. Powierzchnia zasiewów, plony i zbiory buraków cukrowych w województwie lubelskim	44
Table 8. Sown area, yields and production of sugar beets in lubelskie voivodship	44
Tabela 9. Zbiory warzyw gruntowych w województwie lubelskim	47
Table 9. Production of ground vegetables in lubelskie vovodship	47
Tabela 10. Zbiory owoców w województwie lubelskim	48
Table 10. Production of fruit in lubelskie voivodship	48
Tabela 11. Pogłowie trzody chlewnej w województwie lubelskim.....	51
Table 11. Pig stocks in lubelskie voivodship.....	51
Tabela 12. Pogłowie bydła w województwie lubelskim.....	55
Table 12. Cattle stocks in lubelskie voivodship	55
Tabela 13. Pogłowie owiec w województwie lubelskim	58
Table 13. Sheep stocks in lubelskie voivodship	58

Spis wykresów

List of charts

Wykres 1. Średnie miesięczne temperatury powietrza w województwie lubelskim	16
Chart 1. Total monthly average air temperatures in lubelskie voivodship	16
Wykres 2. Średnie miesięczne sumy opadów atmosferycznych w województwie lubelskim.....	17
Chart 2. Monthly average atmospheric precipitation in lubelskie voivodship.....	17
Wykres 3. Struktura użytkowania gruntów w gospodarstwach rolnych w województwie lubelskim	19
Chart 3. Structure of land use in agricultural holdings in lubelskie voivodship	19
Wykres 4. Struktura gospodarstw rolnych posiadających użytki rolne według grup obszarowych użytków rolnych w województwie lubelskim	23
Chart 4. Structure of agricultural holdings with agricultural land by area groups of agricultural land in lubelskie voivodship	23
Wykres 5. Kwota zrealizowanych płatności w ramach płatności bezpośrednich w ramach kampanii 2019 r. w województwie lubelskim.....	28
Chart 5. The amount of the payments made in the framework of direct payments under the 2019 campaign in lubelskie voivodship.....	28
Wykres 6. Zużycie nawozów mineralnych (NPK) i wapniowych (CaO) w rolnictwie na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze w województwie lubelskim	29
Chart 6. Consumption of mineral (NPK) and lime (CaO) fertilizers in agriculture per 1 ha of agricultural land in good agricultural condition in lubelskie voivodship	29
Wykres 7. Struktura globalnej produkcji roślinnej w województwie lubelskim w 2018 r.....	33
Chart 7. Structure of gross crop output in lubelskie voivodship in 2018	33
Wykres 8. Struktura globalnej produkcji zwierzęcej w województwie lubelskim w 2018 r.....	34
Chart 8. Structure of gross animal output in lubelskie voivodship in 2018	34
Wykres 9. Powierzchnia zasiewów i plony zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w województwie lubelskim.....	38
Chart 9. Sown area and yields of basic and mixed cereals in lubelskie voivodship	38
Wykres 10. Powierzchnia zasiewów i plony rzepaku i rzepiku w województwie lubelskim	42
Chart 10. Sown area and yields of rape and turnip rape in lubelskie voivodship.....	42
Wykres 11. Powierzchnia i plony ziemniaków w województwie lubelskim.	43
Chart 11. Sown area and yields of potatoes in lubelskie voivodship.....	43
Wykres 12. Powierzchnia zasiewów i plony buraków cukrowych w województwie lubelskim	45
Chart 12. Sown area and yields of sugar beets in lubelskie voivodship	45
Wykres 13. Struktura zbiorów owoców z drzew owocowych w sadach w województwie lubelskim	48
Chart 13. Structure of tree fruit production from orchards in lubelskie voivodship	48
Wykres 14. Struktura zbiorów owoców z krzewów i plantacji jagodowych w województwie lubelskim	49
Chart 14. Structure of fruit production from berry shrubs and plantations in lubelskie voivodship	49
Wykres 15. Pogłowie trzody chlewnej w województwie lubelskim.....	52
Chart 15. Pig stocks in lubelskie voivodship.....	52
Wykres 16. Dynamika pogłowia trzody chlewnej w województwie lubelskim.....	52
Chart 16. Dynamics of pig stocks in lubelskie voivodship	52

Wykres 17. Struktura stada trzody chlewnej w województwie lubelskim	53
Chart 17. Structure of pig herd in lubelskie voivodship	53
Wykres 18. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych	53
Chart 18. Pigs per 100 ha of agricultural land	53
Wykres 19. Relacje cen skupu 1 kg żywca wieprzowego do cen 1 kg żyta na targowiskach.....	54
Chart 19. Relation of procurement prices of 1 kg of pigs for slaughter to market prices of 1 kg of rye at marketplaces in lubelskie voivodship.....	54
Wykres 20. Pogłowie bydła w województwie lubelskim	55
Chart 20. Cattle stocks in lubelskie voivodship.....	55
Wykres 21. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w województwie lubelskim.....	56
Chart 21. Cattle density per 100 ha of agricultural land in lubelskie voivodship	56
Wykres 22. Struktura stada bydła według grup wiekowo-użytkowych w województwie lubelskim.....	56
Chart 22. Structure of cattle herd by age and usage groups in lubelskie voivodship.....	56
Wykres 23. Pogłowie owiec w województwie lubelskim	58
Chart 23. Sheep stocks in lubelskie voivodship	58
Wykres 24. Dynamika skupu zbóż podstawowych konsumpcyjnych i paszowych (łącznie z mieszankami zbożowymi, bez ziarna siewnego)	60
Chart 24. Indices of procurement of basic consumer and feed cereals (including mixed cereals, without seed for sowing)	60
Wykres 25. Dynamika skupu żywca rzeźnego ogółem (w przeliczeniu na mięso, łącznie z tłuszczami).....	61
Chart 25. Indices of total procurement of animals for slaughter (in terms of meat, including fats).	61
Wykres 26. Dynamika skupu mleka krowiego.....	61
Chart 26. Indices of procurement of cow milk.....	61
Wykres 27. Ceny wybranych produktów rolnych w skupie i na targowiskach.....	64
Chart 27. Prices of selected agricultural products in procurement centers and at marketplaces	64
Wykres 28. Relacje cen skupu żywca wieprzowego do cen targowiskowych żyta i jęczmienia	65
Chart 28. Relation of procurement prices of pigs to marketplace prices of rye and barley	65

Spis map

List of maps

Mapa 1. Warunki przyrodnicze produkcji rolnej. Agroklimat.....	18
Map 1. Natural conditions of agricultural output. Agro climate.....	18
Mapa 2. Warunki przyrodnicze produkcji rolnej. Jakość i przydatność rolnicza gleb	25
Map 2. Natural conditions of agricultural output. Quality and agricultural usefulness of soils ..	25
Mapa 3. Warunki przyrodnicze produkcji rolnej. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej	26
Map 3. Natural conditions of agricultural output. Valorisation of agricultural production area.....	26
Mapa 4. Właściwości gleb. Odczyn	32
Map 4. Properties of soil. pH	32
Mapa 5. Zbiory zbóż ogółem w kg na 1 mieszkańca według województw w 2019 r.....	39
Map 5. Total production cereals in kg per capita by voivodships in 2019.....	39
Mapa 6. Zbiory pszenicy w kg na 1 mieszkańca według województw w 2019 r.	40
Map 6. Production of wheat in kg per capita by voivodships in 2019.....	40
Mapa 7. Zbiory żyta w kg na 1 mieszkańca według województw w 2019 r.	40
Map 7. Production of rye in kg per capita by voivodships in 2019.....	40
Mapa 8. Zbiory kukurydzy w kg na 1 mieszkańca według województw w 2019 r.	41
Map 8. Production of maize for grain in kg per capita by voivodships in 2019.....	41
Mapa 9. Zbiory ziemniaków w kg na 1 mieszkańca według województw w 2019 r.	44
Map 9. Production of potatoes in kg per capita by voivodships in 2019	44
Mapa 10. Zbiory buraków cukrowych w kg na 1 mieszkańca według województw w 2019 r.....	45
Map 10. Production of sugar beets in kg per capita by voivodships in 2019	45
Mapa 11. Zbiory strączkowych jadalnych ogółem w kg na 1 mieszkańca według województw w 2019 r.....	46
Map 11. Total production of edible pulses in kg per capita by voivodships in 2019.....	46
Mapa 12. Zbiory warzyw gruntowych ogółem w kg na 1 mieszkańca według województw w 2019 r.	47
Map 12. Production of ground vegetables in kg per capita by voivodships in 2019	47
Mapa 13. Zbiory owoców z drzew w kg na 1 mieszkańca według województw w 2019 r.	50
Map 13. Tree fruit production in kg per capita by voivodships in 2019.....	50
Mapa 14. Zbiory owoców z krzewów i plantacji jagodowych w kg na 1 mieszkańca według województw w 2019 r.	50
Map 14. Fruit production from berry shrubs and plantations in kg per capita by voivodships in 2019.....	50
Mapa 15. Pogłowie trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych według województw.	54
Map 15. Pig stocks per 100 ha of agricultural land by voivodships	54
Mapa 16. Pogłowie bydła na 100 ha użytków rolnych według województw.	57
Map 16. Cattle stocks per 100 ha of agricultural land by voivodships	57

Objaśnienie znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Kropka (.)	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych data not available or not reliable
Znak x	oznacza, że wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe data not applicable
Znak #	dane nie mogą być publikowane ze względu na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej data must not be published due to the necessity for maintaining statistical confidentiality in accordance with the Law on Public Statistics
„W tym” “Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given

Ważniejsze skróty

Main abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
tys. thous.	tysiąc thousand
mln	milion million
zł PLN	złoty PLN
szt. pcs	sztuka pieces
ha	hektary hectare
kg	kilogram kilogramme
t	tona tonne
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre
l	litr litre

Synteza

O wysokości plonów upraw rolnych w dużej mierze decydują warunki agrometeorologiczne, tj. temperatura powietrza, ilość i rozkład opadów atmosferycznych oraz nasłonecznienie. Czynniki te, oprócz środków produkcji stosowanych przez rolników, tj. między innymi zastosowanego materiału siewnego, środków ochrony roślin czy zastosowanych nawozów, wpływają na stan i rozwój roślin oraz terminowość prac polowych i zabiegów agrotechnicznych wykonywanych na poszczególnych etapach wegetacji roślin.

Powierzchnia geodezyjna województwa lubelskiego¹ według stanu na dzień 1 stycznia 2019 r. wynosiła 2 512,2 ha, z tego użytki rolne stanowiły 70,5%, grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione 23,7%, grunty pod wodami 0,8%, grunty zabudowane i zurbanizowane 3,9%, użytki ekologiczne 0,2%, nieużytki 0,9% i tereny różne 0,1%. Powierzchnia województwa lubelskiego stanowiła 8,0% ogólnej powierzchni kraju. Pod względem powierzchni województwo zajmowało 3. miejsce w kraju, po województwie mazowieckim (11,4%) i wielkopolskim (9,5%).

Powierzchnia użytków rolnych w dobrej kulturze w 2019 r. wyniosła 1 443,4 tys. ha i stanowiła 99,3% ogólnej powierzchni użytków rolnych, przy czym w stosunku do 2018 r. ich udział w powierzchni użytków rolnych ogółem zmniejszył się o 0,2 p. proc., zaś w porównaniu z 2010 r. obniżył się o 0,2 p. proc. Jednocześnie zanotowano wzrost powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze w 2019 r. o 2,7% w porównaniu z 2018 r. i o 7,0% w stosunku do 2010 r. W **gospodarstwach indywidualnych** powierzchnia użytków rolnych w dobrej kulturze wyniosła 1 411,0 tys. ha i była większa zarówno w stosunku do 2018 r., jak i 2010 r., odpowiednio o 2,7% i o 7,0%.

Przeciętna powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego powyżej 1 ha użytków rolnych w 2019 r. wyniosła 8,43 ha, przy czym powierzchnia ta nie zmieniła się w porównaniu z 2018 r. (0,06 ha).

W 2019 r. w województwie lubelskim było 172,6 tys. **gospodarstw rolnych posiadających użytki rolne**, w tym 172,4 tys. **gospodarstw indywidualnych**. W stosunku do 2018 r. liczba gospodarstw rolnych wzrosła o 2,7%, a w porównaniu z 2010 r. zmniejszyła się o 8,3%. Gospodarstwa małe o powierzchni do 10 ha stanowiły 78,9% w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych, przy czym ich udział w porównaniu z 2018 r. zmniejszył się o 0,2 p. proc, natomiast w stosunku do 2010 r. obniżył się o 2,7 p. proc. W tej grupie najczęściej było gospodarstw o powierzchni od 5 do 10 ha (45,8 tys.), a w porównaniu z 2018 r. odnotowano ich wzrost o 1,9%, a w stosunku do 2010 r. spadek o 12,7%.

Wyniki produkcji roślinnej w rolnictwie uzależnione są w głównej mierze od warunków agrometeorologicznych, jak również od zastosowanych nawozów, środków ochrony roślin oraz zastosowanego materiału siewnego. Wielkość nakładów poniesionych przez rolnika na zakup tych środków w dużej mierze decyduje o wysokości osiągniętego dochodu.

W roku gospodarczym 2018/2019 zużycie **nawozów mineralnych w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych** wyniosło 152,3 kg i w stosunku do okresu poprzedniego zmniejszyło się o 6,7% (w kraju o 8,4%), zaś w porównaniu z 2009/2010 r. zwiększyło się o 43,7% (w Polsce o 8,8%). Natomiast zużycie **nawozów wapniowych na 1 ha użytków rolnych** wyniosło 71,8 kg/ha (w kraju 55,9 kg/ha) i wzrosło zarówno w stosunku do poprzedniego okresu, jak i do roku gospodarczego 2009/2010 r. odpowiednio o 4,7% i ponad 2,5-krotnie (w kraju odpowiednio o 1,5% i o 40,5%).

Wartość **rolniczej produkcji globalnej** w cenach stałych w 2018 r., w porównaniu z 2017 r., wzrosła o 4,5%, co było wynikiem wzrostu wartości produkcji zwierzęcej o 17,7%, przy jednoczesnym spadku wartości produkcji roślinnej o 0,6%. W 2018 r. produkcja globalna na 1 ha użytków rolnych w województwie lubelskim zwiększyła się o 6,7% w porównaniu z rokiem wcześniejszym, podobnie jak i w kraju (wzrost o 6,7%).

W 2019 r. w województwie lubelskim uzyskano **wyższe plony produkcji roślinnej** niż rok wcześniej, co spowodowane było między innymi niekorzystnym wpływem warunków atmosferycznych w okresie wegetacji. Zwiększono powierzchnię upraw zbóż podstawowych

¹ Dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii według ewidencji gruntów (Dz. U. z 2001 r. Nr 38, poz. 454 z późniejszymi zmianami).

---

z mieszankami zbożowymi. Zbiory rzepaku i rzepiku zmniejszyły się w porównaniu z 2018 r. podobnie jak zbiory ziemniaków, pomimo jednoczesnego zwiększenia powierzchni zasiewów zarówno rzepaku i rzepiku, jak i ziemniaków.

W województwie lubelskim od 2009 r. **maleje stan pogłowia trzody chlewnej**, który w tym okresie zmniejszył się o 54,4% (z 936,1 tys. szt. w czerwcu 2009 r. do 427,0 tys. szt. w czerwcu 2019 r.). Natomiast pogłowie bydła wzrosło o 6,9% (z 364,1 tys. szt. w czerwcu 2009 r. do 389,4 tys. szt. w czerwcu 2019 r.), a pogłowie owiec o 2,8% (z 17,8 tys. szt. w czerwcu 2009 r. do 18,3 tys. szt. w czerwcu 2019 r.).

Wartość skupu produktów rolnych w 2019 r. w województwie lubelskim wyniosła 4 356,8 mln zł (według cen bieżących, bez podatku VAT), z czego 97,4% od gospodarstw indywidualnych. W kraju skup wyniósł 65 594,5 mln zł. Udział województwa lubelskiego w skupie ogólnokrajowym wyniósł 6,6%. W porównaniu z rokiem wcześniejszym wartość skupu produktów rolnych zwiększyła się o 7,8% (w gospodarstwach indywidualnych o 8,7%), a w kraju o 2,1% (w gospodarstwach indywidualnych o 2,6%). Natomiast w stosunku do 2010 r. wartość skupu produktów rolnych w województwie lubelskim wzrosła o 44,5%, natomiast w kraju o 58,7%.

Wartość skupu produktów roślinnych wyniosła 2 304,5 mln zł (52,8% produktów rolnych), zaś **zwierzęcych** 2 055,3 mln zł (47,2%). Wartość skupu produktów roślinnych stanowiła 12,0% wartości skupu tych produktów w Polsce, natomiast produktów zwierzęcych 4,4%. W odniesieniu do 2018 r. wartość skupu produkcji roślinnej wzrosła o 15,8%, a zwierzęcej o 0,1%. W kraju również wartość produkcji roślinnej zwiększyła się o 0,4%, a zwierzęcej o 2,8%.

W województwie lubelskim w 2019 r., w porównaniu z 2018 r., skup żywca rzeźnego zmniejszył się o 12,1%, a ziaren zbóż podstawowych ogółem o 10,1%.

W 2019 r., w odniesieniu do roku poprzedniego większość cen skupu wzrosła. Podobnie ceny jakie rolnicy uzyskiwali na targowiskach w 2019 r. w porównaniu z 2018 r. również były wyższe. Tym samym poprawiły się relacje ceny skupu żywca wieprzowego do targowiskowej ceny żyta i jęczmienia.

Executive summary

The amount of production of agricultural crops is considerably dependent on agrometeorological conditions, i.e. air temperature, quantity and distribution of precipitation and insolation. Together with means of production used by farmers, including application of sowing material, plant protection products or used fertilizers, these are the factors which influence the condition and development of plants as well as punctuality of executed field work and agricultural procedures carried out within certain stages of vegetation of plants.

As of 1 January 2019, **the geodetic area of lubelskie voivodship**² was 2 512.2 ha, which included agricultural land in 70.5%, forest land as well as woody and bushy land in 23.7%, land under water in 0.8%, built-up and urbanized land in 3.9%, ecological land in 0.2%, wasteland in 0.9% and other land in 0.1%. The area of lubelskie voivodship constituted 8.0% of the total area of the country. Taking the area into account, lubelskie voivodship occupied the 3rd position in the country – after mazowieckie (11.4%) and wielkopolskie (9.5%) voivodships.

The area of agricultural land in a good agricultural condition was 1 443.4 thousand ha in 2019 and constituted 99.3% of the total area of agricultural land. In comparison with 2018, its share in the total area of agricultural land decreased by 0.2 pp and compared with 2010 – by 0.2 pp. At the same time, an increase in the area of agricultural land in a good agricultural condition by 2.7% was noted in 2019 in comparison with 2018, whereas an increase by 7% was noted in relation to 2010. The area of agricultural land in a good agricultural condition in **private farms** was 1 411.0 thousand ha and it was bigger in comparison with both 2018 and 2010, respectively by 2.7% and 7%.

An average area of a private farm over 1 ha of agricultural land was 8.43 ha in 2019 and this area did not change compared to 2018 (0.06 ha).

In lubelskie voivodship in 2019, there were 172.6 thousand **farms** possessing agricultural land, including 172.4 thousand **private farms**. The number of farms increased by 2.7% in comparison with 2018 and decreased by 8.3% in comparison with 2010. Small farms with the area up to 10 ha constituted 78.92% of the total number of farms and their share went down by 0.2 pp compared to 2018 and by 2.7 pp compared to 2010. Most of the farms in this group had the area from 5 to 10 ha (45.8 thousand) and their increase by 1.9% was noted compared to 2018, whereas in relation to 2010 there was a decrease by 12.7%.

The results of plant output in agriculture are mainly dependent on agrometeorological conditions, but also on used fertilizers, plant protection products and applied sowing material. The amount of the obtained income is strictly connected with the amount of expenditures of a farmer on purchase of these measures.

The use of **mineral fertilizers per 1 ha of agricultural land** was 152.3 kg in the farming year 2018/2019 and, compared to the equivalent period a year before, it went down by 6.7% (in the country – by 8.4%), whereas in comparison with 2009/2010 it increased by 43.7% (in Poland – by 8.8%). When it comes to the use of **lime fertilizers per 1 ha of agricultural land**, it amounted to 71.8 kg/ha (in the country – 55.9 kg/ha) and it increased in comparison with both the previous period and the farming year 2009/2010, accordingly by 4.7% and more than 2.5 times (in the country – accordingly by 1.5% and 40.5%).

The value of **gross agricultural output** in permanent prices in 2018 increased by 4.5% in comparison with 2017, which was a result of an increase in the value of animal output by 17.7% and a decrease in the value of crop output by 0.6% at the same time. In 2018, the gross output per 1 ha of agricultural land in lubelskie voivodship went up by 6.7% in comparison with the previous year and it was similar in the country, where it increased by 6.7% too.

The harvest in the case of crop output was higher in lubelskie voivodship in 2019 than a year before, which was caused e.g. by unfavourable weather conditions during the vegetation period. The harvested area of basic cereals with mixed cereals was increased. The production of rape

---

² Data of the Head Office of Geodesy and Cartography according to the land registry (Journal of Laws from 2001 no. 38, item 454 with later amendments).

---

and turnip rape was lower in comparison with 2018, similarly to the production of potatoes, despite an increase in the sown area of rape and turnip rape as well as of potatoes.

There has been a **decrease in the livestock of pigs** in lubelskie voivodship since 2009, which went down in this period by 54.4% (from 936.1 thousand heads in June 2009 to 427.0 thousand heads in June 2019). When it comes to the livestock of cattle, it increased by 6.9% (from 364.1 thousand heads in June 2009 to 389.4 thousand heads in June 2019), whereas the livestock of sheep – by 2.8% (from 17.8 thousand heads in June 2009 to 18.3 thousand heads in June 2019).

The value of procurement of agricultural products in lubelskie voivodship in 2019 amounted to PLN 4 356.8 million (according to current prices without VAT), 97.4% of which came from private farms. The country procurement was PLN 65 594.5 million. The share of lubelskie voivodship in the country procurement was 6.6%. In comparison with the previous year, the value of procurement of agricultural products went up by 7.8% (by 8.7% in private farms) and by 2.1% in the country (by 2.6% in private farms). When it comes to comparison with 2010, the value of procurement of agricultural products went up by 44.5% in lubelskie voivodship and by 58.7% in the country.

The value of procurement of plant products amounted to PLN 2 304.5 million (52.8% of agricultural products), whereas of **animal products** to PLN 2 055.3 million (47.2%). The value of procurement of plant products constituted 12.0% of the value of procurement of these products in Poland and of animal products – 4.4%. Compared to 2018, the value of procurement of plant output increased by 15.8% and of animal output by 0.1%. In the country, the value of plant output also went up by 0.4% and of animal output by 2.8%.

The procurement of animals for slaughter in lubelskie voivodship in 2019 went down in comparison with 2018 by 12.1% and the total procurement of basic cereal grains – by 10.1%.

In comparison with the previous year, most of the procurement prices increased in 2019. Similarly, the prices that farmers obtained in the marketplaces were higher in 2019 in comparison with 2018. Thus, the relations between the procurement price of the livestock of pigs and the marketplace price of rye and barley improved.

Rozdział 1 Chapter 1

Warunki agrometeorologiczne Agrometeorology conditions

Warunki agrometeorologiczne, tj. temperatura powietrza, ilość i rozkład opadów atmosferycznych oraz nasłonecznienie w dużej mierze decydują o wysokości plonów upraw rolnych. Czynniki atmosferyczne, oprócz środków produkcji stosowanych przez rolników, tj. między innymi zastosowanego materiału siewnego, środków ochrony roślin czy zastosowanych nawozów, wpływają na stan i rozwój roślin oraz terminowość prac polowych i zabiegów agrotechnicznych wykonywanych na poszczególnych etapach wegetacji roślin.

Agrometeorologia inaczej nazywana meteorologią rolniczą, ma duże znaczenie w precyzyjnym określeniu wzajemnego oddziaływania warunków pogodowych, fizjologii roślin i zwierząt, ekologii, jak również gleboznawstwa oraz upraw roli i roślin.

Zajmuje się ona badaniem wpływu czynników meteorologicznych i klimatu na rośliny uprawne oraz wpływem jaki te rośliny wywierają na zjawiska meteorologiczne.

Sezon wegetacyjny 2019 r. charakteryzował się w miarę stabilną pogodą bez gwałtownych zjawisk ekstremalnych, chociaż nie brakowało burz i obfitych opadów deszczu, którym lokalnie towarzyszyły również opady gradu. Warunki termiczno-wilgotnościowe w okresie późnego lata i wczesnej jesieni 2018 r. nie wpłynęły znacząco na opóźnienie prac polowych i przygotowanie pól pod zasiew zbóż ozimych. W październiku 2018 r. średnia temperatura dobową była znacznie wyższa od normy wieloletniej, a ilość opadów atmosferycznych była niewielka. Przyczyniło się to do przyspieszonej wegetacji ozimin, co mogło negatywnie wpłynąć na ich przezimowanie. Warunki atmosferyczne w listopadzie sprzyjały prowadzeniu prac polowych, gdyż dopiero w trzeciej dekadzie miesiąca nastąpiło znaczne ochłodzenie i pojawiły się ujemne temperatury w ciągu dnia.

Obserwacja **warunków agrometeorologicznych** przyczynia się do prawidłowej oceny: ryzyka upraw poszczególnych gatunków i odmian roślin na danym terenie, przewidywanych plonów, przewidywanego stopnia rozwoju roślin i agrofagów, optymalnego terminu rozpoczęcia prac polowych takich jak np. ochrona roślin czy nawadnianie, jak również dostarcza informacji o mogących wystąpić niekorzystnych zjawiskach meteorologicznych.

Zima 2018/19 charakteryzowała się zmienną pogodą od dość wysokich temperatur, jak na tę porę roku (powyżej 0°C), po okresy mroźne, w których temperatura powietrza spadała poniżej -12°C przy jednoczesnym braku pokrywy śnieżnej. Łagodna zima na ogół nie przyczyniła się do uszkodzenia plantacji zbóż i rzepaku, za wyjątkiem tych wybujałych. Okres wegetacji był przedłużony, a tym samym ciepły przelom roku 2018/19 sprzyjał rozwojowi chorób grzybowych.

W lutym 2019 r. stan przezimowania większości roślin rzeczoznawcy rolni ocenili na podobnym poziomie, jak w analogicznym okresie poprzedniego roku. Sprzyjały temu warunki pogodowe, a temperatura powietrza znacznie powyżej zera przyczyniła się do wznowienia wegetacji roślin ozimych już w trzeciej dekadzie lutego.

Sprzyjające warunki agrometeorologiczne panujące w marcu (duża ilość dni słonecznych i średnia dobową temperatura powietrza znacznie przewyższająca średnią z wielolecia) pozwoliły rolnikom na rozpoczęcie prac polowych w pierwszej połowie miesiąca.

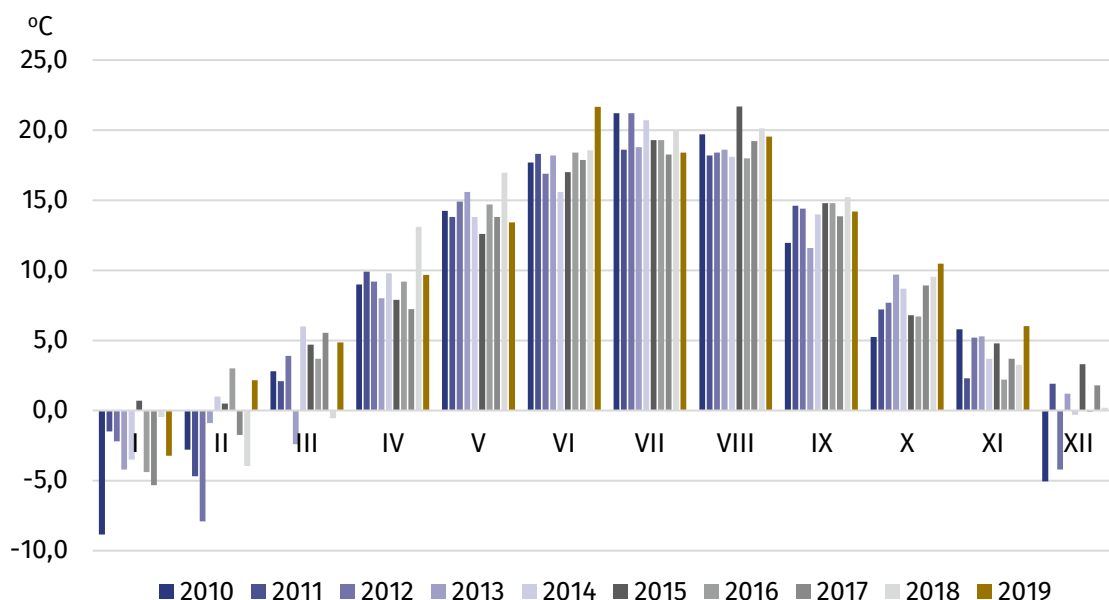
Kolejne miesiące 2019 r. (kwiecień, maj i czerwiec) były bardzo zróżnicowane pod względem zarówno temperatury, jak i opadów atmosferycznych. Kwiecień był suchy z temperaturami powietrza nie odbiegającymi znacząco od normy wieloletniej. Jednakże w połowie miesiąca (podobnie jak na początku maja) wystąpiły nocne przygruntowe przymrozki (od -2°C do -8°C), które przyczyniły się do znacznych strat na plantacjach sadowniczych. Niemniej jednak warunki

pogodowe panujące w ciągu całego miesiąca sprzyjały wykonywaniu wiosennych prac polowych, tj. siew zbóż jarych, buraków cukrowych, roślin strączkowych, jak również sadzenie ziemniaków. Pod koniec miesiąca rozpoczęto także siew roślin ciepłolubnych takich jak kukurydza i soja.

Początek maja był słoneczny i chłodny z niewielkimi przymrozkami. Obfite opady deszczu w drugiej połowie miesiąca utrudniały wykonywanie zabiegów ochronnych, co sprzyjało rozwojowi chorób grzybowych, szkodników oraz zachwaszczeniu plantacji.

Czerwiec 2019 r. był upalny z temperaturami powyżej średniej wieloletniej, z niewielką ilością opadów atmosferycznych o charakterze gwałtownych burz i ulew, którym lokalnie towarzyszyły opady gradu. Taki przebieg opadów przyczynił się do tego, że woda zamiast wsiąkać w podłoże szybko spływała i parowała na skutek wysokich temperatur, co nadal powodowało niedobory wilgoci w glebie i zagrożenie suszą. Wg IUNG Puławy na terenie województwa lubelskiego w miesiącu czerwcu stwierdzono występowanie suszy rolniczej, była ona notowana we wszystkich monitorowanych uprawach. W największym stopniu zagrożone suszą były zboża jare, warzywa i truskawki.

Wykres 1. Średnie miesięczne temperatury powietrza w województwie lubelskim
Chart 1. Monthly average air temperatures in lubelskie voivodship

Lato 2019 r. było upalne i suche. Początek lipca bez opadów i z bardzo wysokimi temperaturami powietrza (powyżej 35°C). Od połowy miesiąca nastąpiło ochłodzenie, które jednak nie przyniosło znacznych opadów deszczu, a tym samym nie poprawiło klimatycznego bilansu wodnego w województwie lubelskim. W połowie lipca rozpoczęły się żniwa, jednakże utrudniały je przelotne opady deszczu i burze, które występowały pod koniec miesiąca. Susza rolnicza znacznie utrudniała wykonywanie upraw ścierniskowych, szczególnie na stanowiskach z pozostawioną słomą. Z tego względu rolnicy wstrzymali prace z wysiewem poplonów ścierniskowych.

Warunki atmosferyczne panujące w sierpniu były bardzo podobne do tych obserwowanych w lipcu. Pierwsza i druga dekada miesiąca były upalne z bardzo wysokimi temperaturami powietrza. Początek sierpnia przyniósł poprawę pogody i intensyfikację prac żniwnych, które prawie zostały zakończone do końca pierwszej dekady miesiąca. Oszacowano, że zbiory były niskie, podobnie jak rok wcześniej. Susza rolnicza panująca w czerwcu i lipcu negatywnie wpłynęła na plonowanie rzepaku oraz zbóż jarych. Obfite opady deszczu w drugiej połowie miesiąca poprawiły bilans wodny i uwilgocenie gleby i tym samym sprzyjały prowadzeniu prac polowych przede wszystkim uprawek późniwnych, podorywek, orek oraz siewu poplonów ścierniskowych i rzepaku.

Wrzesień charakteryzował się bardzo ciepłą i słoneczną pogodą z temperaturą powietrza dochodzącą do 30°C. Ochłodzenie nastąpiło dopiero pod koniec miesiąca i towarzyszyły mu

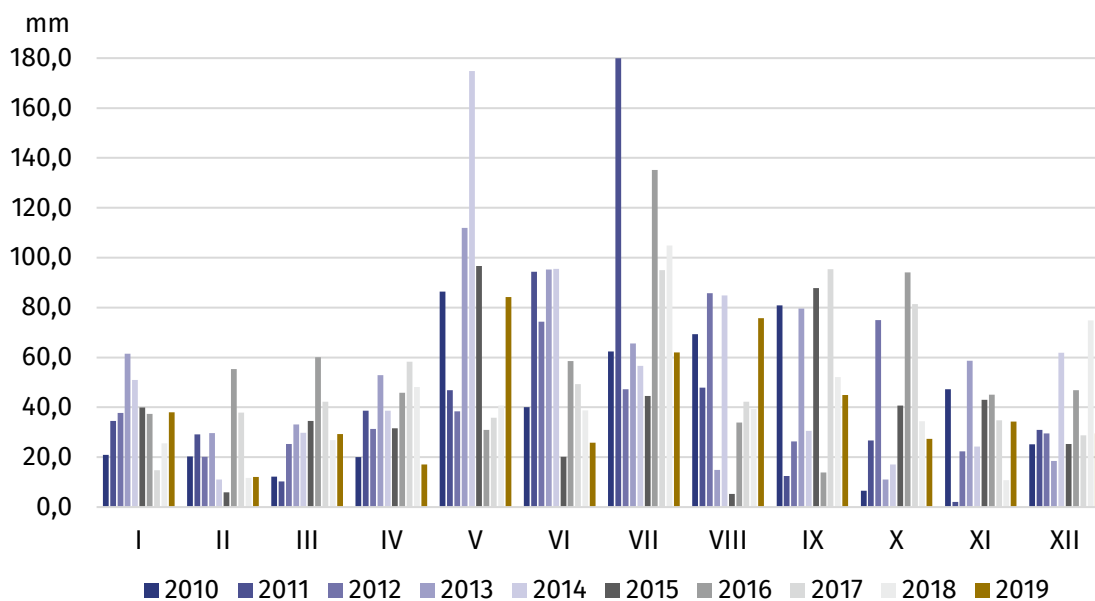

opady deszczu, jednakże Klimatyczny Bilans Wodny w województwie lubelskim w ciągu miesiąca nadal był ujemny i w dalszym ciągu jego obszar objęty był suszą rolniczą. Ciepła aura sprzyjała wykonywaniu prac polowych. Zebrane ziemniaki były na średnim poziomie, a bulwy drobne na skutek niedoboru wilgoci w trakcie wegetacji. Wschody ozimin wysianych wcześniej były nierównomierne. Pod koniec września rozpoczęła się kampania buraczana.

Październik, podobnie jak wrzesień, był miesiącem bardzo ciepłym z temperaturami powietrza sięgającymi do 20°C, z przewagą słonecznych dni i niewielką ilością opadów atmosferycznych, które wystąpiły na początku miesiąca. Sprzyjało to kontynuowaniu jesiennych prac polowych, takich jak siewy ozimin, zbiory roślin okopowych i kukurydzy oraz prowadzenie orok zimowych. Do końca miesiąca zakończono praktycznie siew ozimin, zbiór ziemniaków i kukurydzy na ziarno oraz siewy ozimin. Zbiór buraków cukrowych zaawansowany był w około 75%.

Wykres 2.
Chart 2.

Średnie miesięczne sumy opadów atmosferycznych w województwie lubelskim
Total monthly average atmospheric precipitation in lubelskie voivodship

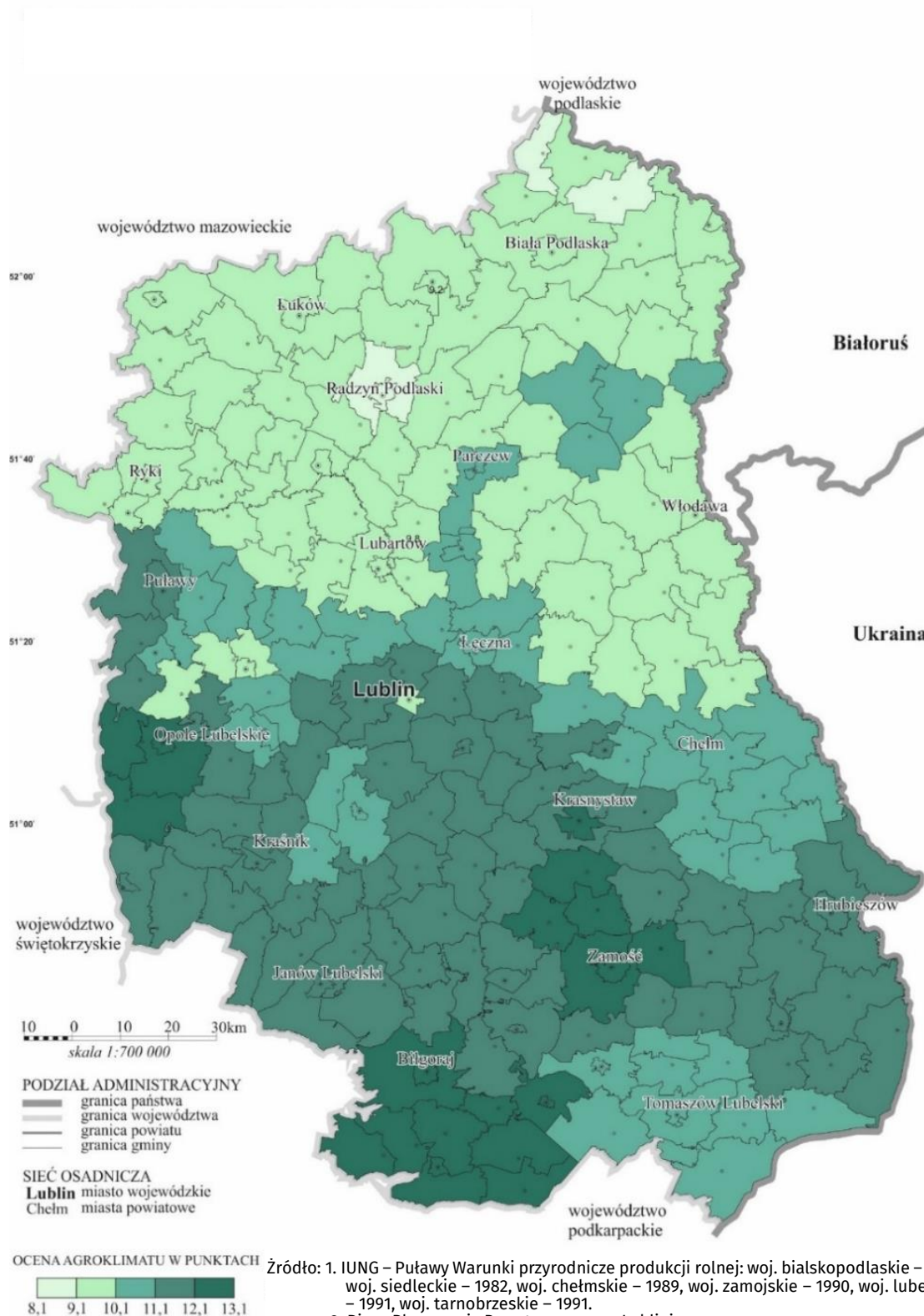

Początek listopada był dość ciepły z temperaturą powietrza znacznie przewyższającą normy z wielolecia. Na początku trzeciej dekady pojawiły się ujemne temperatury zarówno w nocy, jak i w dzień, a przy tym padał marznący deszcz. Jednakże warunki atmosferyczne w ciągu całego miesiąca sprzyjały pracom polowym związanym ze zbiorem buraków cukrowych i z prowadzeniem orok zimowych.

Przestrzenne zróżnicowanie agroklimatu województwa lubelskiego przedstawia mapa 1. (str. 14). W celu oceny agroklimatu Polski posłużono się skalą 15-sto punktową, gdzie 15 oznacza klimat najkorzystniejszy dla rolnictwa. W województwie lubelskim rozpiętość punktowa dla gmin sięga od 8,8 do 13,0 pkt. Najlepszym agroklimatem charakteryzuje się część południowo-zachodnia województwa, zaś najgorszym północno-wschodnia.³

³ Opracowanie ekofizjograficzne do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego. Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie.

Mapa 1. Warunki przyrodnicze produkcji rolnej. Agroklimat
 Map 1. Natural conditions of agricultural output. Agro climate

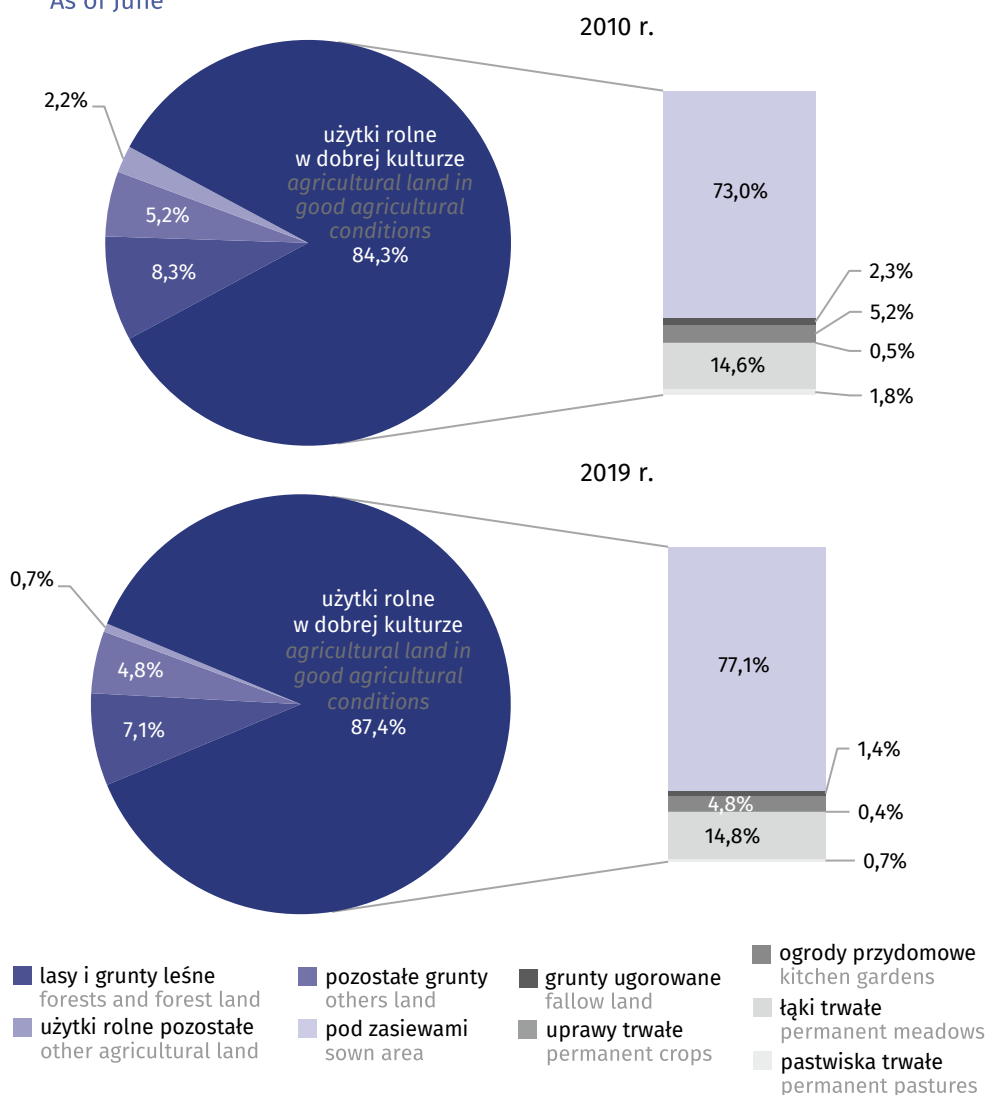
Rozdział 2 Chapter 2

Użytkowanie gruntów Land use

Powierzchnia geodezyjna województwa lubelskiego⁴ według stanu na dzień 1 stycznia 2019 r. wynosiła 2 512 251 ha, z tego użytki rolne stanowiły 70,5%, grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione 23,7%, grunty pod wodami 0,8%, grunty zabudowane i zurbanizowane 3,9%, użytki ekologiczne 0,2%, nieużytki 0,9% i tereny różne 0,1%. Powierzchnia województwa lubelskiego stanowiła 8,0% ogólnej powierzchni kraju. Pod względem powierzchni województwo zajmowało 3. miejsce w Polsce, po województwie mazowieckim (11,4%) i wielkopolskim (9,5%).

Wykres 3. Struktura użytkowania gruntów w gospodarstwach rolnych w województwie lubelskim
Stan w czerwcu

Chart 3. Structure of land use in agricultural holdings in lubelskie voivodship
As of June

⁴ Dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii według ewidencji gruntów (Dz. U. z 2001 r. Nr 38, poz. 454 z późniejszymi zmianami).

Dane zawarte w tym rozdziale opracowano na podstawie uogólnionych wyników czerwcowego reprezentacyjnego badania gospodarstw rolnych osób fizycznych oraz na podstawie pełnego badania gospodarstw rolnych osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej. Badanie zostało przeprowadzone w czerwcu i lipcu 2017 r. według stanu na dzień 1 czerwca 2017 r. (dzień referencyjny) i obejmowało zmienne, między innymi z zakresu użytkowania gruntów i powierzchni zasiewów, a także zużycia nawozów mineralnych w roku gospodarczym 2016/2017.

Wyniki czerwcowego reprezentacyjnego badania gospodarstw rolnych opracowano **według siedziby użytkownika gospodarstwa**, tj. dla gospodarstwa indywidualnego – według miejsca siedziby (zamieszkania) użytkownika, zaś dla gospodarstwa osoby prawnej i jednostki organizacyjnej nie mającej osobowości prawnej – według miejsca siedziby przedsiębiorstwa (gospodarstwa).

Gospodarstwo rolne to jednostka wyodrębniona pod względem technicznym i ekonomicznym, posiadająca odrębne kierownictwo (użytkownik lub zarządzający) i prowadząca działalność rolniczą.

Gospodarstwo indywidualne to gospodarstwo rolne użytkowane przez osobę fizyczną. Gospodarstwa indywidualne obejmują gospodarstwa o powierzchni 1 ha i więcej użytków rolnych oraz gospodarstwa o powierzchni poniżej 1 ha użytków rolnych (w tym nie posiadające użytków rolnych) prowadzące produkcję rolną (roślinną i zwierzęcą) o znaczącej skali (określonej odpowiednimi programami), w tym działy specjalne produkcji rolnej.

W 2019 r. **powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych** w województwie lubelskim według stanu na dzień 1 czerwca 2019 r. wyniosła 1 454,1 tys. ha i była większa w porównaniu z rokiem poprzednim o 2,9% i o 5,1% w stosunku do 2010 r. Użytki rolne stanowiły 88,1% ogólnej powierzchni gruntów rolnych w województwie, a ich udział w porównaniu z 2018 r. wzrósł o 0,6 p. proc. i o 1,6 p. proc. w stosunku do 2010 r. W **gospodarstwach indywidualnych** powierzchnia użytków rolnych wyniosła 1 421,2 tys. ha i była większa o 2,9% w stosunku do 2018 r. i o 5,9% w porównaniu z 2010 r.

Powierzchnia gruntów ogółem oznacza łączną powierzchnię użytków rolnych, lasów i gruntów leśnych oraz pozostałych gruntów niezależnie od tytułu władania – własnych, dzierżawionych (na zasadzie umowy i bezumownie), użytkowanych z tytułu zajmowania określonego stanowiska (leśniczy, ksiądz, nauczyciel, itp.), wspólnych w części przypadającej użytkownikowi, a także użytkowane przez gospodarstwo grunty należące do gospodarstw opuszczonych.

Powierzchnia użytków rolnych w dobrej kulturze w 2019 r. wyniosła 1 443,4 tys. ha i stanowiła 99,3% ogólnej powierzchni użytków rolnych, przy czym ich udział w powierzchni użytków rolnych ogółem zmniejszył się o 0,2 p. proc., zarówno w stosunku do 2018 r., jak i 2010 r. Jednocześnie zanotowano wzrost powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze w 2019 r. o 2,7% w porównaniu z 2018 r. i o 7,0% w stosunku do 2010 r. W **gospodarstwach indywidualnych** powierzchnia użytków rolnych w dobrej kulturze wyniosła 1 411,0 tys. ha i była większa zarówno w stosunku do 2018 r., jak i 2010 r., odpowiednio o 2,7% i o 7,0%.

Użytki rolne ogółem obejmują powierzchnię użytków rolnych w dobrej kulturze i użytków rolnych pozostałych.

Użytki rolne w dobrej kulturze to użytki utrzymywane zgodnie z normami, spełniające wymogi ustawy z dnia 5 lutego 2015 r. o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego (Dz. U. z 2015 r. poz. 1551, z 2016 r. poz. 337), na które składają się:

- **zasiewy** – wszystkie uprawy zasiane i zasadzone w gospodarstwie rolnym, z wyłączeniem powierzchni upraw zaliczanych od 2010 r. do upraw trwałych, a także powierzchnia ogrodów przydomowych i upraw na przyoranie uprawianych jako plon główny;
- **łąki trwałe** – grunty pokryte trawami (tj. co najmniej 5 lat), zasady koszone, a w rejonach górskich również powierzchnia koszonych hal i połonin. Łąki powinny

być utrzymywane w dobrej kulturze rolnej i przynajmniej raz w roku koszone, ale zbiory niekoniecznie wykorzystywane do celów produkcyjnych;

- **pastwiska trwałe** – grunty pokryte trwale trawami (tj. co najmniej 5 lat), które z zasady nie są koszone lecz wypasane, a w rejonach górskich również powierzchnia wypasanych hal i połonin utrzymywanych w dobrej kulturze rolnej (łącznie z pastwiskami trwałymi niewykorzystywanymi do celów produkcyjnych oraz z ekstensywnie wypasanymi pastwiskami położonymi na terenie pagórkowatym lub na znacznej wysokości, na glebach niskiej klasy, na których nie stosuje się nawożenia, podsiewów, melioracji, itp.);
- **uprawy trwałe, w tym sady** – łączna powierzchnia sadów, szkótek drzew i krzewów owocowych, szkótek drzew i krzewów ozdobnych, szkótek drzew leśnych dla celów handlowych, wikliny, innych gruntowych upraw trwałych, w tym tarniny, derenia i choinek bożonarodzeniowych, a także trwałych pod osłonami. **Sady** to plantacje drzew owocowych, krzewów owocowych i upraw jagodowych utrzymywanych w dobrej kulturze rolnej (łącznie z plantacjami leszczyny, malin, winorośli) rosnące w zwartym nasadzeniu, a także szkółki drzew i krzewów owocowych. Do sadów nie zalicza się powierzchni upraw truskawek i poziomek;
- **ogrody przydomowe** (bez powierzchni przeznaczonej na rekreację) – powierzchnia zlokalizowana najczęściej wokół siedziby gospodarstwa, często oddzielona od reszty gospodarstwa. Obejmuje powierzchnię upraw przeznaczonych przede wszystkim na samozaopatrzenie w gospodarstwie domowym użytkownika gospodarstwa rolnego. Sporadycznie nadwyżki zbiorów mogą być sprzedawane. Ogród przydomowy może obejmować zarówno uprawy rolne i ogrodnicze jednoroczne, jak i uprawy wieloletnie oraz drzewa i krzewy owocowe rosnące poza plantacjami. Do ogrodów przydomowych nie zalicza się powierzchni trawników i ogrodów ozdobnych oraz powierzchni przeznaczonej na rekreację;
- **grunty ugorowane** (łącznie z powierzchnią upraw na przyoranie uprawianych jako plon główny).

Użytki rolne pozostałe to użytki rolne nieużytkowane i nieutrzymywane w dobrej kulturze rolnej w dniu 1 czerwca 2019 r.

Największy udział w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze stanowiły grunty pod zasiewami (2019 r. – 77,7%, 2018 r. – 78,2%, 2010 r. – 74,8%) i łąki trwałe (2019 r. – 14,9%, 2018 r. – 16,4%, 2010 r. 15,0%). Powierzchnia gruntów **pod zasiewami** zwiększyła się o 2,1% w stosunku do 2018 r. i o 11,1% w porównaniu z 2010 r., natomiast **łąk trwałych** również zwiększyła się zarówno w stosunku do 2018 r., jak i 2010 r., odpowiednio o 5,1% i o 6,4%. Podobną tendencję zaobserwowano w odniesieniu do gospodarstw indywidualnych.

Powierzchnia **gruntów ugorowanych** w 2019 r. zwiększyła się o 36,6% w porównaniu z 2018 r., zaś w stosunku do 2010 r. zmniejszyła się o 36,5% i wyniosła 20,2 tys. ha. W **gospodarstwach indywidualnych** powierzchnia tych gruntów wyniosła 19,8 tys. ha i była większa o 37,8% w stosunku do 2018 r., natomiast mniejsza o 35,7% w porównaniu z 2010 r.

Lasy i grunty leśne to powierzchnia o wielkości co najmniej 0,10 ha, pokryta roślinnością leśną (zalesiona) lub przejściowo jej pozbawiona (nie zalesiona) oraz grunty związane z gospodarką leśną, a także powierzchnia plantacji o krótkiej rotacji – niezależnie od rodzaju gruntów na jakich zostały założone. Uwzględnia się tu powierzchnię szkótek drzew leśnych założonych na terenach leśnych i wykorzystywanych na potrzeby własne gospodarstwa rolnego (niehandlowe).

Powierzchnia **lasów i gruntów leśnych** w 2019 r. wyniosła 117,4 tys. ha i zmniejszyła się o 1,9% w stosunku do 2018 r. i o 12,1% w porównaniu z 2010 r. Grunty te stanowiły 7,1% ogólnej powierzchni gruntów w województwie lubelskim, a ich udział zmniejszył się w porównaniu z 2018 r. o 0,3 p. proc. i o 1,2 p. proc. w stosunku do 2010 r.

Lasy i grunty leśne województwa lubelskiego w 2019 r. stanowiły 13,1% powierzchni tych gruntów w kraju i pod tym względem województwo zajęło 3. miejsce w Polsce. Na pierwszym miejscu uplasowało się województwo mazowieckie (18,6%), zaś na ostatnim lubuskie (0,9%).

Pozostałe grunty to grunty pod zabudowaniami, podwórzami, placami i ogrodami ozdobnymi, parkami, powierzchnia wód śródlądowych (własnych i dzierżawionych), rowów melioracyjnych, powierzchnia porośnięta wikliną w stanie naturalnym, powierzchnia terenów bagiennych, powierzchnia innych gruntów (torfowiska, żwirownie), nieużytków (w tym gruntów zadrzewionych i zakrzaczonych) oraz powierzchnia przeznaczona do rekreacji (np. zlokalizowana wokół domu, pól golfowych itp.). Do pozostałych gruntów zalicza się także powierzchnię gruntów rolnych nieużytkowanych rolniczo, jeżeli grunty te nie powrócą już do użytkowania rolniczego, np. grunty rolne przeznaczone pod budowę drogi, supermarketu.

Tabela 1. Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych w województwie lubelskim

Stan w czerwcu

Table 1. Land use in agricultural holdings in lubelskie voivodship

As of June

Wyszczególnienie Specification	2010	2018	2019	
	w liczbach bezwzględnych in absolute			2018 = 100
Powierzchnia ogólna gruntów w tys. ha Total land area in thous. hectares	1 599,7	1 614,8	1 650,5	102,2
w tym użytki rolne of which agricultural land	1 383,1	1 413,3	1 454,1	102,9
w tym w dobrej kulturze of which in good agricultural condition	1 348,7	1 405,1	1 443,4	102,7
w tym w gospodarstwach indywidualnych of which private farms	1 548,8	1 576,0	1 612,1	102,3
w tym użytki rolne of which agricultural land	1 341,5	1 380,6	1 421,2	102,9
w tym w dobrej kulturze of which in good agricultural condition	1 309,0	1 373,0	1 411,0	102,8

W 2019 r. w województwie lubelskim było 172,6 tys. **gospodarstw rolnych posiadających użytki rolne**, w tym 172,4 tys. **gospodarstw indywidualnych**. W stosunku do 2018 r. liczba gospodarstw rolnych wzrosła o 2,7%, a w porównaniu z 2010 r. zmniejszyła się o 8,3%. Gospodarstwa małe o powierzchni do 10 ha stanowiły 78,92% w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych, przy czym ich udział w porównaniu z 2018 r. zmniejszył się o 0,2 p. proc. i o 2,7 p. proc. w stosunku do 2010 r. W tej grupie najwięcej było gospodarstw o powierzchni od 5 do 10 ha (45,8 tys.), a w porównaniu z 2018 r. odnotowano ich wzrost o 1,9%, natomiast w stosunku do 2010 r. spadek o 12,7%.

Tabela 2. Liczba gospodarstw rolnych posiadających użytki rolne w województwie lubelskim

Stan w czerwcu

Table 2. Number of agricultural holdings with agricultural land in lubelskie voivodship

As of June

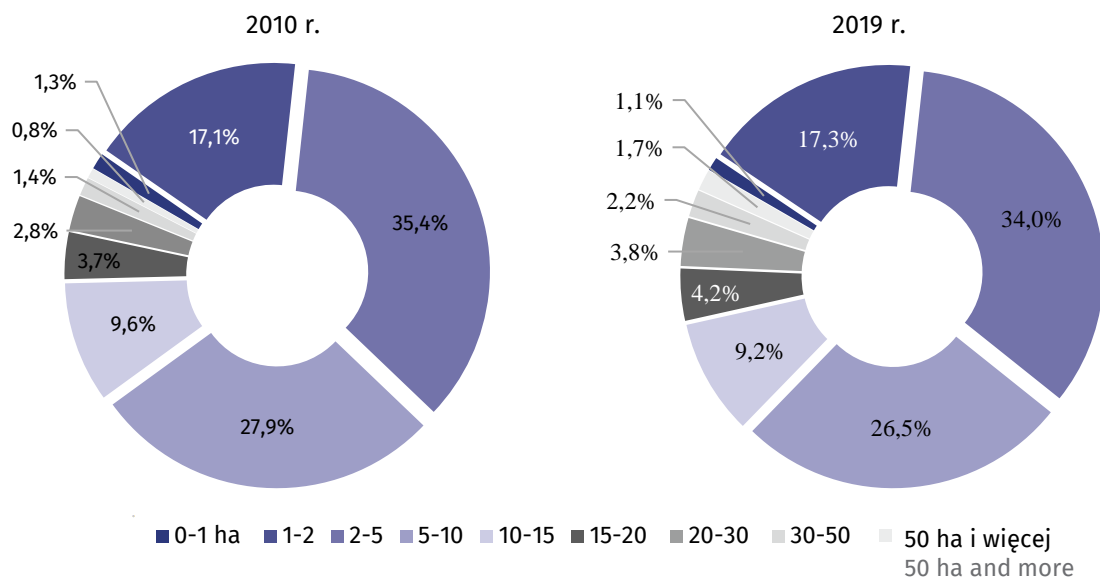
Wyszczególnienie Specification	2010	2018	2019	
	w liczbach bezwzględnych in absolute			2018 = 100
Liczba gospodarstw rolnych w tys. Numbers of farms in thous.	188,3	168,0	172,6	102,7
w tym w gospodarstwach indywidualnych of which private farms	188,1	167,9	172,4	102,7

Udział gospodarstw większych obszarowo (o powierzchni ponad 10 ha) wynosił 21,1% i gospodarstwa te dysponowały największym arealem użytków rolnych – 900,5 tys. ha, czyli 61,9% ogółu użytków rolnych. W porównaniu z 2018 r. liczba tych gospodarstw wzrosła o 0,2%, zaś w stosunku do 2010 r o 2,7%.

Wykres 4. Struktura gospodarstw rolnych posiadających użytki rolne według grup obszarowych użytków rolnych w województwie lubelskim

Stan w czerwcu

Chart 4. Structure of agricultural holdings with agricultural land by area groups of agricultural land in lubelskie voivodship
As of June

Przeciętna powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego powyżej 1 ha użytków rolnych w 2019 r. wyniosła 8,43 ha, przy czym powierzchnia ta nieznacznie zmniejszyła się w porównaniu z 2017 r. (o 0,06 ha), natomiast w stosunku do 2010 r. wzrosła o 1,24 ha.

Tabela 3. Przeciętna powierzchnia użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych posiadających użytki rolne w województwie lubelskim

Stan w czerwcu

Table 3. Average total land use in agricultural holdings with agricultural land in lubelskie voivodship
As of June

Wyszczególnienie Specification	2015	2018	2019	
	w hektarach in hectares			2018 = 100
Ogółem Total				
Grupy obszarowe użytków rolnych ogółem Total agricultural land area group	8,00	8,49	8,43	100,2
poniżej 1 ha below 1 ha	0,72	0,74	0,72	98,0
1 – 2	1,53	1,54	1,45	93,9
2 – 5	3,30	3,26	3,24	99,3
5 – 10	7,01	7,01	6,96	99,3
10 – 15	12,02	12,07	12,02	99,6
15 – 20	17,04	17,07	17,02	99,7
20 – 50	28,71	29,99	28,76	95,9
powyżej 50 ha above 50 ha	100,77	101,96	100,70	98,8

Tabela 3. Przeciętna powierzchnia użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych posiadających użytki rolne w województwie lubelskim (dok.)

Table 3. Average total land use in agricultural holdings with agricultural land in lubelskie voivodship (cont.)
As of June

Wyszczególnienie Specification	2015	2018	2019	
	w hektarach in hectares			2018 = 100
w tym gospodarstwa indywidualne of which private farms				
Grupy obszarowe użytków rolnych ogółem Total agricultural land area group	7,80	8,22	8,24	100,2
poniżej 1 ha below 1 ha	0,72	0,74	0,72	98,0
1 – 2	1,53	1,54	1,45	93,9
2 – 5	3,30	3,26	3,24	99,3
5 – 10	7,01	7,01	6,96	99,3
10 – 15	12,02	12,07	12,02	99,6
15 – 20	17,04	17,07	17,02	99,7
20 – 50	28,69	29,97	28,75	95,9
powyżej 50 ha above 1 ha	89,30	92,72	92,59	99,9

Potencjał przyrodniczy województwa lubelskiego jest znacznie korzystniejszy w porównaniu z innymi regionami w kraju. Największy wpływ na wysokość plonów roślin uprawnych uzyskiwanych przez rolników ma jakość i przydatność rolnicza gleb. Jakość gleb dla Polski oceniono w skali 100 punktowej, a gminy województwa lubelskiego charakteryzują się znaczną rozbieżnością punktową od 30 do 90 punktów, co przedstawia mapa 2 (str. 21). Najlepsze gleby znajdują się w powiecie lubelskim w okolicach Nałęczowa oraz w powiecie hrubieszowskim, najgorsze zaś w powiecie włodawskim, białskim, w okolicach Parczewa, Lubartowa, Biłgoraja i wschodniej części powiatu łukowskiego i janowskiego.

Ogólną ocenę warunków przyrodniczych produkcji rolnej można dokonać na podstawie wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej, która zgodnie z metodyką opracowaną przez Zakład Gleboznawstwa, Eroзии i Ochrony Gruntów IUNG w Puławach w 2004 r., obejmuje:

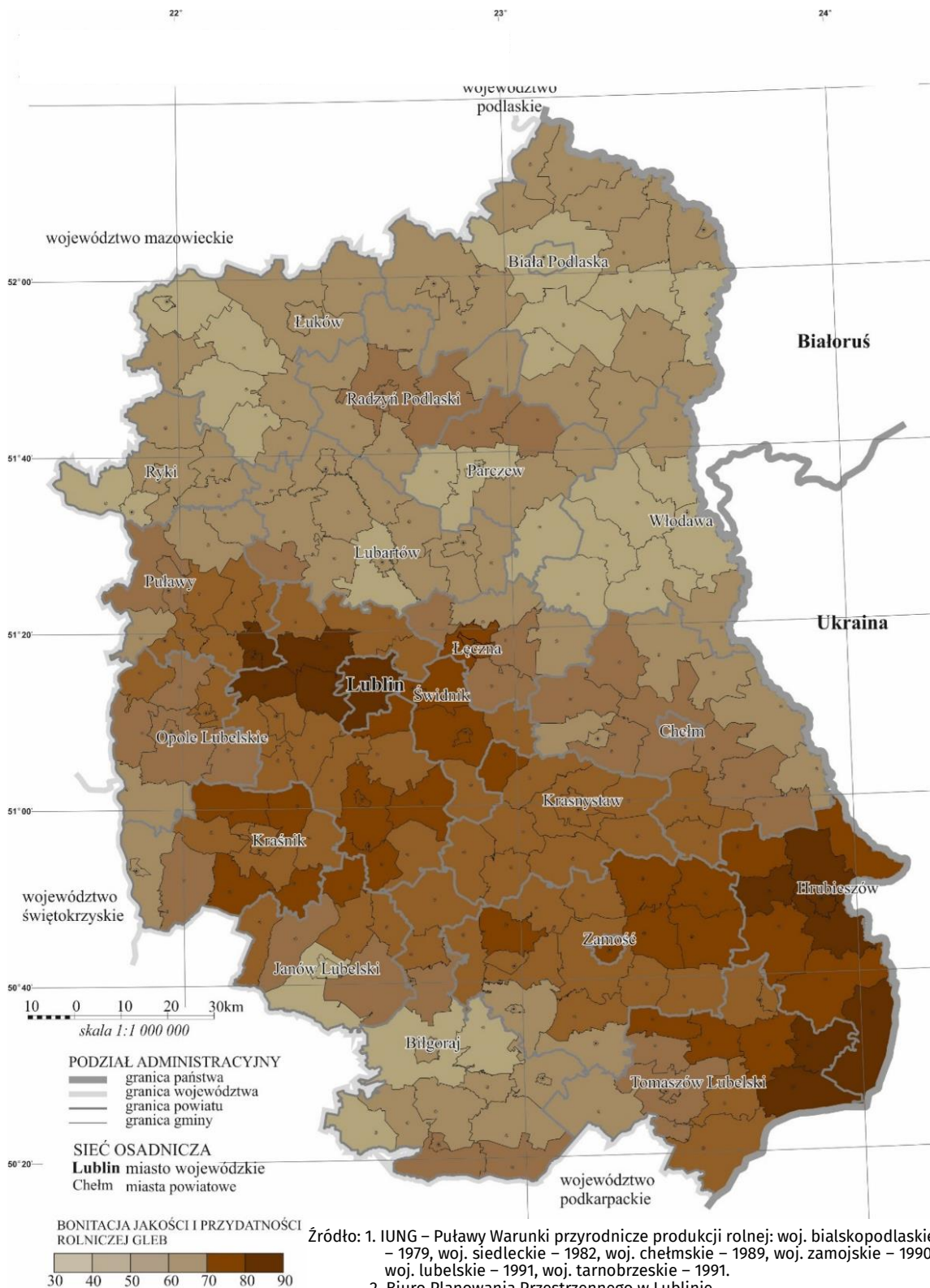
- jakość gleb ocenianą w skali 100 punktowej;
- warunki wodne oceniane w skali 5-cio punktowej;
- agroklimat oceniany w skali 15-sto punktowej;
- rzeźbę terenu ocenianą w skali 5-cio punktowej.

Suma uzyskanych punktów z wyżej wymienionych obszarów stanowi ogólny wskaźnik wartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, który dla województwa lubelskiego wyniósł 74,1 pkt. (był jednym z najwyższych w kraju, po województwach opolskim – 81,4 pkt. i dolnośląskim 74,9 pkt.), a jego zróżnicowanie w poszczególnych gminach województwa przedstawia mapa 3 (str. 22).⁵ Dla Polski wskaźnik ten wyniósł 66,6 pkt.

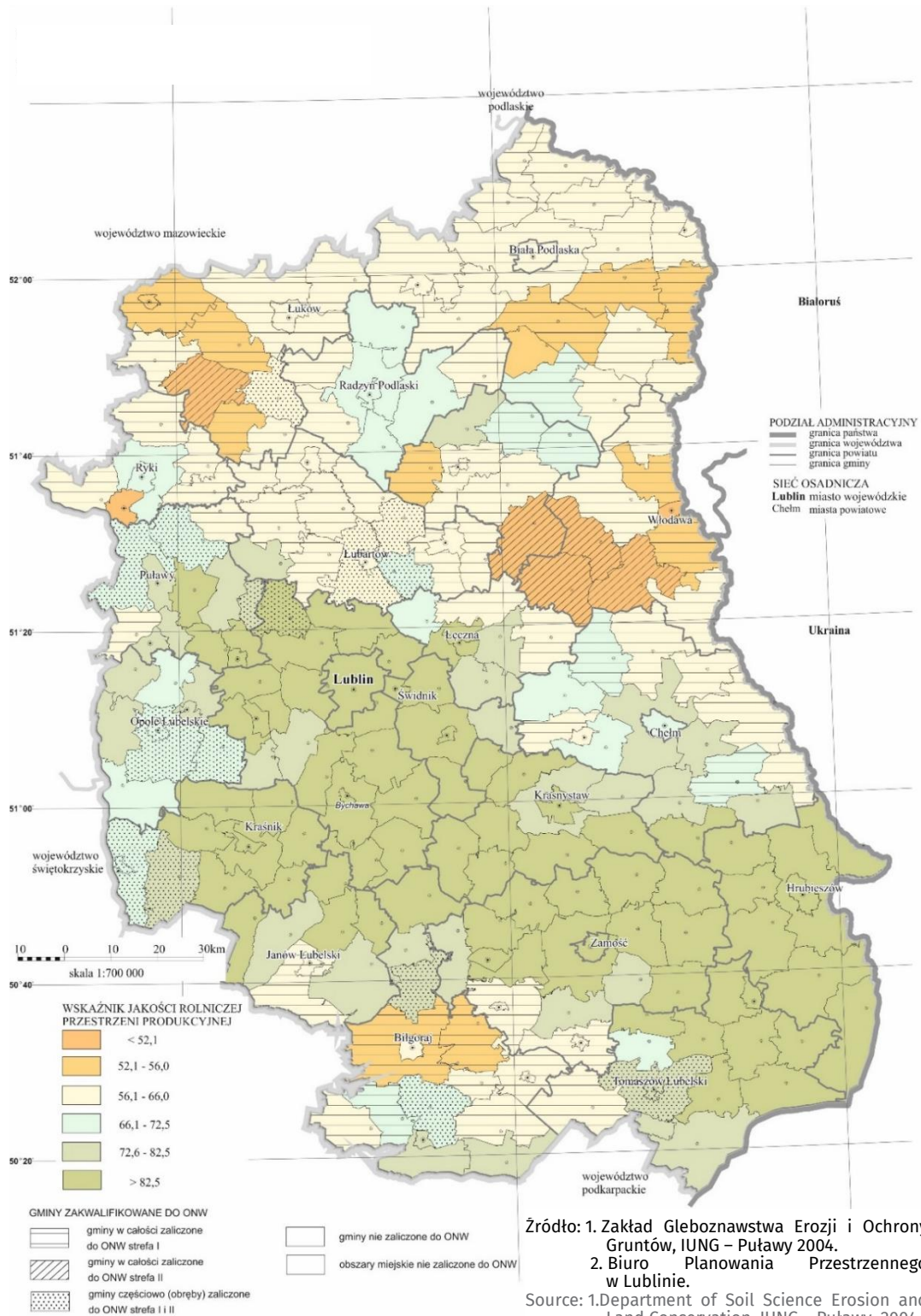
⁵ Opracowanie ekofizjograficzne do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego. Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie.

Mapa 2. Warunki przyrodnicze produkcji rolnej. Jakość i przydatność rolnicza gleb
 Map 2. Natural conditions of agricultural output. Quality and agricultural usefulness of soils

Mapa 3. Warunki przyrodnicze produkcji rolnej. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej
 Map 3. Natural conditions of agricultural output. Valorisation of agricultural production area

⁶ ONW – Obszary o niekorzystnych warunkach gospodarczych – sposób i kryteria wydzielenia tych obszarów przyjęty w Polsce został uzgodniony z Komisją Europejską i opiera się na kryteriach demograficznych oraz waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej, za pomocą mierzalnych wskaźników charakteryzujących jakość gleb, stosunki wodne, rzeźbę terenu oraz klimat. Źródło: <http://www.lfa.iung.pulawy.pl/list.html>.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa od 16 października do 29 listopada 2019 r. wypłacała zaliczki na poczet dopłat bezpośrednich za 2019 r. oraz płatności obszarowych ONW z PROW 2014-2020. Natomiast płatności końcowe za 2019 r. wypłacane były sukcesywnie od 2 grudnia 2019 r. do końca czerwca 2020 r.⁷

Płatności bezpośrednie stały się ważnym instrumentem Wspólnej Polityki Rolnej⁸, który jest odpowiedzialny za:

- wsparcie i stabilizację dochodów rolniczych,
- utrzymanie użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej, zgodnej z wymogami środowiska,
- rekompensowanie kosztów związanych z wypełnianiem wymogów wspólnotowych związanych z realizacją pozaprodukcyjnych dóbr publicznych,
- zapewnienie równych warunków konkurencji w ramach jednolitego rynku rolno-spożywczego,
- pomoc w realizacji nowych celów, związanych z ochroną zasobów naturalnych, zmianami klimatycznymi, gospodarką wodną, różnorodnością biologiczną oraz energią odnawialną.⁹

Wiosną 2019 roku (według stanu na dzień 31 maja 2020 r.) w województwie lubelskim wnioski o przyznanie płatności obszarowych w ramach kampanii 2019 złożyło 127,0 tys. rolników, co stanowiło 12,4% wniosków złożonych w kraju. W porównaniu z 2018 r. liczba tych wniosków obniżyła się o 25,4%, a w stosunku do 2010 r. o 28,9%.

W kampanii 2019 r. (według stanu na dzień 31 maja 2020 r.) w województwie lubelskim Agencja wydała 168,9 tys. decyzji o przyznaniu płatności obszarowych, co stanowiło 12,9% decyzji wydanych w Polsce. Liczba tych decyzji w porównaniu z kampanią 2018 r. obniżyła się o 0,7%, a w 2010 r. o 5,5%.

Kwota zrealizowanych płatności w ramach jednolitych płatności obszarowych w ramach kampanii 2019 r. w województwie lubelskim według stanu na dzień 31 maja 2020 r. wynosiła 1 480,7 mln zł, co stanowiło 9,9% całości kwot zrealizowanych w Polsce. Przy czym Agencja miała czas do 30 czerwca 2020 r. na wypłatę w/w płatności za 2019 r.

⁷ Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (<https://www.arimr.gov.pl/aktualnosci/artykuly/zaliczki-na-poczet-doplat-na-kontach-rolnikow.html>) data dostępu 17 czerwca 2020 r.

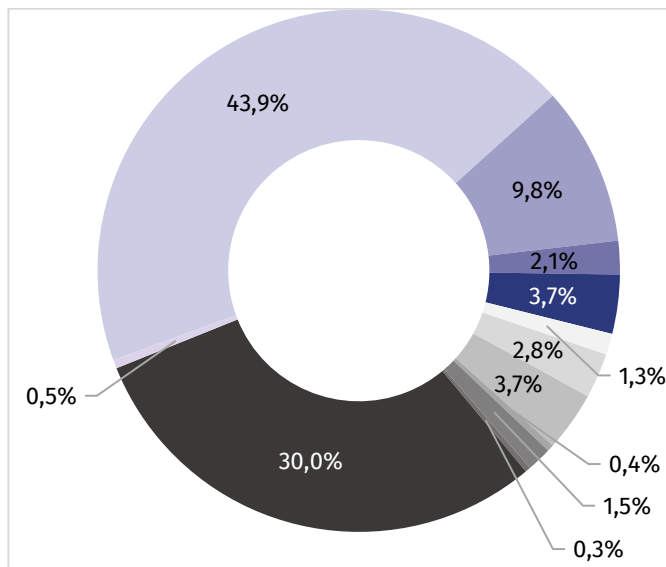
⁸ Początki Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) przypadają na 1962 r., kiedy zaczęła oficjalnie funkcjonować. Jednakże jej cele zostały zapisane znacznie wcześniej w Traktacie Rzymskim w 1957 r., który włączył WPR do wspólnego rynku Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (EWG). Obecnie WPR służy budowaniu zrównoważonego rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. (Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa <http://www.arimr.gov.pl/pomoc-unijna/wspolna-polityka-rolna/czym-jest-wspolna-polityka-rolna.html>) data dostępu 30 maja 2016 r.

⁹ Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (<http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa/Platnosci-bezposrednie>) data dostępu 30 maja 2016 r.

Wykres 5. Kwota zrealizowanych płatności w ramach płatności bezpośrednich w ramach kampanii 2018 r. w województwie lubelskim.

Stan na dzień 31 grudnia 2018 r.

Chart 5. The amount of the payments made in the framework of direct payments under the 2018 campaign in lubelskie voivodship
As of 31 December 2018

■ Jednolita płatność obszarowa Single area payment	■ Płatność redystrybucyjna Redistributive payment
■ Płatności dla młodych rolników Payments for young farmers	■ Płatność do upraw buraków cukrowych Payment to crops of sugar beet
■ Płatności do upraw roślin strączkowych na ziarno Payments to crops of pulses for grain	■ Płatności do krów Payments to cows
■ Płatności do bydła Payments to cattle	■ Płatności do powierzchni upraw truskawek Payments to area of strawberries crops
■ Przejściowe wsparcie krajowe – płatność niezwiązana do tytoniu Temporary national support – unrelated payment for tobacco	■ Płatności do powierzchni upraw roślin pastewnych Payments to area of feed crops
■ Płatność za zalesienie Payment for afforestation	■ Pozostałe Others

Źródło: Sprawozdanie z działalności Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Pobrane z: https://www.arimr.gov.pl/fileadmin/pliki/zdjecia_strony/223/2019/C/Sprawozdanie_z_dzialalnosci_ARiMR_za_2019_rok.pdf, s. 179 – 180.

Data pobrania 21 lipca 2020 r.

Source: The report on activity of The Agency for Restructuring and Modernisation of Agriculture. Downloaded from: https://www.arimr.gov.pl/fileadmin/pliki/zdjecia_strony/223/2019/C/Sprawozdanie_z_dzialalnosci_ARiMR_za_2019_rok.pdf p. 179 – 180.

Downloading data 21 July 2020.

Rozdział 3 Chapter 3

Środki produkcji w rolnictwie Means of production in agriculture

Wyniki produkcji roślinnej w rolnictwie uzależnione są nie tylko od warunków agrometeorologicznych, ale również od zastosowanych nawozów, środków ochrony roślin oraz zastosowanego materiału siewnego. Wielkość nakładów poniesionych przez rolnika na zakup tych środków w dużej mierze decyduje o wysokości osiągniętego dochodu.

Dane o **zużyciu nawozów mineralnych, wapniowych oraz nawozów naturalnych** opracowano na podstawie sprawozdawczości i reprezentacyjnych badań, tj. cyklicznych badań struktury gospodarstw rolnych (R-SGR) przeprowadzanych w odstępach trzyletnich i czerwcowych badań rolniczych (R-CzBR) przeprowadzanych między badaniami R-SGR.

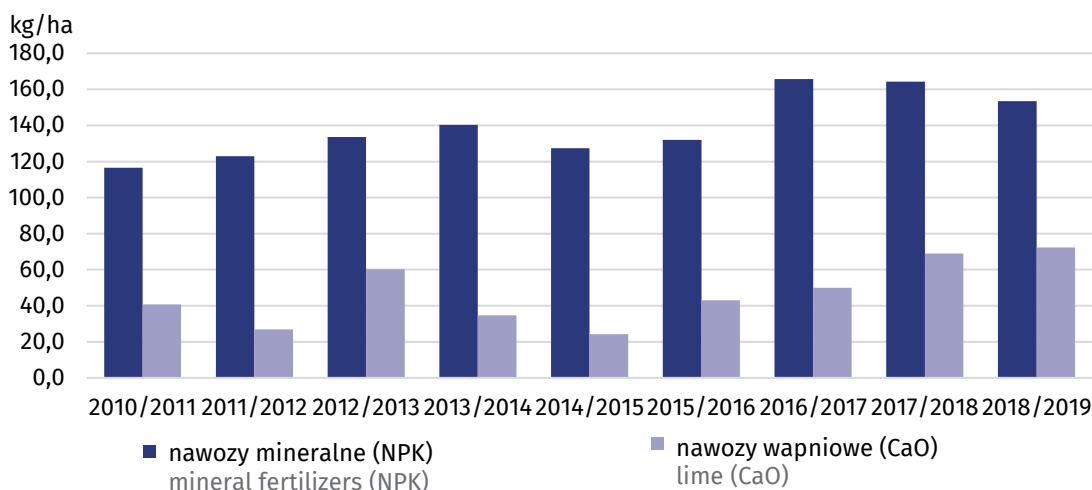
Wyniki badań prezentowane są według siedziby użytkownika gospodarstwa.

W roku gospodarczym 2018/2019 zużycie **nawozów mineralnych w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych** wyniosło 152,3 kg i w stosunku do okresu poprzedniego zmniejszyło się o 6,7% (w kraju o 8,4%), zaś w porównaniu z 2009/2010 r. zwiększyło się o 43,7% (w Polsce o 8,8%). Natomiast zużycie **nawozów wapniowych na 1 ha użytków rolnych** wyniosło 71,8 kg/ha (w kraju 55,9 kg/ha) i wzrosło zarówno w stosunku do poprzedniego okresu, jak i do roku gospodarczego 2009/2010 r. odpowiednio o 4,7% i ponad 2,5-krotnie (w kraju odpowiednio o 1,5% i o 40,5%).

Nawozy są to produkty przeznaczone do dostarczania roślinom składników pokarmowych lub zwiększania żyzności gleb albo zwiększania żyzności stawów rybnych, którymi są nawozy mineralne, nawozy naturalne organiczne i nawozy organiczno-mineralne.¹⁰

Wykres 6. Zużycie nawozów mineralnych (NPK) i wapniowych (CaO) w rolnictwie na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze w województwie lubelskim

Chart 6. Consumption of mineral (NPK) and lime (CaO) fertilizers in agriculture per 1 ha of agricultural land in good agricultural condition in lubelskie voivodship

Nawozy mineralne to nawozy nieorganiczne, produkowane w drodze przemian chemicznych, fizycznych lub przerobu surowców mineralnych, w tym wapno nawozowe, do którego zalicza

¹⁰ Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz.U. 2007 Nr 147 poz. 1033) – tekst jednolity z dnia 7 czerwca 2018 r. (Dz.U. 2018 poz. 1259), art. 2. & 1.

się wapno nawozowe zawierające magnez, a także niektóre nawozy pochodzenia organicznego.¹¹

Od 2010 r. w badaniach rolniczych nie ujmuje się posiadaczy użytków rolnych nieprowadzących działalności rolniczej oraz posiadaczy użytków rolnych poniżej 1 ha prowadzących działalność rolniczą o małej skali (poniżej określonych progów).

W badanym okresie rolnicy w województwie lubelskim zużyli 221,5 tys. t. **nawozów mineralnych w przeliczeniu na czysty składnik** (w kraju 1 905,4 tys. t.), czyli o 4,0% mniej niż w poprzednim roku gospodarczym (w Polsce o 8,2%). W tym w gospodarstwach indywidualnych 215,7 tys. t. (w kraju 1 724,4 tys. t.), czyli o 4,4% mniej niż w poprzednim roku gospodarczym (w Polsce o 7,9%).

Wśród **nawozów mineralnych w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych** największy udział miały nawozy azotowe (N) – 69,8 kg/ha (w kraju 67,7 kg/ha), przy czym ich zużycie zmniejszyło się w stosunku do roku gospodarczego 2017/2018 r. o 15,3%, natomiast w porównaniu z rokiem 2009/2010 r. wzrosło o 20,8% (w Polsce zmniejszyło się w obydwu okresach odpowiednio o 15,8% i o 1,7%). Na drugim miejscu były nawozy potasowe (K₂O) – 50,2 kg/ha (w kraju 38,7 kg/ha), a ich wzrost w stosunku do poprzedniego roku gospodarczego wyniósł 2,0% (w Polsce 1,6%). W porównaniu z rokiem gospodarczym 2009/2010 zużycie tych nawozów wzrosło 2-krotnie (w kraju o 45,5%).

Poziom **zużycia nawozów mineralnych na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze** w badanym roku gospodarczym zmniejszył się w stosunku do poprzedniego roku gospodarczego o 6,6% (w kraju o 8,3%), zaś w porównaniu z rokiem 2009/2010 wzrósł o 41,1% (w Polsce o 6,9%) i wyniósł 153,4 kg/ha (w kraju 131,0 kg/ha).

W województwie lubelskim **zużycie nawozów wapniowych w przeliczeniu na czysty składnik** w roku gospodarczym 2018/2019 wyniosło 104,4 tys. t. (w Polsce 821,0 tys. t.) i w stosunku do poprzedniego roku gospodarczego wzrosło o 7,7% (w kraju o 1,5%). Natomiast w porównaniu z rokiem gospodarczym 2009/2010 wzrost zużycia nawozów wapniowych był ponad 2,5-krotny (w Polsce o 38,9%).

W badanym okresie **zużycie nawozów wapniowych na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze** wyniosło 72,4 kg/ha (w kraju 56,4 kg/ha) i w stosunku do poprzedniego roku gospodarczego zwiększyło się o 4,9% (w Polsce o 1,4%), a w porównaniu z rokiem gospodarczym 2009/2010 wzrost był ponad 2,5-krotny (w kraju o 37,9%).

Województwo lubelskie pod względem zużycia nawozów mineralnych w kg na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze zajęło 4. miejsce w kraju, podobnie jak wapniowych. Najwięcej nawozów mineralnych w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze zużyto w województwie opolskim (189,4 kg/ha) i kujawsko-pomorskim (172,4 kg/ha), natomiast najmniej w województwie podkarpackim (84,5 kg/ha) i małopolskim (90,9 kg/ha). Nawozów wapniowych najwięcej zużyto w województwie opolskim (124,9 kg/ha) i mazowieckim (118,7 kg/ha), zaś najmniej w podlaskim (10,4 kg/ha) i świętokrzyskim (15,0 kg/ha).

Nawozy naturalne są to nawozy pochodzące od zwierząt gospodarskich, w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich, odchody, z wyjątkiem odchodów pszczoł, bez dodatków innych substancji, przeznaczone do wykorzystania rolniczego. Należą do nich między innymi obornik, gnojówka i gnojowica oraz guano.¹²

¹¹ Tamże, art. 2 & 1, pkt. 3.

¹² Tamże, art. 2 & 1, pkt. 4.

Obornik – odchody stałe i ciekłe zwierząt zmieszane ze ściółką (np. słomą), stanowiące nawóz organiczny.

Gnojówka – odciek powstający w budynku inwentarskim przy ściółkowym systemie utrzymania zwierząt, stosowany jako nawóz organiczny.

Gnojowica – mieszanina odchodów zwierzęcych, resztek pasz oraz wód technologicznych z budynków inwentarskich wraz z przeciekami z instalacji wodociągowych.¹³

W województwie lubelskim w roku gospodarczym 2018/2019 zużyto 4 159,4 tys. t. **obornika**, w tym 4 103,1 tys. t. w gospodarstwach indywidualnych. W stosunku do poprzedniego roku gospodarczego zużycie zmniejszyło się o 8,7%. Pod tym względem nasze województwo zajęło 4. miejsce w kraju z udziałem 9,5%. Najwięcej obornika zużyto w województwie podlaskim (19,4%), zaś najmniej w województwie zachodniopomorskim (1,0%).

W badanym okresie w województwie lubelskim zużyto 341,6 tys. m³ **gnojówki**, w tym w gospodarstwach indywidualnych 320,3 tys. m³. W stosunku do roku gospodarczego 2017/2018 zużycie zwiększyło się o 24,6%. Pod tym względem nasze województwo uplasowało się na 7. miejscu w kraju z udziałem 5,0%. Najwięcej gnojówki zużyto w województwie podlaskim (26,1%), zaś najmniej w dolnośląskim (0,7%).

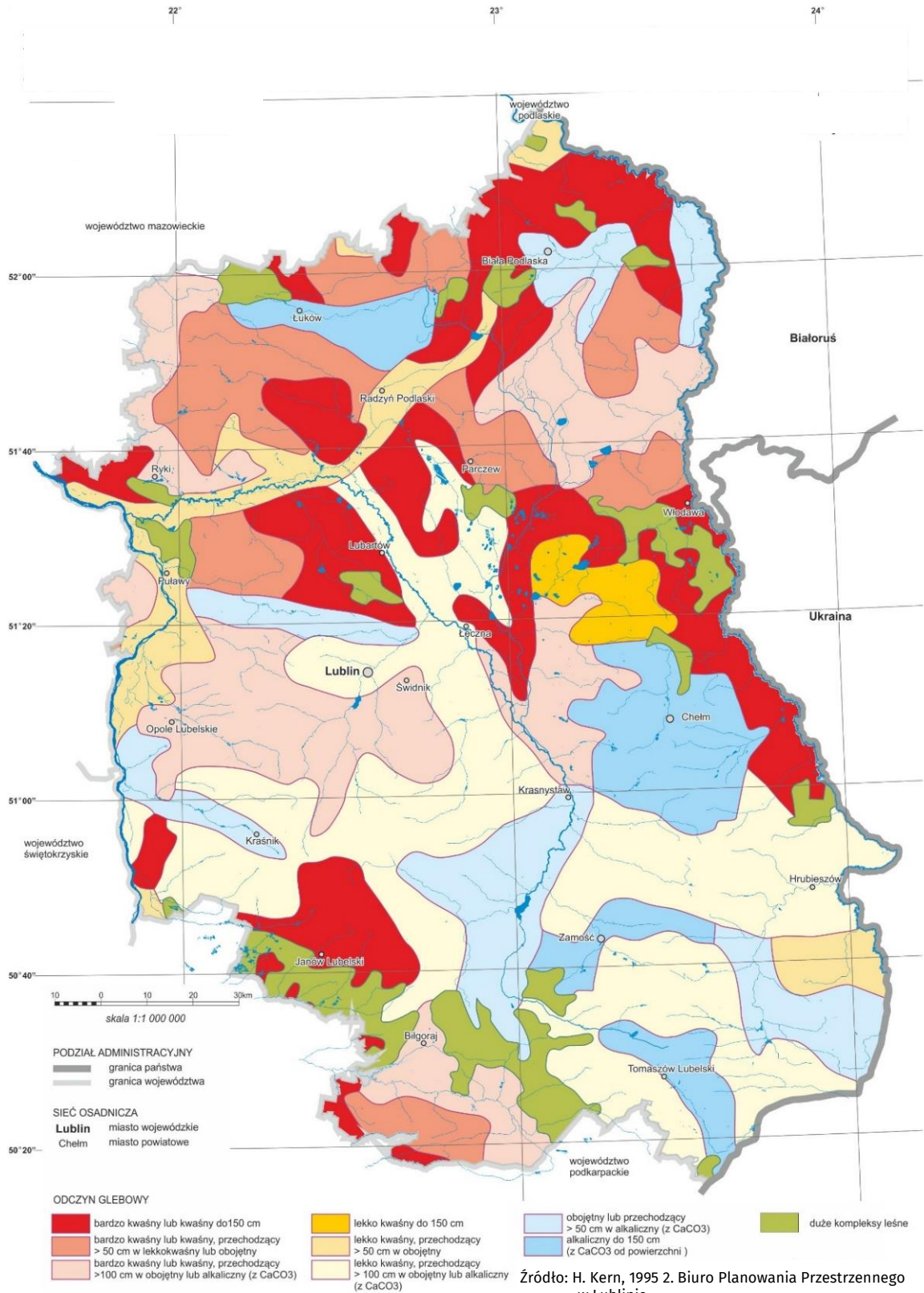
Zużycie **gnojowicy** wyniosło 341,4 tys. m³, w tym w gospodarstwach indywidualnych 339,7 tys. m³. W stosunku do poprzedniego roku gospodarczego zużycie zmniejszyło się o 58,3%. Pod tym względem województwo lubelskie zajęło 9. miejsce w kraju z udziałem 2,5%. Najwięcej gnojowicy zużyto w województwie podlaskim (27,3%), zaś najmniej w podkarpackim (0,5%).

W gospodarstwach rolnych w województwie lubelskim w 2017 r. znajdowało się 182,5 tys. szt. **ciągników rolniczych** i tym samym województwo zajęło 2. miejsce w kraju z udziałem 12,2%). Najwięcej ciągników rolniczych znajdowało się w województwie mazowieckim (15,2%), zaś najmniej w lubuskim (1,4%).

Z danych Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej wynika, że w województwie lubelskim przeważają gleby o odczynie kwaśnym z pH 4,6-5,5 i stanowią one 26% gleb z przebadanej próby oraz gleby lekko kwaśne z pH 5,6-6,5, które stanowią 25%.

¹³ W. Romaniuk, J. W. Wardal, Techniczne uwarunkowania przechowywania i uzdatniania nawozów naturalnych. Nawozy i nawożenie Nr 4 (29) z 2006 r., Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa Państwowy Instytut Badawczy, str. 62.

Mapa 4. Właściwości gleb. Odczyn
Map 4. Properties of soil. pH

Źródło: H. Kern, 1995 2. Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie
Source: H. Kern, 1995 2. Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie

Rozdział 4 Chapter 4

Produkcja rolnicza Agricultural output

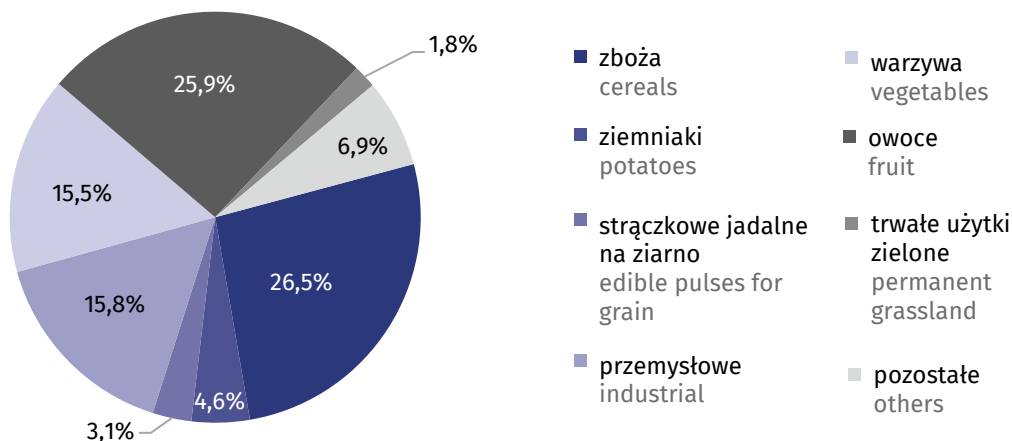
Wartość **rolniczej produkcji globalnej** w cenach stałych w 2018 r., w porównaniu z 2017 r., wzrosła o 4,5%, co było wynikiem wzrostu wartości produkcji zwierzęcej o 17,7% przy jednoczesnym spadku wartości produkcji roślinnej o 0,6%. W 2018 r. produkcja globalna na 1 ha użytków rolnych w województwie lubelskim zwiększyła się o 6,7% w porównaniu z rokiem wcześniejszym, podobnie jak i w kraju (wzrost o 6,7%).

Globalna produkcja rolnicza obejmuje **produkcję roślinną** (surowe – nieprzetworzone produkty pochodzenia roślinnego (zbiory danego roku)) i **produkcję zwierzęcą** (produkcję żywca rzeźnego oraz surowych – nieprzetworzonych – produktów pochodzenia zwierzęcego i przyrost pogłowia zwierząt gospodarskich (inwentarza żywego – stada podstawowego i obrotowego), do którego zaliczono: bydło, trzodę chlewną, owce, konie i drób).

Wskaźniki cen globalnej i towarowej produkcji rolniczej przedstawiają w sposób syntetyczny zmiany cen sprzedawanych produktów rolnych, tj. średnich cen skupu i cen uzyskiwanych przez rolników na targowiskach. Wskaźniki te oblicza się jako iloraz wskaźnika wartości i wskaźnika wolumenu, uzyskanych ze zbiorczych rachunków produkcji rolniczej, przy czym wskaźnik wartości obliczany jest jako stosunek poziomu produkcji wyrażonej w cenach bieżących w badanym okresie do poziomu tej produkcji w roku poprzednim, a wskaźnik wolumenu – w cenach stałych.

Wykres 7.
Chart 7.

Struktura globalnej produkcji roślinnej w województwie lubelskim w 2018 r.
Structure of gross crop output in lubelskie voivodship in 2018

Największy udział w **globalnej produkcji roślinnej** stanowiły zboża (26,5%) oraz owoce (25,9%). W stosunku do 2017 r. udział zbóż obniżył się o 4,4 p. proc., a owoców wzrósł o 4,3 p. proc. W **globalnej produkcji zwierzęcej** największy udział miał żywiec rzeźny 53,6% (w tym wieprzowy 55,7%) i mleko krowie 35,8%. W porównaniu z 2017 r. udział żywca rzeźnego obniżył się o 2,8 p. proc. (w tym żywca wieprzowego wzrósł o 3,2 p. proc.), zaś mleka krowiego wzrósł o 5,8 p. proc.

W analizowanym roku udział województwa lubelskiego w ogólnokrajowej globalnej produkcji rolniczej wyniósł 8,8% i tym samym nasze województwo zajęło pod tym względem 3. miejsce w kraju po województwie mazowieckim (udział w globalnej produkcji krajowej 18,9%) i wielkopolskim (16,8%). Na ostatnim miejscu znalazło się województwo lubuskie z udziałem 1,6%.

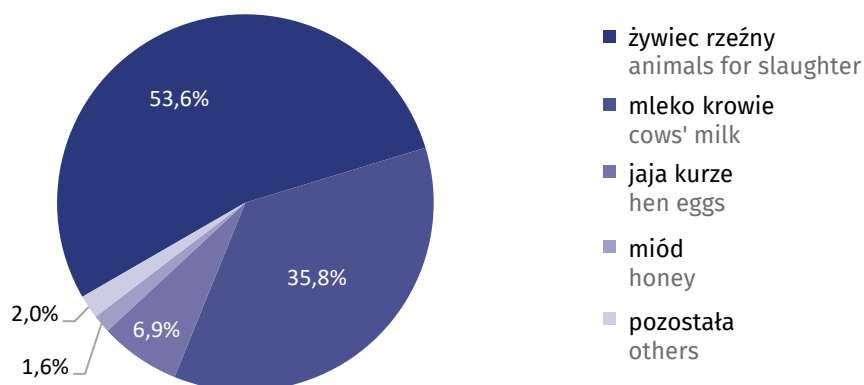
Końcowa produkcja rolnicza stanowi sumę wartości: produkcji towarowej, spożycia naturalnego produktów rolnych pochodzących z własnej produkcji, przyrostu zapasów produktów roślinnych i zwierzęcych oraz przyrostu wartości pogłowia zwierząt gospodarskich (inwentarza żywego – stada podstawowego i obrotowego). Produkcja końcowa, w odróżnieniu od produkcji globalnej, nie obejmuje tych produktów pochodzących z własnej produkcji, które zostały zużyte na cele produkcyjne, np. pasz, materiału siewnego, obornika.

W 2018 r. wartość **produkcji końcowej** w województwie lubelskim, w porównaniu z poprzednim rokiem, była wyższa o 0,4%. Przyczynił się do tego przede wszystkim wzrost produkcji zwierzęcej o 15,0%, pomimo zmniejszenia się produkcji roślinnej o 6,7%. Produkcja roślinna stanowiła 62,5% wartości produkcji końcowej, a zwierzęca 37,5% i w porównaniu z 2017 r. udział zarówno produkcji roślinnej, jak i zwierzęcej w produkcji końcowej nie uległ zmianie. W 2018 r. produkcja końcowa na 1 ha użytków rolnych w województwie lubelskim zwiększyła się o 6,9% w porównaniu z rokiem wcześniejszym, natomiast w kraju o 6,8%.

Pod względem produkcji końcowej województwo lubelskie zajęło 3. miejsce w kraju z udziałem 8,4%. Na pierwszym miejscu znalazło się województwo mazowieckie z udziałem 19,7%, na drugim wielkopolskie z udziałem 17,6% zaś na ostatnim województwo lubuskie z udziałem 1,8% w krajowej produkcji końcowej.

Wykres 8.
Chart 8.

Struktura globalnej produkcji zwierzęcej w województwie lubelskim w 2018 r.
Structure of gross animal output in lubelskie voivodship in 2018

Towarowa produkcja rolnicza stanowi sumę sprzedaży produktów rolnych do skupu i na targowiskach. W produkcji rolniczej (globalnej, końcowej i towarowej) w latach 1999-2003 uwzględniono dopłaty bezpośrednie Agencji Rynku Rolnego do interwencyjnego skupu pszenicy i żyta, od 2004 r. naliczone za dany rok płatności uzupełniające do powierzchni upraw (m.in. uprawy chmielu, tytoniu, zbóż, oleistych, strączkowych i roślin przeznaczonych na nasiona oraz na paszę).

W 2018 r. wartość **produkcji towarowej** ogółem zwiększyła się o 3,4%, co spowodowane było wyższą niż przed rokiem produkcją zwierzęcą, której wzrost wyniósł 13,2%. Produkcja roślinna natomiast zmniejszyła się o 1,7%, a jej udział w wartości produkcji towarowej ogółem wyniósł 62,3% i był niższy w porównaniu z 2017 r. o 0,2 p. proc. Natomiast udział produkcji zwierzęcej wyniósł 37,7% i w porównaniu z rokiem poprzednim wzrósł o 0,2 p. proc. W 2018 r. produkcja towarowa na 1 ha użytków rolnych w województwie lubelskim zwiększyła się o 8,7% w porównaniu z rokiem wcześniejszym, natomiast w kraju o 9,4%.

Pod względem produkcji towarowej województwo lubelskie zajęło 3. miejsce w kraju z udziałem 8,2%. Na pierwszym miejscu znalazło się województwo mazowieckie z udziałem 19,1%, na drugim wielkopolskie z udziałem 18,3% w krajowej produkcji towarowej, zaś na ostatnim województwo podkarpackie z udziałem 1,8%.

Rozdział 5 Chapter 5

Produkcja roślinna Crop output

W 2019 r. w województwie lubelskim uzyskano wyższe plony produkcji roślinnej niż rok wcześniej, co spowodowane było między innymi niekorzystnym wpływem warunków atmosferycznych w okresie wegetacji. Zwiększono powierzchnię upraw zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi. Zbiory rzepaku i rzepiku zmniejszyły się w porównaniu z 2018 r. podobnie jak zbiory ziemniaków, pomimo jednoczesnego zwiększenia powierzchni zasiewów zarówno rzepaku i rzepiku, jak i ziemniaków.

Wielkość produkcji roślinnej obliczono na podstawie:

- a) wyników czerwcowych badań reprezentacyjnych (w 2010 r. Powszechnego Spisu Rolnego) w zakresie powierzchni zasiewów;
- b) wyników reprezentacyjnych badań plonów i zbiorów oraz ocen i ekspertyz rzeczoznawców GUS;
- c) sprawozdań statystycznych (badanie pełne) z gospodarstw państwowych, spółdzielczych i pozostałych.

Korzystny wpływ na kształtowanie się produkcji roślinnej w 2019 r. miały przede wszystkim:

- warunki agrometeorologiczne panujące w marcu, które pozwoliły na wczesne rozpoczęcie prac polowych;
- pogoda w lecie, która pozwoliła na sprawne przeprowadzenie żniw;
- ciepła aura pod koniec lata i na początku jesieni sprzyjała wykonywaniu prac polowych.

Niekorzystny wpływ na kształtowanie się produkcji roślinnej w roku miały przede wszystkim:

- ciepły przełom roku 2018/19, który sprzyjał rozwojowi chorób grzybowych;
- wiosenne nocne przymrozki, które uszkodziły rośliny;
- brak opadów atmosferycznych potęgujący suszę rolniczą.

Pod pojęciem **plon** rozumie się ilość jednostek wagowych (dt) danego ziemiopłodu zebranego z jednostki powierzchni (ha).

Wynikowy szacunek produkcji głównych ziemioplodów rolnych¹⁴ w województwie lubelskim w 2019 r. przedstawiał się następująco:

- zbiory zbóż ogółem oszacowano na poziomie 3 290,0 tys. t, czyli na wyższym o 7,6% od notowanego w poprzednim roku i o 30,4% wyższym od notowanego w 2010 r.; w tym zbiory zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi oszacowano na poziomie 3 004,7 tys. t, czyli wyższym o 6,0% od notowanego w 2018 r. i o 24,9% od uzyskanych w 2010 r.;
- zbiory kukurydzy na ziarno oceniono na poziomie 262,0 tys. t, czyli wyższym o 35,7% od zbiorów z roku poprzedniego i o ponad 2-krotnie wyższym niż w 2010 r.;
- zbiory rzepaku i rzepiku oszacowano na poziomie 299,5 tys. t, czyli niższym o 10,9% od zbiorów uzyskanych w 2018 r., zaś ponad 3-krotnie wyższym od uzyskanych w 2010 r.;
- zbiory ziemniaków oceniono na poziomie 361,7 tys. t, czyli niższym o 25,4% od zbiorów z roku poprzedniego i o 56,1% niż w 2010 r.;
- zbiory buraków cukrowych oszacowano na poziomie 2 019,5 tys. t, czyli niższym o 16,3% od uzyskanych w 2018 r., zaś o 25,1% wyższym od notowanych w 2010 r.

W strukturze zasiewów w województwie lubelskim w 2019 r. przeważały zboża, które stanowiły 74,4% ogólnych zasiewów. Udział zbóż w strukturze zasiewów zmniejszył się o 2,3 p. proc. w porównaniu z 2018 r. i o 4,3 p. proc. w stosunku do 2010 r.

Tabela 4.
Table 4.

Struktura powierzchni zasiewów w województwie lubelskim
Structure of sown area in lubelskie voivodship

Wyszczególnienie Specification	2015	2018	2019
	w odsetkach in percent		
Ogółem Total			
Ogółem Total	100,0	100,0	100,0
zboż ^a cereals ^a	74,2	72,1	74,4
strączkowe na ziarno pulses for needs	2,5	4,0	3,9
ziemniaki ^b potatoes ^b	2,1	1,5	1,6
przemysłowe industrial	9,3	15,4	14,6
pastewne fodder	8,7	4,1	3,2
pozostałe uprawy other crops	3,3	2,9	2,4

a Zboża podstawowe, mieszanki zbożowe, kukurydza na ziarno, gryka, proso i inne zbożowe. b Bez powierzchni ziemniaków w ogrodach przydomowych.

a Basic cereals, cereals mixed, maize for grain, buckwheat, millet and other cereals. b Without area of potatoes in home gardens.

¹⁴ Do obliczenia wynikowych wielkości produkcji roślinnej wykorzystano: w zakresie powierzchni: wyniki reprezentacyjnego badania użytkowania gruntów i powierzchni zasiewów przeprowadzonego w gospodarstwach indywidualnych o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha w czerwcu i lipcu 2017 r. oraz wszystkich gospodarstw rolnych osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej; w zakresie plonów: ekspertyzy rzeczoznawców terenowych GUS d/s produkcji roślinnej z listopada 2017, wyniki źródłowych badań reprezentacyjnych plonów i zbiorów niektórych upraw rolnych, wyniki sprawozdawczości z gospodarstw rolnych osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej.

Uprawy pastewne obejmują:

- a) strączkowe pastewne;
- b) motylkowe drobnonasienne (w tym wieloletnie, tj. koniczyna, lucerna i esparceta) z innymi pastewnymi i trawami;
- c) okopowe pastewne (buraki pastewne, brukiew, marchew pastewna, kapusta pastewna, rzepa i inne);
- d) kukurydzę na pasze.

Pozostałe uprawy to: warzywa, truskawki, wysadki okopowych oraz inne, np. zioła.

5.1. Zboża

5.1. Cereals

Stan przezimowania zbóż w lutym 2019 r. rzeczoznawcy rolni ocenili na podobnym poziomie, jak w analogicznym okresie roku poprzedniego. Nie zaobserwowano większych uszkodzeń i strat w obsadzie zbóż, jednakże lokalnie zauważyć było można występowanie mącznika prawdziwego, septoriozy liści oraz rdzy brunatnej.

W maju stan zbóż zarówno ozimych, jak i jarych został oceniony na dobry. Zboża ozime znajdowały się w fazie kwitnienia, zaś jare w fazie grubienia pochwy liściowej i początkowej fazie kłoszenia. W tym czasie wykonywano zabiegi owadobójcze, mające na celu zwalczanie skrzypionki zbożowej i mszyc oraz zabiegi grzybobójcze przeciwko mączniakowi, septoriozie paskowanej oraz rdzy.

W czerwcu 2018 r. stan zbóż ozimych rzeczoznawcy ocenili na średnim poziomie, czego przyczyną był niedobór opadów deszczu i bardzo wysokie temperatury, które znacznie przyspieszyły dojrzewanie. W czerwcu zboża ozime znajdowały się w fazie dojrzewania, jednakże na glebach lekkich zaczęły zasychać, a kłosa i ziarniaki były słabo wykształcone. Natomiast stan zbóż jarych oceniony został na poziomie od średniego do słabego. Niesprzyjające warunki atmosferyczne, niedobór wilgoci w glebie spowodowały, że zboża jare znajdujące się w fazie dojrzałości młecznej były słabo wyrosnięte, a kłosa na glebach lekkich były słabo wykształcone z mniejszą ilością ziarniaków.

Żniwa rozpoczęto w połowie lipca, a zebrane plony były mniejsze i gorsze, co w większym stopniu dotyczy zbóż jarych niż ozimych, do czego przyczyniła się susza rolnicza.

Zboża, jeżeli nie zaznaczono inaczej, to:

- a) zboża podstawowe: pszenica, żyto, jęczmień, owies i pszenżyto;
- b) mieszanki zbożowe na ziarno;
- c) kukurydza na ziarno, gryka, proso i pozostałe zbożowe.

W strukturze zasiewów zbóż w województwie lubelskim największy udział stanowiła pszenica 41,4% (w kraju 31,8%), a jej udział w stosunku do 2018 r. wzrósł o 0,9 p. proc., a w porównaniu z 2010 r. o 8,7 p. proc. (w kraju udział pszenicy w zasiewach zbóż ogółem wzrósł o 0,8 p. proc. w stosunku do 2018 r., zaś w porównaniu z 2010 r. wzrósł o 3,8 p. proc.). Na drugim miejscu w województwie lubelskim było pszenżyto z udziałem 16,7% i jęczmień z udziałem 13,4% (w kraju odpowiednio 16,7% i 12,4%). Jednakże w przypadku pszenżyta odnotowano spadek udziału w stosunku do 2018 r. o 0,5 p. proc. (w Polsce wzrost o 0,2 p. proc.), zaś wzrost w przypadku jęczmienia o 1,2 p. proc. (w kraju spadek o 0,1 p. proc.). W porównaniu z 2010 r. odnotowano wzrost udziału pszenżyta o 2,0 p. proc. (w kraju spadek o 0,7 p. proc.), natomiast spadek udziału jęczmienia o 2,3 p. proc. (w kraju o 0,4 p. proc.).

Według wynikowego szacunku **powierzchnia upraw zbóż ogółem** w 2019 r. wyniosła 832,6 tys. ha i była wyższa o 5,5% w porównaniu z rokiem wcześniejszym i o 4,8% w stosunku do 2010 r. (w kraju odpowiednio wyższa o 1,1% i o 3,9%). Plony zbóż ogółem oszacowano na poziomie 39,5 dt/ha, czyli o 2,1% wyższym od uzyskanych w 2018 r. i o 24,4% w stosunku do 2010 r. (w kraju wyższe odpowiednio o 7,0% i o 2,4%). Zbiory zbóż ogółem w 2019 r. wzrosły o 7,6% w porównaniu

z rokiem poprzednim i o 30,4% w porównaniu z 2010 r. i wyniosły 3 290,0 tys. ton (w kraju odpowiednio wzrosły o 8,3% i o 6,5%).

Tabela 5. Powierzchnia zasiewów, plony i zbiory zbóż w województwie lubelskim

Stan w czerwcu

Table 5. Sown area, yields and production of cereals in lubelskie voivodship As of June

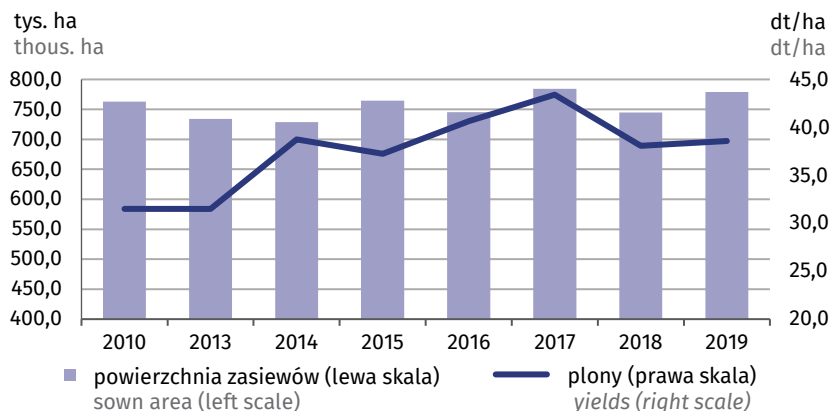
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	w liczbach bezwzględnych in absolute				2018 = 100
Ogółem Total					
Powierzchnia w tys. ha Area in thousand ha	794,7	818,7	789,5	832,6	105,5
Plony z 1 ha Yields in 1 ha	31,8	37,0	38,7	39,5	102,1
Zbiory w tys. ton Production in thousand tonnes	2 523,9	3 027,2	3 056,3	3 290,0	107,6
w tym w zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi of which basic cereals including cereal mixed					
Powierzchnia w tys. ha Area in thousand ha	757,6	764,4	744,6	779,0	104,6
Plony z 1 ha Yields in 1 ha	31,7	37,2	38,1	38,6	101,3
Zbiory w tys. ton Production in thousand tonnes	2 405,0	2 846,9	2 834,8	3 004,7	106,0

Łączna powierzchnia zasiewów **zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi** określona na podstawie wynikowego szacunku w 2019 r. wyniosła 779,0 tys. ha i w porównaniu z 2018 r. była wyższa o 4,6%, a w stosunku do 2010 r. o 2,8% (w kraju wyższa o 1,0% w stosunku do 2018 r., zaś niższa o 0,2% w stosunku do 2010 r.). Plony uzyskane ze zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi oszacowano na poziomie 38,6 dt/ha, czyli wyższym o 1,3% w stosunku do roku wcześniejszego i o 21,8% w porównaniu z 2010 r. (w kraju odpowiednio wyższym o 9,0% i niższym o 0,3%). W omawianym roku zebrano więcej o 6,0% zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi niż w 2018 r. (w kraju o 10,3%) i o 24,9% więcej niż w 2010 r. (w kraju o 0,2%). Zbiory zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w 2019 wyniosły 3 004,7 tys. t.

Pod względem wielkości zbiorów zbóż ogółem województwo lubelskie zajęło 2. miejsce w kraju z udziałem 11,3%, po województwie wielkopolskim z udziałem 13,3%, na ostatnim miejscu było województwo świętokrzyskie z udziałem 2,4%.

Wykres 9. Powierzchnia zasiewów i plony zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w województwie lubelskim

Chart 9. Sown area and yields of basic and mixed cereals in lubelskie voivodship

Powierzchnia upraw **pszenicy** ogółem w województwie lubelskim w 2019 r. wyniosła 344,7 tys. ha, w tym pszenicy ozimej 272,0 tys. ha. W stosunku do roku wcześniejszego powierzchnia upraw pszenicy ogółem wzrosła o 7,8%, natomiast ozimej zmniejszyła się o 0,8%. W porównaniu z 2010

r. odnotowano wzrost odpowiednio o 32,8% i 29,2%. W kraju natomiast powierzchnia zasiewów pszenicy ogółem w omawianym roku wzrosła o 3,9% w stosunku do 2018 r., a ozimej o 6,1%. W porównaniu z 2010 r. powierzchnia zasiewów pszenicy ogółem w kraju wzrosła o 18,2%, zaś ozimej o 9,4%.

Plony pszenicy ogółem z 1 hektara w województwie lubelskim w 2019 r. wyniosły 47,5 dt (plony pszenicy ozimej – 50,3 dt) i w stosunku do roku poprzedniego wzrosły o 0,8% (w kraju o 8,1%), w tym ozimej o 3,1% (w kraju o 7,9%). W stosunku do 2010 r. odnotowano wzrost plonów pszenicy ogółem o 26,3% (w kraju spadek o 0,9%), w tym ozimej o 33,1% (w kraju wzrost o 1,5%).

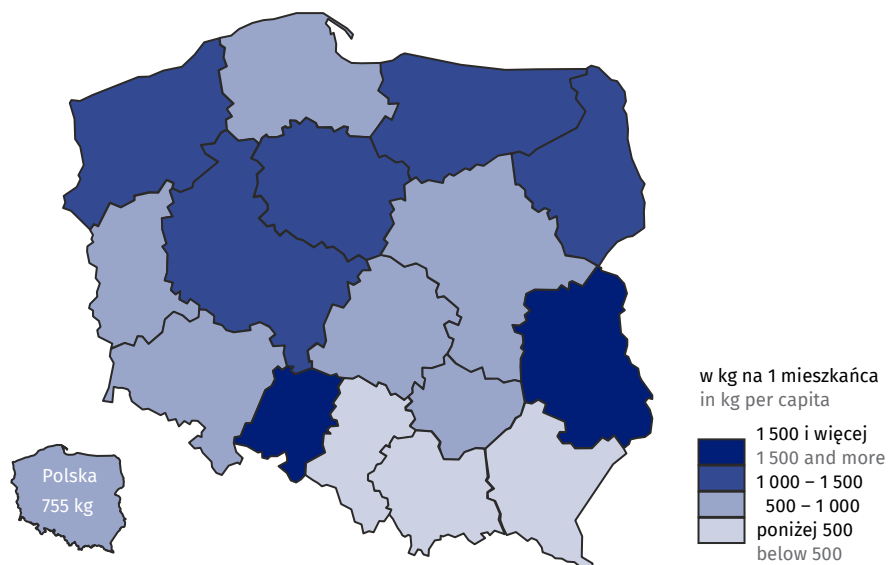
Odmierna sytuacja miała miejsce w przypadku **żyta**, gdzie w województwie lubelskim powierzchnia zasiewów w 2019 r. wyniosła 39,6 tys. ha i obniżyła się o 18,1% w stosunku do 2018 r. (w kraju wzrosła o 1,1%), natomiast w porównaniu z 2010 r. zmniejszyła się o 37,6% (w kraju o 14,7%). Zebrane plony żyta były o 0,8% wyższe niż rok wcześniej i o 11,4% wyższe niż w 2010 r. (w kraju odpowiednio o 12,4% wyższe i o 1,1%) i wyniosły 26,4 dt/ha.

Pod koniec kwietnia rolnicy rozpoczęli siew **kukurydzy**. W maju 2019 r. kukurydza znajdowała się w fazie 4 – 5 liści, a jej rozwój był lekko opóźniony na skutek niekorzystnych warunków podczas siewu i wschodów. W lipcu na plantacjach kukurydzy na ziarno zaobserwowano suszę rolniczą, co miało negatywny wpływ na część wegetatywną roślin i na zaziarnianie kolb. W sierpniu stan upraw poprawił się po opadach deszczu i nie obserwuje się występowania chorób grzybowych ani szkodników. Ciepła aura we wrześniu i październiku sprzyjała zbiorom kukurydzy na ziarno.

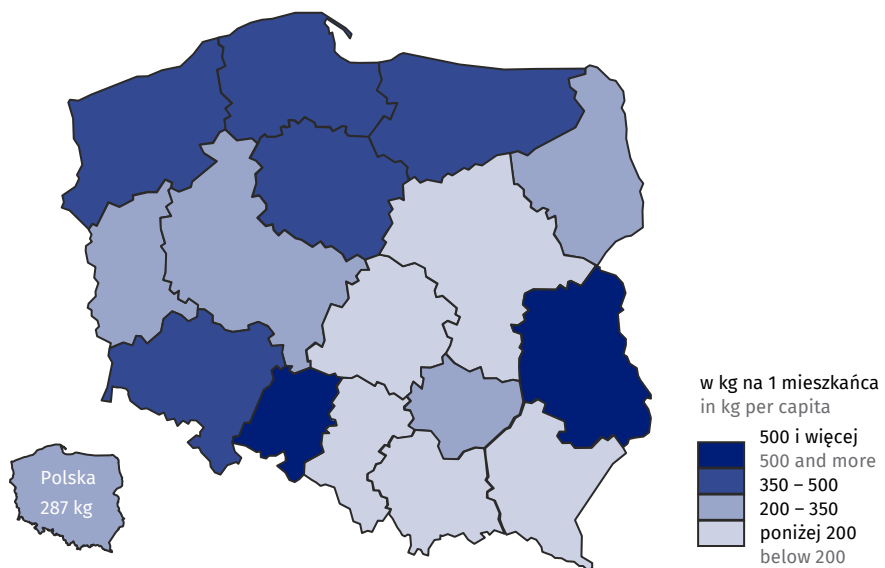
W 2019 r. **kukurydżę na ziarno** zasiano na powierzchni 38,4 tys. ha, czyli o 41,9% większej niż w roku poprzednim i o 2-krotnie większej niż w 2010 r. (w kraju odpowiednio o 3,0% i o 99,5%). Plony kukurydzy oceniono na poziomie 68,2 dt/ha, czyli niższym o 4,3% od uzyskanych w 2018 r., zaś o 29,9% wyższych niż w 2010 r. (w kraju odpowiednio niższym o 6,2% i o 6,0%). Zbiory wyniosły 262,0 tys. t i były wyższe o 35,7% od uzyskanych przed rokiem i prawie 3-krotnie wyższe niż w 2010 r. (w kraju odpowiednio niższe o 3,4% i wyższe o 87,2%).

Województwo lubelskie zajęło 6. miejsce w kraju pod względem wielkości zbiorów kukurydzy na ziarno, z udziałem 7,0% w zbiorach krajowych. Najwięcej kukurydzy na ziarno zebrano w województwie wielkopolskim (udział w kraju 18,2%) i kujawsko-pomorskim (11,3%), zaś najmniej w świętokrzyskim (0,6%) i pomorskim (2,0%).

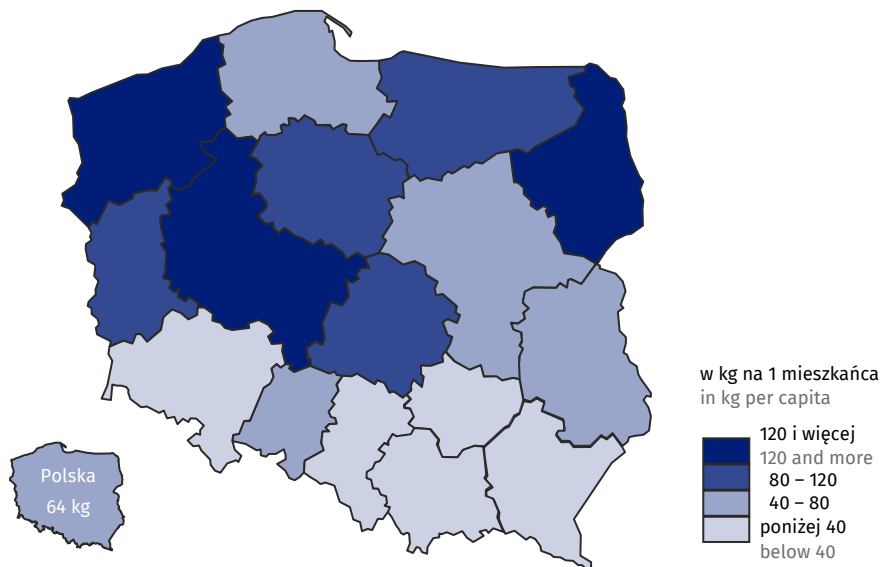
Mapa 5. Zbiory zbóż ogółem w kg na 1 mieszkańca według województw w 2019 r.
Map 5. Total production of cereal in kg per capita by voivodships in 2019

Mapa 6. Zbiory pszenicy w kg na 1 mieszkańca według województw w 2019 r.
 Map 6. Production of wheat in kg per capita by voivodships in 2019

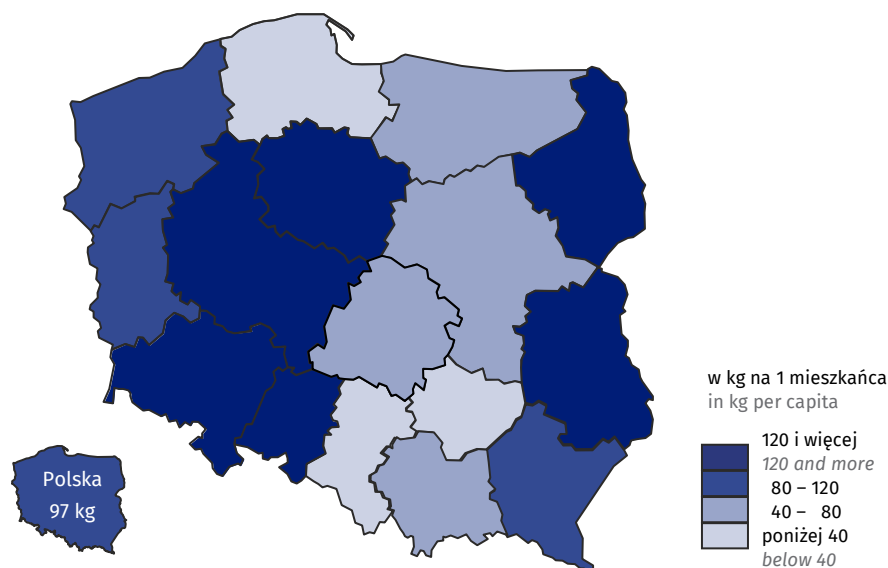

Mapa 7. Zbiory żyta w kg na 1 mieszkańca według województw w 2019 r.
 Map 7. Production of rye in kg per capita by voivodships in 2019

Mapa 8. Zbiory kukurydzy na ziarno w kg na 1 mieszkańca według województw w 2019 r.
 Map 8. Production of maize for grain in kg per capita by voivodships in 2019

5.2. Rzepak i rzepik

5.2. Rape and turnip rape

Stan przezimowania rzepaku i rzepiku w lutym 2019 r. oceniono na lepszym poziomie niż w analogicznym okresie roku poprzedniego, jednakże zaobserwowano nasilone występowanie szkodnika słodyszka rzepakowego, który przekroczył próg ekonomicznej szkodliwości. Według stanu na dzień 30 kwietnia rzepak ozimy znajdował się w początkowej fazie kwitnienia, a rośliny były niższe niż rok wcześniej ze względu na niedobór wody. Zaobserwowano także zwiększone nasilenia szkodników (chowaczy i słodyszka rzepakowego).

Do **upraw przemysłowych** zalicza się: buraki cukrowe, uprawy roślin oleistych (rzepak, rzepik, mak, słonecznik, soja, gorczyca i len oleisty), włóknistych (len, konopie) i innych przemysłowych (tj. tytoń, chmiel, cykorię).

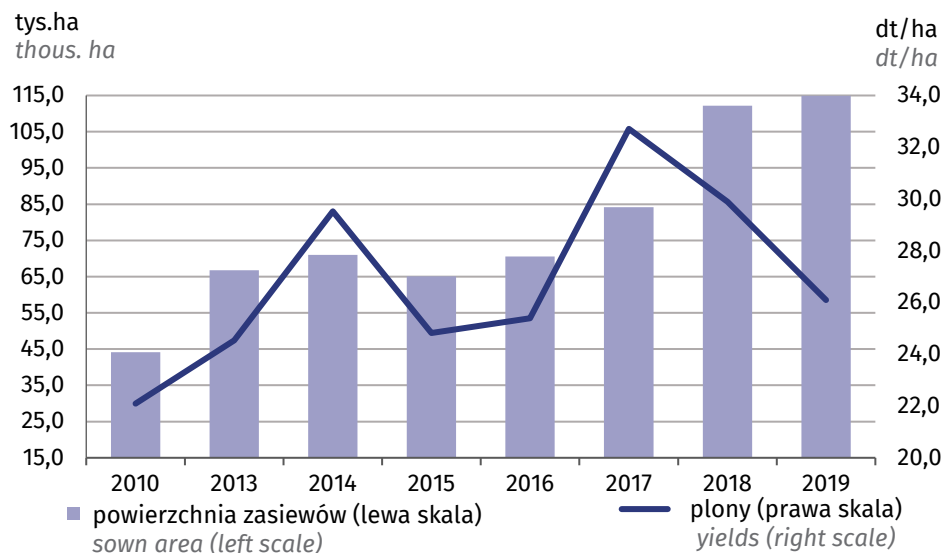
Tabela 6. Powierzchnia zasiewów, plony i zbiory rzepaku i rzepiku w województwie lubelskim
 Table 6. Sown area, yields and production of rape and turnip rape in lubelskie voivodship

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	w liczbach bezwzględnych in absolute				2018 = 100
Powierzchnia w tys. ha Area in thousand ha	44,1	65,0	112,2	114,9	102,5
Plony z 1 ha Yields in 1 ha	22,1	24,8	29,9	26,1	87,3
Zbiory w tys. ton Production in thousand tonnes	97,6	161,5	336,0	299,5	89,1

W maju 2019 r. stan plantacji rzepaku ozimego został oceniony na dobry i znajdował się w fazie wzrostu łuszczyzny, jednakże zaobserwowano na nich występowanie szkodników (pryszczarka kapustnika i mszyce). Natomiast rzepak jary znajdował się w fazie kwitnienia, a stan upraw oceniono na dobry. Również i na rzepaku jarym odnotowano obecność szkodników (słodyszka rzepakowego). W czerwcu rzepak ozimy znajdował się w stanie dojrzewania łuszczyzny, a na roślinach nie obserwowano zwiększonego nasilenia chorób ani szkodników.

Żniwa rzepaku ozimego rozpoczęły się w połowie lipca 2019 r., a zakończyły już pod koniec, jednakże uzyskane plony były gorszej jakości i mniejsze jak rok wcześniej. Natomiast na rzepaku jarym zaobserwowano suszę rolniczą, która przyczyniła się do niższych i gorszych plonów.

Wykres 10. Powierzchnia zasiewów i plony rzepaku i rzepiku w województwie lubelskim
Chart 10. Sown area and yields of rape and turnip rape in lubelskie voivodship

Według wynikowego szacunku powierzchnia upraw **rzepaku i rzepiku** w 2019 r. wyniosła 114,9 tys. ha i była o 2,5% wyższa w porównaniu z rokiem poprzednim i ponad 2,5-krotnie wyższa w porównaniu z 2010 r. (w kraju odpowiednio o 3,6% wyższa i o 4,6% niższa). Uzyskane plony rzepaku i rzepiku oszacowano na poziomie 26,1 dt/ha, a więc niższym o 12,7% od uzyskanych w roku poprzednim, zaś wyższym o 17,9% niż w 2010 r. (w kraju odpowiednio o 3,8% wyższym i o 13,9% wyższym).

W województwie lubelskim w 2019 r. zbiory rzepaku i rzepiku ukształtowały się na poziomie 299,5 tys. t. i były o 10,9% niższe od notowanych w 2018 r., zaś ponad 3-krotnie wyższe niż w 2010 r. (w kraju natomiast odpowiednio o 7,8% wyższe i o 8,6% wyższe).

Województwo lubelskie z udziałem 12,6% w zbiorach krajowych znalazło się na 2. miejscu w kraju, po województwie dolnośląskim (13,6%). Natomiast najmniej rzepaku i rzepiku zebrano w województwie świętokrzyskim (1,0%) i małopolskim (1,5%).

5.3. Ziemiaki¹⁵

5.3. Potatoes¹⁵

Pod koniec kwietnia 2019 r. rolnicy prawie zakończyli sadzenie ziemniaków. W maju stan upraw znajdował się w stanie dobrym, jednakże na plantacjach słabo chronionych zaczęła pojawiać się stonka ziemniaczana. W czerwcu ziemniaki były w fazie kwitnienia, a stan upraw rzeczoznawcy rolni ocenili na dobrym poziomie. Jednakże na plantacjach słabiej chronionych zaobserwowano nasilone występowanie stonki ziemniaczanej. W sierpniu ziemniaki znajdowały się w końcowej fazie wegetacji, a na plantacjach słabo chronionych występowały oznaki porażenia zarazą ziemniaczaną.

Ciepła aura we wrześniu sprzyjała zbiorom ziemniaków. Jednakże ze względu na niedobory wody występujące w okresie wegetacji bulwy były drobne i gorszej jakości niż rok wcześniej, a zbiory oceniono na średnim poziomie. Zbiór ziemniaków zakończono w październiku.

¹⁵ Łącznie z powierzchnią i produkcją w ogrodach przydomowych

¹⁵ With sown area and production in kitchen gardens

Tabela 7. Powierzchnia zasiewów, plony i zbiory ziemniaków (łącznie z ogrodami przydomowymi) w województwie lubelskim

Table 7. Sown area, yields and production of potatoes (with kitchen gardens) in lubelskie voivodship

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	w liczbach bezwzględnych in absolute				2018 = 100
Powierzchnia w tys. ha Area in thous. ha	31,0	22,9	17,3	18,5	107,1
Plony z 1 ha Yields in 1 ha	266	214	280	195	69,6
Zbiory w tys. t Production in thous. t	823,7	490,4	484,6	361,7	74,6

Według wynikowego szacunku powierzchnia upraw **ziemniaków** w 2019 r. zwiększyła się o 7,1% w stosunku do roku wcześniejszego i wyniosła 18,5 tys. ha, a jednocześnie była o 40,1% mniejsza w odniesieniu do 2010 r. (w kraju odpowiednio o 3,6% wyższa i o 23,1% niższa). Plony ziemniaków oszacowano na poziomie 195 dt/ha, czyli o 30,4% niższym od uzyskanych w 2018 r. i o 26,7% w stosunku do 2010 r. (w kraju odpowiednio o 14,7% niższym i o 1,4% wyższym).

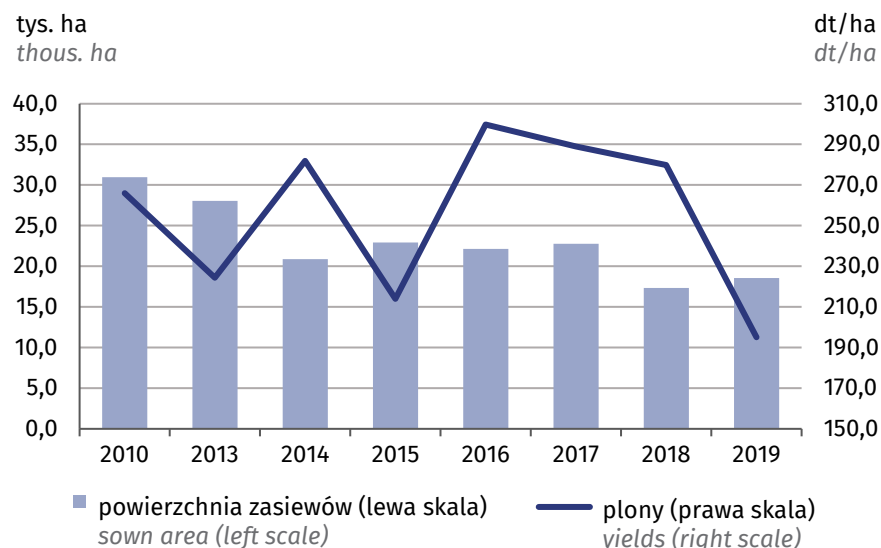
W województwie lubelskim w 2019 r. zbiory ziemniaków ukształtowały się na poziomie 361,7 tys. t. i były o 25,4% niższe od notowanych w roku wcześniejszym, co pomimo większego areалу upraw z jednej strony, wiązało się z drugiej strony z niesprzyjającymi warunkami atmosferycznymi panującymi w okresie wegetacji. W porównaniu z 2010 r. zbiory były o 56,1% niższe. Podobna sytuacja była w kraju, gdzie zbiory ziemniaków w 2019 r., zarówno w porównaniu z 2018 r., jak i w stosunku do 2010 r., zmniejszyły się odpowiednio o 11,8% i o 21,9%.

Wykres 11. Powierzchnia i plony ziemniaków w województwie lubelskim

Stan w czerwcu

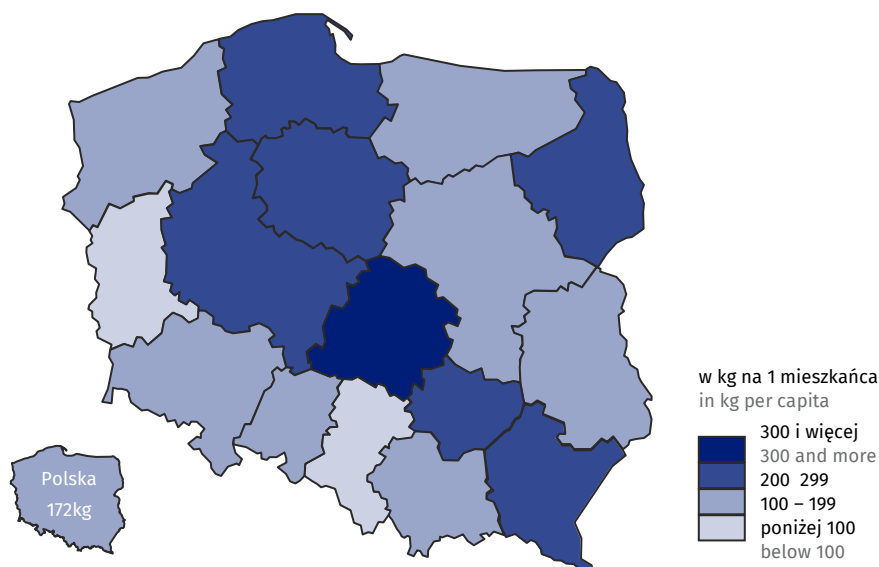
Chart 11. Sown area and yields of potatoes in lubelskie voivodship

As of June

Województwo lubelskie zajęło 8. miejsce w kraju pod względem produkcji ziemniaków z udziałem 5,5%. Najwięcej ziemniaków zebrano w województwie: mazowieckim (udział w kraju 12,6%) oraz łódzkim (12,5%) i wielkopolskim (11,9%), natomiast najmniej w województwie lubuskim (0,9%) i śląskim (1,8%).

Mapa 9. Zbiory ziemniaków w kg na 1 mieszkańca według województw w 2019 r.
 Map 9. Production of potatoes in kg per capita by voivodships in 2019

5.4. Buraki cukrowe

5.4. Sugar beets

W kwietniu 2019 r. występowały sprzyjające warunki do siewu buraków cukrowych, jednakże zaobserwowano nierównomierne wschody, co jest skutkiem niedoboru wilgoci w glebie. Ponadto na plantacjach we wschodniej części województwa lubelskiego zaobserwowano inwazję szkodnika szarka komośnika, który spowodował duże straty w uprawach, gdyż nadgryzione i osłabione rośliny zamierały. Szkodnik ten wykazuje bardzo dużą odporność na działanie większości insektycydów, a w naszym regionie pojawił się 3 lata temu najprawdopodobniej z Ukrainy, a obszar jego żerowania rozszerza się z roku na rok i w 2019 r. zaobserwowano go na obszarze powiatu lubelskiego. W maju stan plantacji znajdował się w dobrym stanie, jednakże wysoka temperatura i niska wilgotność sprzyjały rozwojowi szkodników: błyszczki jarzynówki, mszyc i szarka komośnika. W czerwcu stan buraków cukrowych rzeczoznawcy ocenili na dobrym poziomie. Rośliny znajdowały się w fazie zakrywania rzędów, a na początku miesiąca zaobserwowano nasilone występowanie szkodników (błyszczki jarzynówki), a pod koniec chorób grzybowych (chwościka).

Tabela 8. Powierzchnia zasiewów, plony i zbiory buraków cukrowych w województwie lubelskim.

Stan w czerwcu

Table 8. Sown area, yields and production of sugar beets in lubelskie voivodship.

As of June

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	w liczbach bezwzględnych in absolute				2018 = 100
Powierzchnia w tys. ha Area in thous. ha	33,7	32,3	41,1	37,8	91,9
Plony z 1 ha Yields in 1 ha	479	518	587	534	91,0
Zbiory w tys. t Production in thous. t	1 614,2	1 674,6	2 413,7	2 019,5	83,7

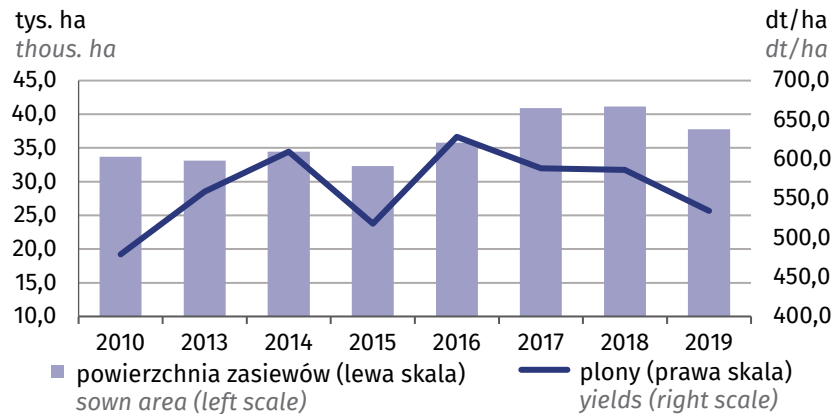
W lipcu i sierpniu stan upraw został oceniony na dobrym poziomie, chociaż na niektórych plantacjach zaobserwowano nasilone występowanie chwościka, a na plantacjach słabiej chronionych od mszyc, zaczęły pojawiać się choroby wirusowe – żółtaczka buraka cukrowego.

Pod koniec września rozpoczęto zbiory buraków cukrowych i ruszyła tym samym kampania buraczana w cukrowniach. Jakość zebranych buraków rzeczoznawcy rolni ocenili na dobrym poziomie, ze względu na zawartość cukru, tzw. polaryzację, która była wysoka (powyżej 17%), czemu sprzyjała duża ilość słonecznych dni w sierpniu i we wrześniu. W październiku jeszcze trwały zbiory buraków cukrowych.

Wykres 12. Powierzchnia zasiewów i plony buraków cukrowych w województwie lubelskim

Stan w czerwcu

Chart 12. Sown area and yields of sugar beets in lubelskie voivodships
As of June

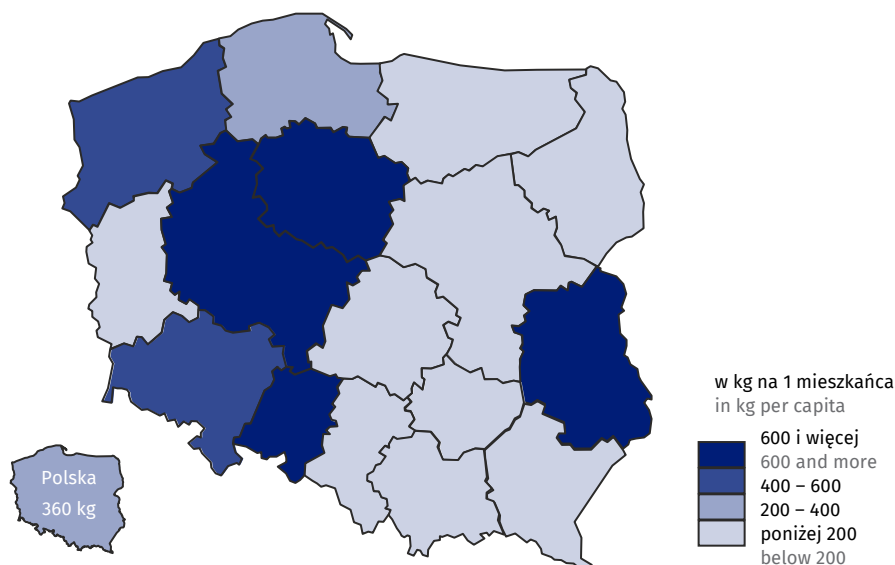
Powierzchnia upraw **buraków cukrowych** w 2019 r. zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego o 8,1%, natomiast wzrosła o 12,1% w porównaniu z 2010 r. i wyniosła 37,8 tys. ha. W kraju w stosunku do 2018 r. odnotowano wzrost o 0,8% i o 16,8% w odniesieniu do 2010 r.

Plony buraków cukrowych ukształtowały się na poziomie 534 dt/ha i były o 9,0% niższe w stosunku do uzyskanych rok wcześniej i o 11,5% wyższe w stosunku do 2010 r. (w kraju odpowiednio o 4,0% niższe i o 18,8% wyższe). Zbiory buraków cukrowych w 2019 r. obniżyły się o 16,3% w odniesieniu do 2018 r., zaś wzrosły o 25,1% w porównaniu z 2010 r. (w kraju odpowiednio obniżyły się o 3,3% i wzrosły o 38,7%) i wyniosły 2 019,5 tys. t.

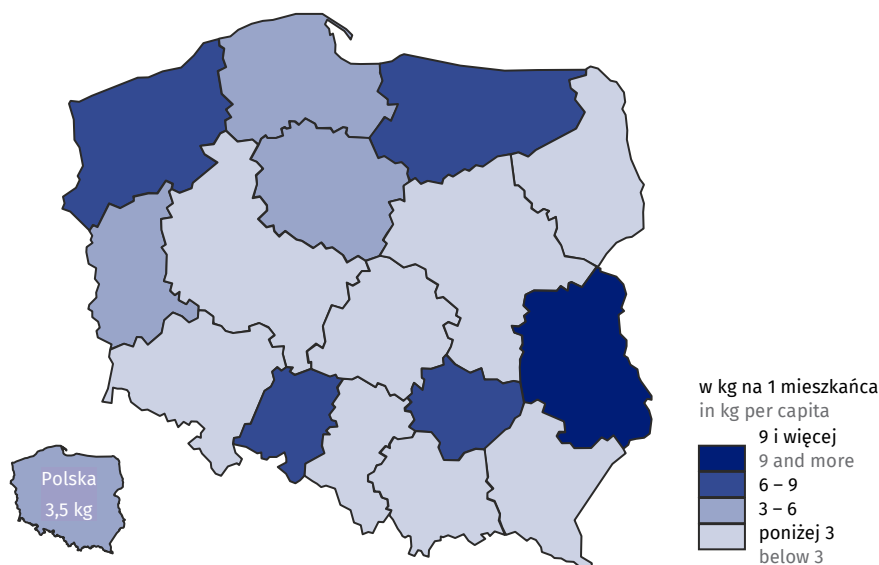
Udział województwa lubelskiego w krajowych zbiorach buraka cukrowego wyniósł 14,6% i tym samym województwo zajęło 3. miejsce w kraju. Najwięcej buraków cukrowych zebrano w województwie wielkopolskim (udział w kraju 21,9%) i kujawsko-pomorskim (20,1%), zaś najmniej w podlaskim (0,002%) i małopolskim (0,6%).

Mapa 10. Zbiory buraków cukrowych w kg na 1 mieszkańca według województw w 2019 r

Map 10. Production of sugar beets in kg per capita by voivodships in 2019

Mapa 11. Zbiory strączkowych jadalnych ogółem w kg na 1 mieszkańca według województw w 2019 r.
 Map 11. Total production of edible pulses in kg per capita by voivodships in 2019

Strączkowe na ziarno to:

- konsumpcyjne (groch, fasola, bób i inne);
- pastewne (peluszką, wyka, bobik, łubin i inne).

Największy udział w zbiorach roślin strączkowych jadalnych w województwie lubelskim w 2019 r. stanowiła fasola (72,9%) oraz groch (21,1%). Natomiast w kraju najwięcej zebrano grochu (52,5%) i fasoli (29,9%).

Województwo lubelskie uplasowało się na 1. miejscu jeśli chodzi o zbiór roślin strączkowych jadalnych z udziałem 33,3% w kraju. Na drugim miejscu znalazło się województwo zachodniopomorskie (z udziałem 8,8%), zaś na ostatnim śląskie (1,0%).

5.5. Warzywa i owoce

5.5. Vegetables and fruit

W marcu 2019 r. kondycję drzew owocowych, jak i porzeczek oraz agrestu rzeczoznawcy ocenili na dość dobrym poziomie. Drzewa rozwijały się prawidłowo, a obficie występujące na nich pąki kwiatowe i liściowe wyglądały dobrze. Jednakże łagodna zima i bardzo uboga pokrywa śnieżna wpłynęły na małe zmagazynowanie wody w glebie, co miało negatywny wpływ na rośliny, gdyż w późniejszych miesiącach poziom wilgoci nie został wyrównany.

Najbardziej skutki zimy odczuły maliny letnie, na których stwierdzono około 30-40% pędów suchych. Malina ta bardzo mocno reaguje na zmianę warunków pogodowych. Jeżeli zima jest lekka, a temperatury wysokie, jak na tę porę roku, to soki odżywcze całkowicie z niej nie schodzą i w przypadku wystąpienia nagłych ujemnych temperatur roślina mocno to odczuwa, czego efektem jest zasychanie pędów dwuletnich – owocujących. Natomiast na plantacjach maliny jesiennej zaczęły pojawiać się pierwsze wybijające pędy. Kondycja plantacji truskawek po zimie została oceniona na dobrą. Na roślinach nie zaobserwowano skutków uszkodzeń mrozowych. Problemem jednak jest deficyt wody w glebie i pojawiające się pierwsze oznaki suszy.

Wiosenne przymrozki (połowa kwietnia i początek maja 2019 r.) przyczyniły się do powstania znacznych strat na plantacjach sadowniczych, czego skutkiem były niższe niż rok wcześniej zbiory owoców.

Tabela 9. Zbiory warzyw gruntowych w województwie lubelskim
Table 9. Production of ground vegetables in lubelskie voivodship

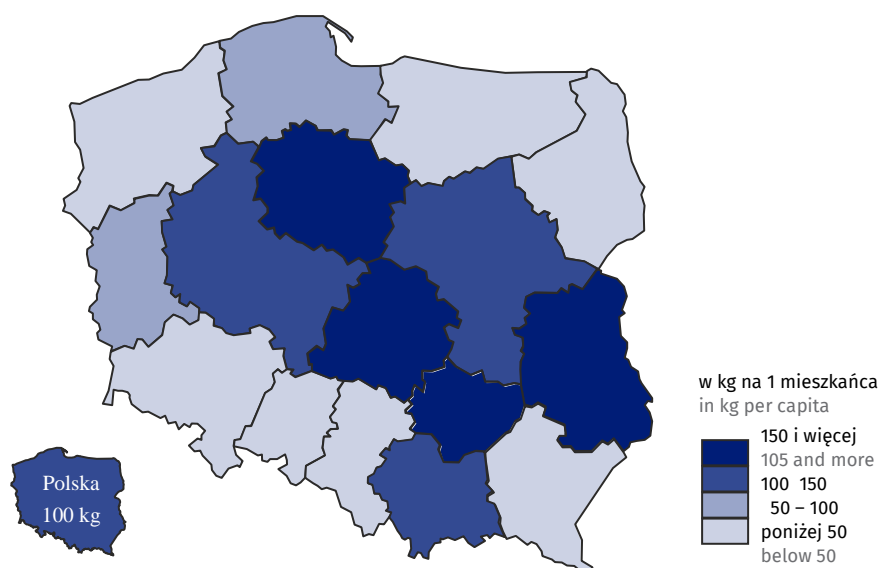
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	w tysiącach ton in thousand ton				2018 = 100
Ogółem Total	460,9	364,7	439,7	410,2	93,3
kapusta cabbage	81,9	48,5	52,0	51,5	99,0
kalafior cauliflower	45,5	22,7	40,8	37,5	92,0
cebula onion	36,3	32,3	32,7	27,7	84,6
marchew jadalna dining carrots	97,1	81,7	95,7	89,8	93,9
burak ćwikłowy beetroot	37,4	33,5	36,4	34,3	94,3
ogórek cucumber	28,6	20,7	20,8	19,6	94,0
pomidor tomato	50,6	29,3	40,4	36,3	89,8
pozostałe ^a others ^a	83,5	96,0	120,9	113,5	93,9

a Pory, pietruszka, selery, papryka, rzodkiewka, sałata i inne.
a Leeks, parsley, celeries, pepper, radish, lettuce and others.

Powierzchnia upraw **warzyw gruntowych ogółem** w województwie lubelskim w 2019 r. zmniejszyła się o 0,1% w stosunku do 2018 r. i o 0,1% w stosunku do 2010 r. i wyniosła 15,9 tys. ha. Odwrotnie w Polsce zwiększyła się w stosunku do 2018 r. o 0,2% i o 11,1% w porównaniu z 2010 r. W województwie lubelskim zebrano 410,2 tys. t warzyw i zarówno w porównaniu z 2018 r. jak i z 2010 r. odnotowano zmniejszenie produkcji warzyw gruntowych odpowiednio o 6,7% i o 11,0%. Zbiory w kraju obniżyły się o 6,3% w porównaniu z 2018 r. i o 8,1% w stosunku do 2010 r.

Największy udział w zbiorach warzyw w województwie lubelskim w 2019 r. stanowiły zbiory marchwi jadalnej (21,9%) oraz kapusty (12,6%). Natomiast w kraju najwięcej zebrano kapusty (21,7%) i marchwi jadalnej (17,6%).

Mapa 12. Zbiory warzyw gruntowych ogółem w kg na 1 mieszkańca według województw w 2019 r.
Map 12. Production of ground vegetables in kg per capita by voivodships in 2019

Województwo lubelskie uplasowało się na 6. miejscu w kraju pod względem zbioru warzyw gruntowych z udziałem 10,7%. Na pierwszym miejscu znalazło się województwo mazowieckie

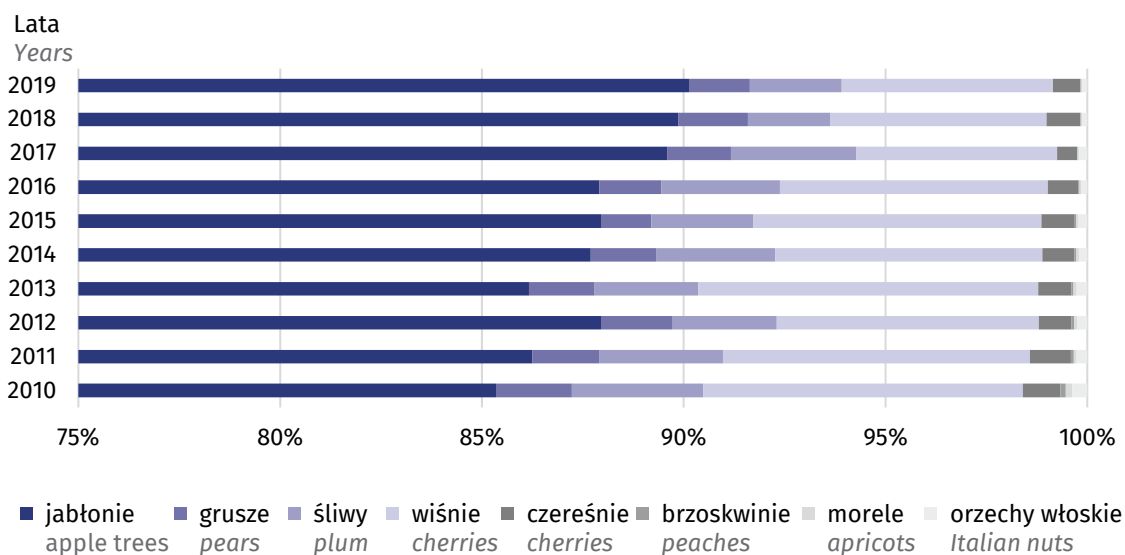
(z udziałem w kraju 15,7%), na kolejnym kujawsko-pomorskie (14,1%), zaś na ostatnim podlaskie (0,86%), a na przedostatnim opolskie (0,94%).

Zbiory **owoców z drzew z sadów** w 2019 r. w porównaniu z 2018 r. zmniejszyły się o 18,4%, zaś w stosunku do 2010 r. wzrosły o 66,4% i wyniosły 529,0 tys.t (w kraju odpowiednio zmniejszyły się o 23,1% i wzrosły o 55,9%). W strukturze zbiorów dominowały jabłka, które stanowiły 89,9% ogółu owoców zebranych z drzew owocowych (w kraju 90,1%). W stosunku do 2018 r. produkcji jabłek zmniejszyła się o 18,2%, natomiast w porównaniu z 2010 r. zwiększyła się o 75,7% (w kraju odpowiednio zmniejszyła się o 33,0% i zwiększyła o 64,0%).

Tabela 10. Zbiory owoców w województwie lubelskim^a
Table 10. Production of fruit in lubelskie voivodship^a

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	w tysiącach ton in thousand ton				2018 = 100
Ogółem z drzew Total from trees	318,0	542,7	648,4	529,0	81,6
w tym jabłonie of which apple trees	271,4	478,7	582,6	476,8	81,8
śliwy plums	10,4	13,3	13,3	12,1	90,9
wiśnie cherries	25,2	38,8	34,7	27,7	79,7
Ogółem z krzewów i plantacji jagodowych Total from shrubs and berry plantations	230,5	218,2	241,1	174,0	72,1
w tym maliny of which raspberries	72,2	62,7	89,3	54,0	60,5
porzeczki ogółem total currants	87,3	77,6	75,5	46,7	61,9

Wykres 13. Struktura zbiorów owoców z drzew owocowych w sadach w województwie lubelskim
Chart 13. Structure of tree fruit production from orchards in lubelskie voivodship

Województwo lubelskie w 2019 r. zajęło 2. miejsce w kraju pod względem produkcji owoców z drzew, a sadownicy z naszego województwa wyprodukowali 15,3% produkcji krajowej. Na pierwszym miejscu było województwo mazowieckim (udział w produkcji krajowej 44,0%), a ostatnim województwo opolskie (0,1%).

Z **krzewów i plantacji jagodowych** w 2019 r. zebrano 174 tys. t owoców, co stanowiło 36,5% produkcji krajowej i tym samym województwo lubelskie uplasowało się na 1. miejscu w kraju. Na drugim miejscu znalazło się województwo mazowieckie z udziałem 21,0%, zaś na ostatnim opolskie z udziałem 0,6%.

Zbiory owoców z krzewów i plantacji jagodowych w 2019 r. były niższe w stosunku do 2018 r. o 27,9% (w kraju o 17,6%) i o 24,5% niż w 2010 r. (w kraju o 9,5%). Największy udział w produkcji tych owoców w województwie lubelskim w 2019 r. miały maliny (31,1%), porzeczki ogółem (26,9%) oraz truskawki i poziomki gruntowe (30,3%). W kraju natomiast w strukturze zbiorów przeważały truskawki i poziomki gruntowe (37,2%), porzeczki ogółem (26,5%) i maliny (15,9%).

W województwie lubelskim wyprodukowano 71,4% ogólnej krajowej produkcji **malin** i tym samym województwo znalazło się na 1. miejscu w kraju, na drugim było województwo mazowieckie (10,8%), a na ostatnim opolskie (0,1%).

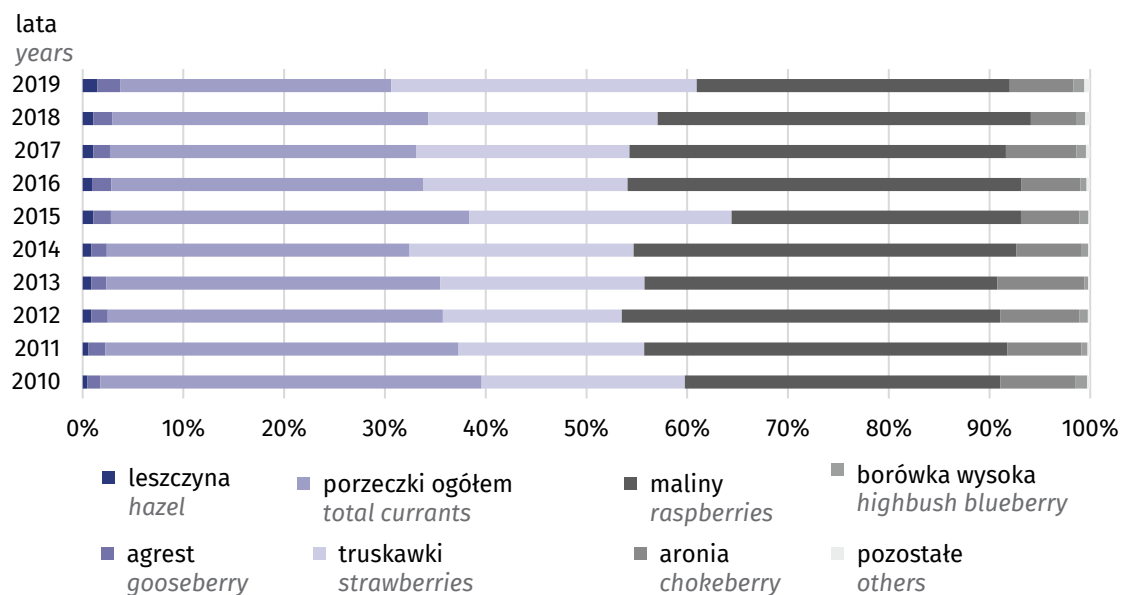
Podobnie pod względem produkcji **porzeczek ogółem** województwo lubelskie w 2019 r. zajęło 1. miejsce w kraju z udziałem 37,0%, na drugim miejscu uplasowało się województwo łódzkie (17,7%), zaś na ostatnim opolskie (0,1%).

Jeśli chodzi o produkcję **agrestu**, również województwo lubelskie w 2019 r. zajęło 1. miejsce w kraju w udziale 41,6, na drugim miejscu znalazło się województwo mazowieckie (10,5%), natomiast na ostatnim śląskie (0,5%).

Województwo lubelskie w 2019 r. zajęło 1. miejsce w kraju także pod względem produkcji **truskawek i poziomek gruntowych** z udziałem 29,8%, na drugim miejscu było województwo mazowieckie (26,0%), zaś na ostatnim opolskie (1,1%).

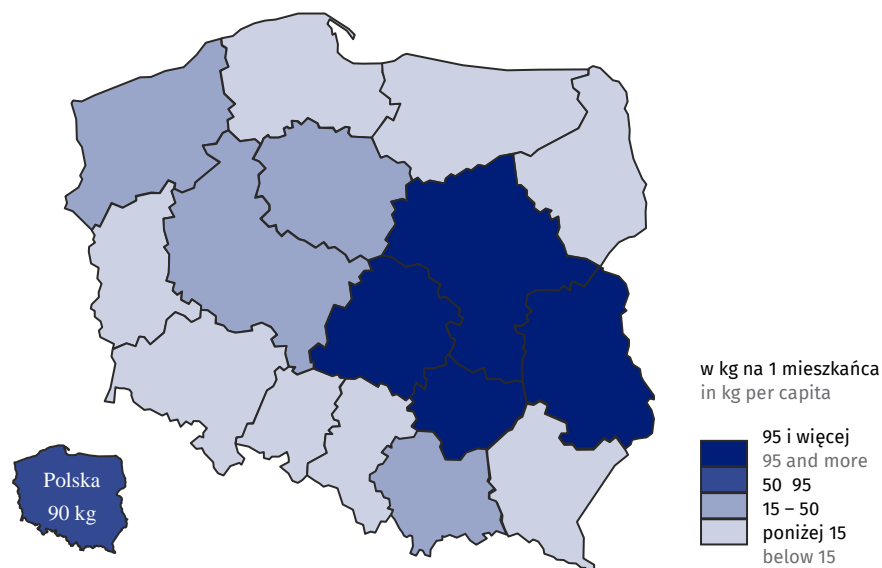
Wykres 14.
Chart 14.

Struktura zbiorów owoców z krzewów i plantacji jagodowych w województwie lubelskim
Structure of fruit production from berry shrubs and plantations in lubelskie voivodship

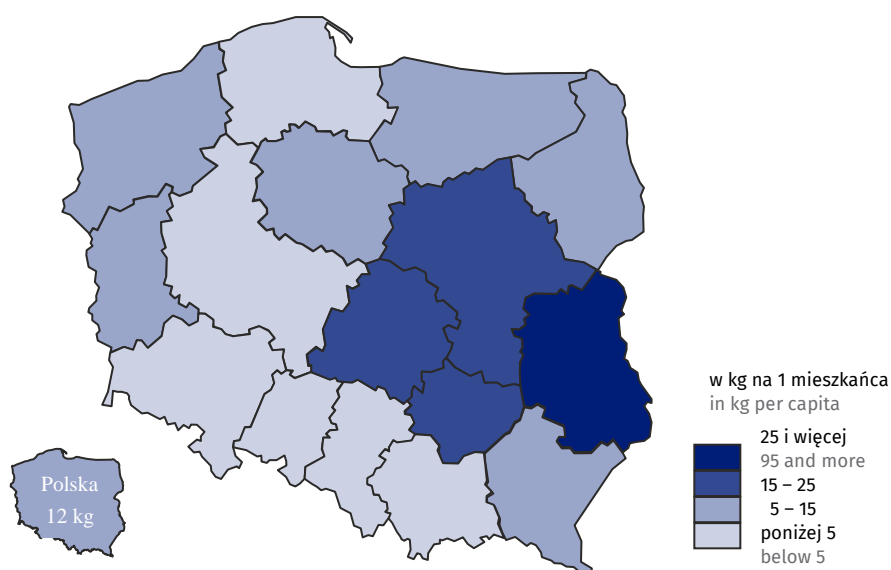
Mapa 13. Zbiory owoców z drzew w kg na 1 mieszkańca według województw w 2019 r.

Map 13. Tree fruit production in kg per capita by voivodships in 2019

Mapa 14. Zbiory owoców z krzewów i plantacji jagodowych w kg na 1 mieszkańca według województw w 2019 r.

Map 14. Fruit production from berry shrubs and plantations in kg per capita by voivodships in 2019

Rozdział 6 Chapter 6

Produkcja zwierzęca Animal output

Dane o **połowie zwierząt gospodarskich i produkcji zwierzęcej** opracowano na podstawie sprawozdawczości, wyników badań reprezentacyjnych (w 2010 r. wyników Powszechnego Spisu Rolnego) oraz szacunków.

W województwie lubelskim od 2009 r. maleje stan połowia trzody chlewnej, który w tym okresie zmniejszył się o 54,4% (z 936,1 tys. szt. w czerwcu 2009 r. do 427,0 tys. szt. w czerwcu 2019 r.). Natomiast połowie bydła wzrosło o 6,9% (z 364,1 tys. szt. w czerwcu 2009 r. do 389,4 tys. szt. w czerwcu 2019 r.), a połowie owiec o 2,8% (z 17,8 tys. szt. w czerwcu 2009 r. do 18,3 tys. szt. w czerwcu 2019 r.).

6.1. Trzoda chlewna

6.1. Pigs

Badania **połowia trzody chlewnej i produkcji żywca wieprzowego** prowadzone są 3 razy w roku – w marcu według stanu na 1 marca, w czerwcu według stanu na 1 czerwca i w grudniu według stanu na 1 grudnia.

Według stanu na dzień 1 czerwca 2019 r. połowie trzody chlewnej w województwie lubelskim liczyło 427,0 tys. sztuk. W porównaniu z rokiem ubiegłym liczebność stada zmniejszyła się o 22,9% (w kraju o 8,8%), natomiast w odniesieniu do 2010 r. (stan na koniec lipca) o 57,0% (w kraju o 27,5%). Udział województwa lubelskiego w ogólnokrajowym połowie świń wyniósł 4,0%.

Tabela 11. Połowie trzody chlewnej w województwie lubelskim

Stan w czerwcu

Table 11. Pig stocks in lubelskie voivodship

As of June

Wyszczególnienie Specification	2018			2019		
	ogółem total	w tym gospodarstwa indywidualne of which private farms	2017 = 100	ogółem total	w tym gospodarstwa indywidualne of which private farms	2018 = 100
Ogółem Total	553 917	527 955	89,9	426 973	400 370	77,1
prosięta o wadze do 20 kg piglets up to 20 kg	106 782	95 295	78,3	75 165	64 303	70,4
warchlaki o wadze od 20 kg do 50 kg pigs from 20 – 50 kg	177 788	174 006	93,9	113 964	110 424	64,1
trzoda chlewna o wadze 50 kg i więcej pigs 50 kg and more	269 348	258 655	92,7	237 844	225 643	88,3
z przeznaczeniem na ubój for slaughter	232 158	226 968	95,3	208 145	201 035	89,7
z przeznaczeniem na chów for breeding.	37 190	31 687	79,4	29 699	24 608	79,9
w tym lochy of which sows	36 569	31 090	79,7	29 137	24 062	79,7
w tym lochy prośne of which farrow sows.	23 377	18 743	77,5	20 048	15 769	85,8

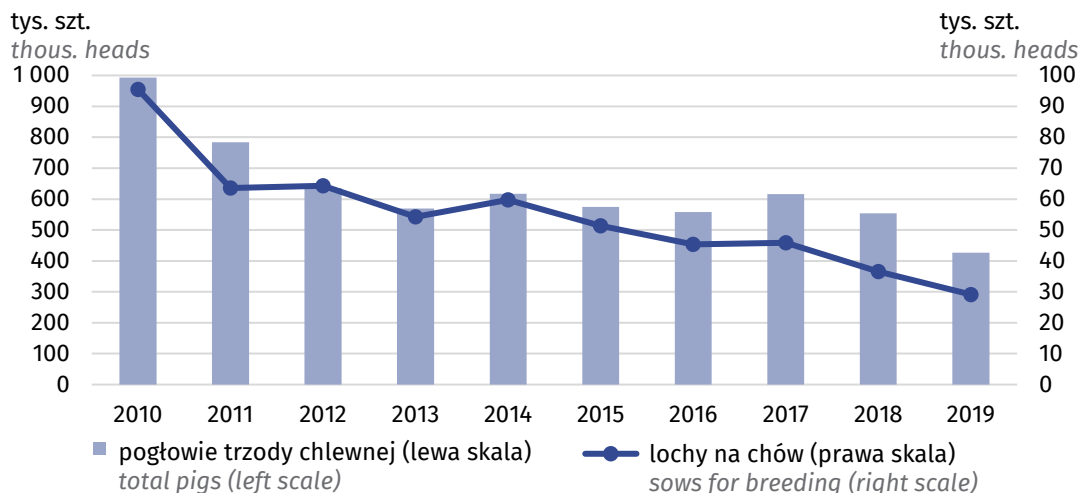
Cena skupu żywca wieprzowego w czerwcu 2019 r. wynosiła 5,65 zł/kg i była wyższa w stosunku do analogicznego miesiąca roku poprzedniego o 26,4% i o 31,8% w porównaniu z 2010 r.

Wykres 15. Pogłowie trzody chlewnej w województwie lubelskim

Stan w czerwcu

Chart 15. Pig stocks in lubelskie voivodships

As of June

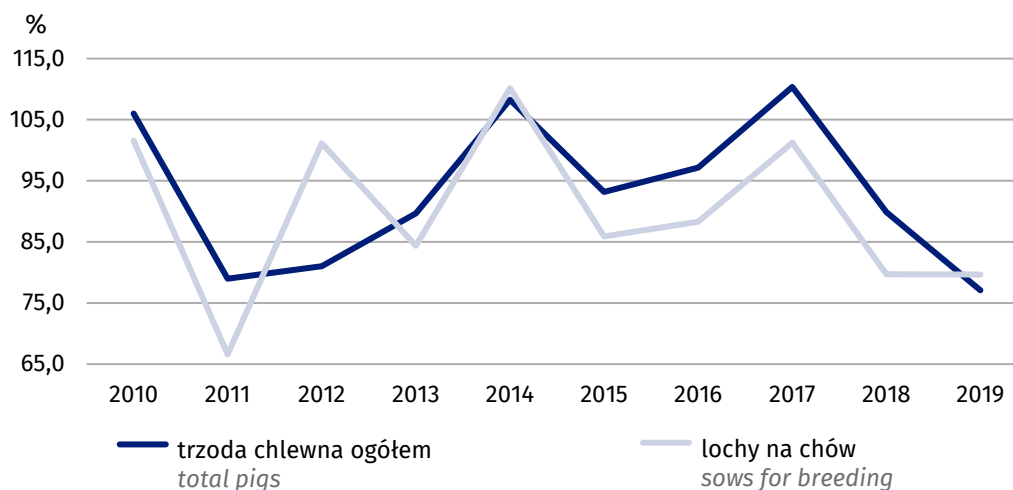
W czerwcu 2019 r., biorąc pod uwagę poszczególne grupy produkcyjno-użytkowe, w porównaniu z analogicznym miesiącem 2018 r. odnotowano spadek pogłowia trzody chlewnej prawie we wszystkich grupach. Najbardziej zmniejszyła się liczba warchlaków od 20 do 50 kg (o 35,9%) oraz prosiąt do 20 kg (o 29,6%). W grupie trzoda chlewna na ubój o wadze 50 kg i więcej największy spadek odnotowano wśród tuczników o wadze 110 kg i więcej (o 17,5%), natomiast w grupie trzoda chlewna na chów najbardziej zmniejszyło się pogłowie loch prośnych ogółem (o 20,3%), w tym pozostałych loch (o 31,1%), pomimo wzrostu loch prośnych po raz pierwszy (o 3,1%).

Wykres 16. Dynamika pogłowia trzody chlewnej w województwie lubelskim

Rok poprzedni = 100

Chart 16. Dynamics of pig stocks in lubelskie voivodship

Previous year = 100

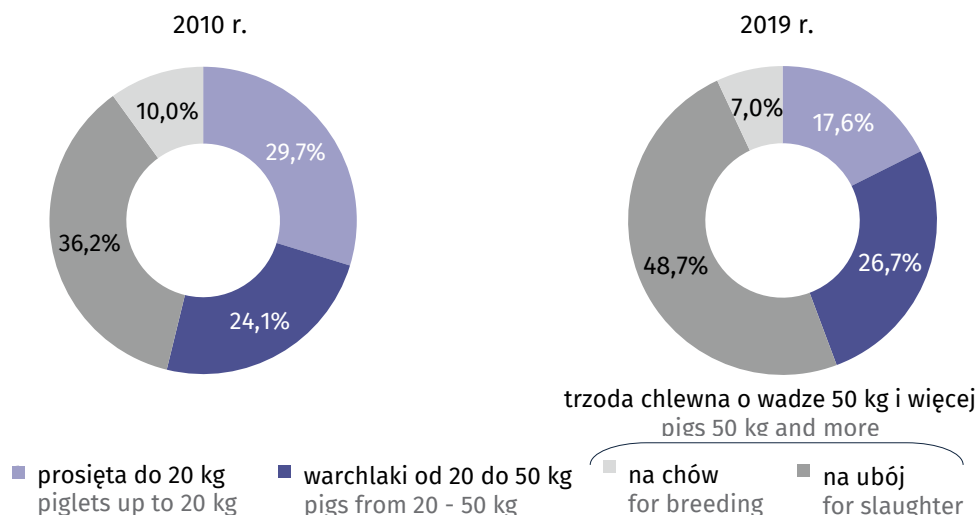
Nieznacznej zmianie uległa struktura stada trzody chlewnej. Największy odsetek stanowiła trzoda chlewna o wadze 50 kg i więcej (55,7%), w tym z przeznaczeniem na ubój (87,5%), a jej udział w strukturze stada w stosunku do czerwca 2018 r. wzrósł odpowiednio o 7,1 p. proc. i o 1,3 p. proc. Kolejną grupę stanowiły warchlaki o wadze od 20 kg do 50 kg (26,7%), a ich udział w porównaniu z analogicznym okresem roku ubiegłego zmniejszył się o 5,4 p. proc.

Najmniejszy udział w strukturze stada odnotowano w przypadku trzody chlewnej o wadze 50 kg i więcej z przeznaczeniem na chów (7,0%), przy czym w tej grupie największy odsetek stanowiły lochy ogółem (98,1%), w tym lochy prośne (68,8%). Udział trzody chlewnej o wadze 50 kg i więcej z przeznaczeniem na chów zwiększył się o 0,2 p. proc. w stosunku do czerwca 2018 r., a loch ogółem zmniejszył się o 0,2 p. proc.

Wykres 17. Struktura stada trzody chlewnej w województwie lubelskim

Stan w czerwcu

Chart 17. Structure of pig herd in lubelskie voivodship
As of June

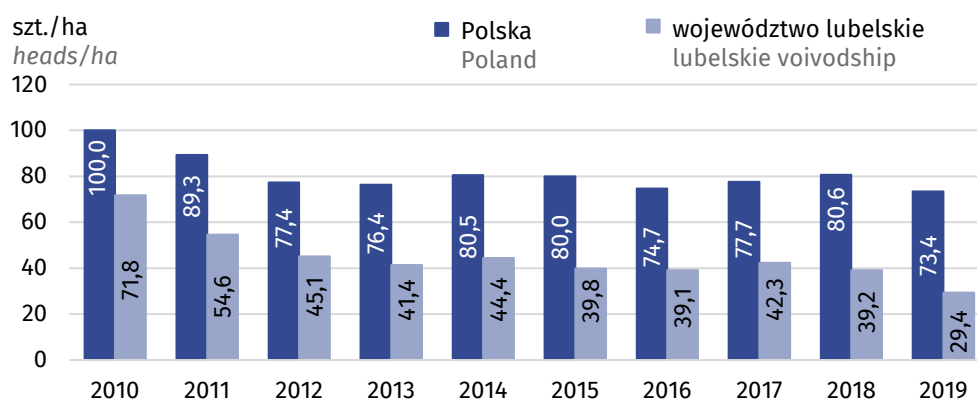

W **gospodarstwach indywidualnych** pogłowie trzody chlewnej na początku czerwca 2019 r. wynosiło 400,4 tys. szt., co stanowiło 93,8% wielkości wojewódzkiej. Roczny sadek liczebności stada w tej grupie gospodarstw wyniósł 24,2% (w kraju 10,8%). Udział pogłowia trzody chlewnej w gospodarstwach indywidualnych województwa lubelskiego w ogólnej liczbie świń w gospodarstwach indywidualnych w kraju w czerwcu 2019 r. wyniósł 4,8% i tym samym nasze województwo zajęło pod tym względem 7. miejsce. Najwięcej trzody chlewnej w gospodarstwach indywidualnych mieli rolnicy w województwie wielkopolskim (28,4%), zaś najmniej w zachodniopomorskim (1,1%).

Wykres 18. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych

Stan w czerwcu

Chart 18. Pigs per 100 ha of agricultural land
As of June

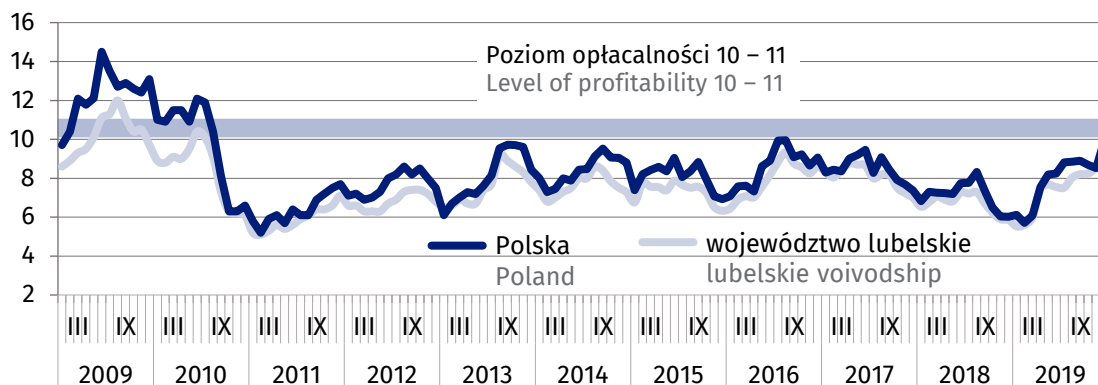

Opłacalność tuczu świń mierzona relacją ceny 1 kg żywca wieprzowego w skupie do ceny żyta na targowiskach zwiększyła się z 7,8 w czerwcu 2018 do 8,2 w czerwcu 2019 r. Jednakże nadal utrzymywała się poniżej poziomu przyjętego za opłacalny dla tuczu świń, czyli co najmniej 10 – 11. Średnia cena skupu 1 kg wagi żywej żywca wieprzowego w czerwcu 2019 r. wynosiła 5,65 zł/kg i była wyższa o 26,4% od notowanej w czerwcu 2018 r., a przeciętna cena targowiskowa żyta

wynosiła 68,57 zł/dt i w skali roku wzrosła o 18,9%. Obecnie obserwuje się malejące zainteresowanie rolników rozwojem produkcji żywca wieprzowego i zmniejszenie populacji loch prośnych.

Wykres 19. Relacje cen skupu 1 kg żywca wieprzowego do cen 1 kg żyta na targowiskach w województwie lubelskim

Chart 19. Relation of procurement prices of 1 kg of pigs for slaughter to market prices of 1 kg of rye at marketplaces in lubelskie voivodship

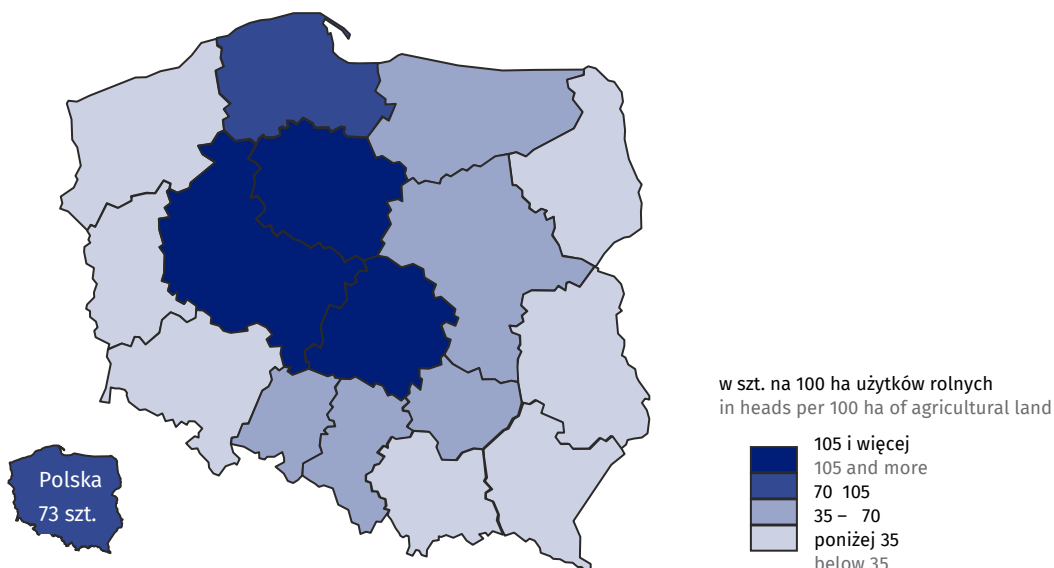
W skali kraju pogłowie trzody chlewnej na początku czerwca 2019 r. w porównaniu ze stanem zarejestrowanym przed rokiem zmniejszyło się we wszystkich województwach, przy czym najbardziej w województwach: małopolskim (o 26,1%), lubelskim (o 22,9%) i świętokrzyskim (o 21,5%). Natomiast najmniejszy spadek zaobserwowano w województwach pomorskim (o 0,1%), podlaskim (o 2,4%) i wielkopolskim (o 4,2%).

W czerwcu 2019 r. województwo lubelskie uplasowało się na 7. pozycji w kraju, jeśli chodzi o chów trzody chlewnej z udziałem 4,0%. Na pierwszym miejscu znalazło się województwo wielkopolskie (z udziałem 36,3%), na drugim łódzkie (10,4%). Natomiast ostatnie miejsce zajęło województwo małopolskie (1,2%).

Mapa 15. Pogłowie trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych według województw

Stan w czerwcu 2019 r.

Map 15. Pig stocks per 100 ha of agricultural land by voivodships
As of June 2019

6.2. Bydło

6.2. Cattle

Badania **pogłowia bydła i pozostałych gatunków zwierząt gospodarskich** prowadzone są 2 razy w roku – według stanu na 1 czerwca i na 1 grudnia.

Według stanu z czerwca 2019 r. **pogłowie bydła** w województwie lubelskim liczyło 389,6 tys. szt., co stanowiło 6,1% ogólnego pogłowia bydła w kraju. W porównaniu z czerwcem 2018 r. liczebność stada bydła w województwie lubelskim zwiększyła się o 4,3%, a w kraju o 2,5%. W odniesieniu do stanu z czerwca 2010 r. w województwie lubelskim odnotowano wzrost o 6,0% (w kraju o 11,1%).

Tabela 12. Pogłowie bydła w województwie lubelskim

Stan w czerwcu

Table 12. Cattle stocks in lubelskie voivodship

As of June

Wyszczególnienie Specification	2018			2019		
	ogółem total	w tym gospodarstwa indywidualne of which private farms	2017 = 100	ogółem total	w tym gospodarstwa indywidualne of which private farms	2018 = 100
Ogółem Total	373 409	365 992	99,8	389 352	381 921	104,3
cielęta w wieku poniżej 1 roku calves less than 1 year old	105 491	103 555	97,6	110 274	108 733	104,5
młode bydło w wieku 1 – 2 lata bovines aged between 1 and 2	111 796	109 864	106,7	119 437	117 102	106,8
bydło w wieku 2 lata i więcej bovines of 2 years and over	156 123	152 574	96,8	159 642	156 087	102,3
w tym krowy of which cows	139 673	136 580	96,1	141 771	138 742	101,5
w tym mleczne of which dairy	127 463	125 087	95,9	121 629	119 391	95,4

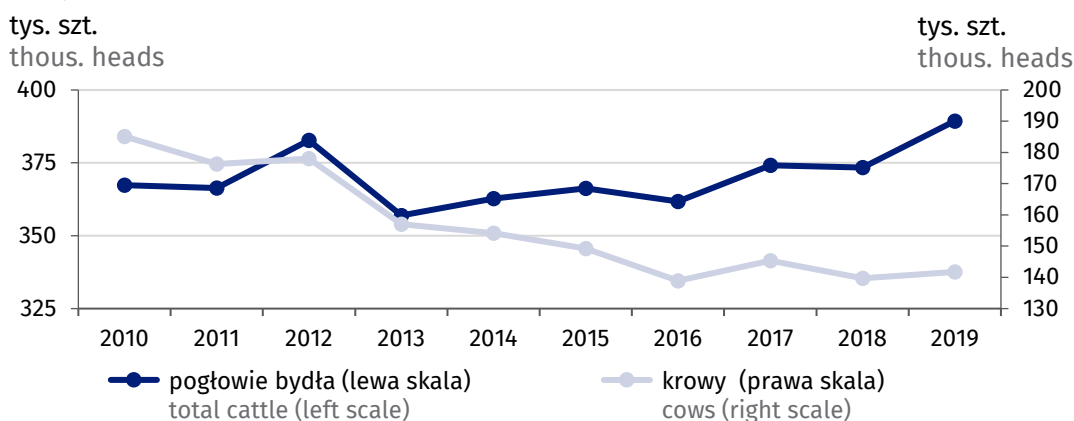
Pogłowie krów w czerwcu 2019 r., w stosunku do analogicznego miesiąca roku ubiegłego, zwiększyło się o 1,5%, a w porównaniu z 2010 r. zmniejszyło się o 23,4% i wyniosło 141,8 tys. szt., natomiast w kraju w porównaniu z 2018 r. odnotowano wzrost o 1,3%, zaś w stosunku do 2010 r. spadek o 7,3%. Krowy stanowiły 36,4% w ogólnej strukturze stada bydła, w tym krowy mleczne 31,2%. W kraju odsetki te wynosiły odpowiednio 38,7% i 34,9%. Udział krów w stadzie w porównaniu z czerwcem 2018 r. zmniejszył się o 1,0 p. proc. a w stosunku do 2010 r. o 14,0 p. proc. Podobną tendencję zaobserwowano w Polsce, gdzie w stosunku do czerwca 2018 r. udział krów w stadzie obniżył się o 0,5 p. proc., zaś w porównaniu z 2010 r. o 7,7 p. proc.

Wykres 20. Pogłowie bydła w województwie lubelskim

Stan w czerwcu

Chart 20. Cattle stocks in lubelskie voivodship

As of June

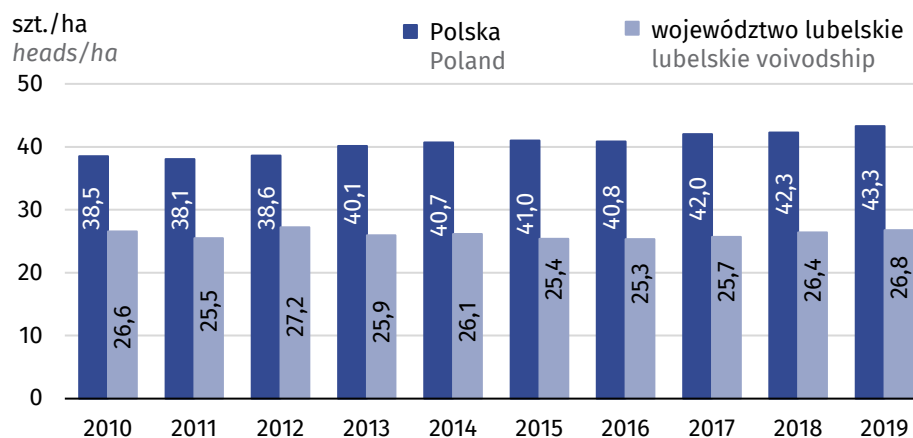
W czerwcu 2019 r. pogłowie krów mlecznych wynosiło 121,6 tys. szt., co stanowiło 85,8% ogólnej populacji krów. W porównaniu z analogicznym miesiącem 2018 r. udział krów mlecznych w ogólnym pogłowie krów zmniejszył się o 5,5 p. proc., a w stosunku do 2010 r. o 7,3 p. proc. (w kraju obniżył się odpowiednio o 1,7 p. proc. i o 5,3 p. proc.).

Wykres 21. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w województwie lubelskim

Stan w czerwcu

Chart 21. Cattle per 100 ha of agricultural land in lubelskie voivodship

As of June

W **gospodarstwach indywidualnych** w czerwcu 2019 r. pogłowie bydła liczyło 381,9 tys. szt. i w porównaniu z czerwcem 2018 r. zwiększyło się o 4,4%, a w porównaniu z 2010 r. o 5,6% (w kraju odnotowano wzrost w obydwu przypadkach odpowiednio o 3,0% i o 12,1%).

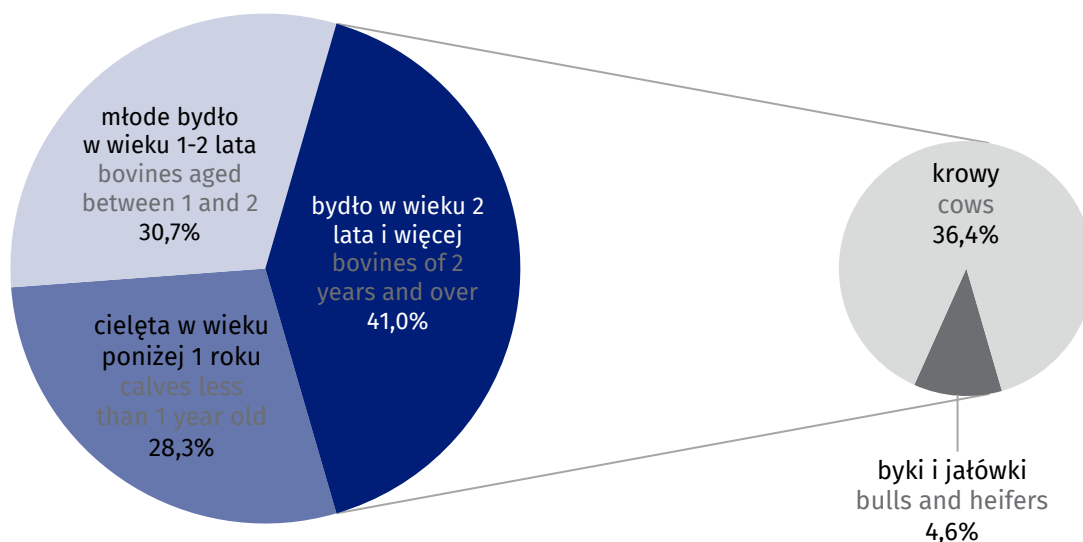
W strukturze stada bydła największy odsetek stanowiło bydło w wieku 2 lata i więcej (41,0%). W tej grupie dominowało pogłowie krów (88,8%). Najmniejszy udział odnotowano w przypadku cieląt w wieku poniżej 1 roku (28,3%). W skali roku w strukturze stada bydła odnotowano spadek udziału bydła w wieku 2 lata i więcej o 0,8 p. proc.

Wykres 22. Struktura stada bydła według grup wiekowo-użytkowych w województwie lubelskim

Stan w czerwcu 2019 r.

Chart 22. Structure of cattle herd by age and usage groups in lubelskie voivodship

As of June, 2019

Wyniki czerwcowego badania pogłowia bydła wskazują na zwiększenie w skali roku liczebności stada bydła ogółem wynikające z wyższych stanów w każdej z grup. Wskazuje to na większe zainteresowanie rolników produkcją żywca wołowego, które jest wynikiem między innymi wyższych cen skupu żywca wołowego. Za 1 kg wagi żywej, która w czerwcu 2019 r. wynosiła 6,29 zł/kg i była o 7,0% wyższa w stosunku do czerwca roku poprzedniego. Jednocześnie podaż żywca wołowego w tym czasie wzrosła o 61,8% do poziomu 3,4 tys. t.

W czerwcu 2019 r. cena skupu mleka zwiększyła się w ujęciu rocznym o 4,0%, zaś zmniejszyła się w stosunku do poprzedniego miesiąca o 3,7% i wyniosła 129,99 zł/hl (w kraju odpowiednio wzrosła o 2,8% i obniżyła się o 1,9%). Analizując cenę skupu mleka w okresie od lipca 2018 r. do czerwca 2019 r., w porównaniu z okresem od lipca 2017 r. do czerwca 2018 r., odnotowano spadek o 2,2%. Jednocześnie skup mleka, który w czerwcu 2019 r. wyniósł 47,3 mln l., był niższy o 2,5% w stosunku do czerwca 2018 r. i o 7,7% w porównaniu z poprzednim miesiącem (w kraju odpowiednio niższy o 1,0% i o 6,4%).

Wzrost pogłowia bydła w czerwcu 2018 r., w porównaniu ze stanem zarejestrowanym przed rokiem, wystąpił w 12 województwach, przy czym największy w województwach: mazowieckim (o 6,1%), śląskim (o 5,5%) i lubelskim (o 4,3%). Natomiast największy spadek pogłowia bydła odnotowano w województwach: podkarpackim (o 7,5%), zachodniopomorskim (o 2,9%) i lubuskim (o 1,3%).

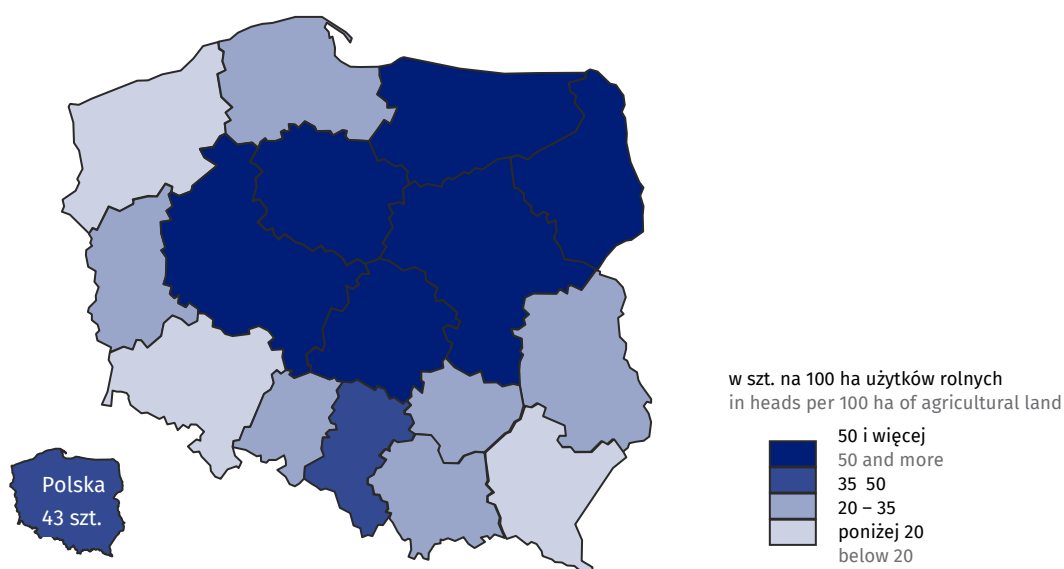
Województwo lubelskie cechowało się niewielkim udziałem w kraju jeśli chodzi o chów bydła i uplasowało się na 7. miejscu. Na pierwszym miejscu znalazło się województwo mazowieckie (z udziałem 19,2%), zaś na ostatnim województwo podkarpackie (1,2).

Mapa 16. Pogłowia bydła na 100 ha użytków rolnych według województw

Stan w czerwcu 2018 r.

Map 16. Cattle stocks per 100 ha of agricultural land by voivodships

As of June 2018

6.3. Owce

6.3. Sheep

Według stanu w czerwcu 2019 r. pogłowia owiec w województwie lubelskim liczyło 18,3 tys. szt., co stanowiło 6,7% ogólnego pogłowia owiec w kraju. W porównaniu z analogicznym miesiącem 2018 r. pogłowia owiec zmniejszyło się o 3,4% (w kraju o 1,3%), zaś w odniesieniu do stanu z czerwca 2010 r. odnotowano wzrost o 31,3% (w kraju o 5,7%).

Tabela 13. Pogłowie owiec w województwie lubelskim

Stan w czerwcu

Table 13. Sheep stocks in lubelskie voivodship

As of June

Wyszczególnienie Specification	2018			2019		
	ogółem total	w tym gospodarstwa indywidualne of which individual farms	2017 = 100	ogółem total	w tym gospodarstwa indywidualne of which individual farms	2018 = 100
Ogółem Total	18 957	17 728	123,9	18 305	17 272	96,6
w tym maciorki of which ewes	10 527	9 401	95,7	11 297	10 418	107,3

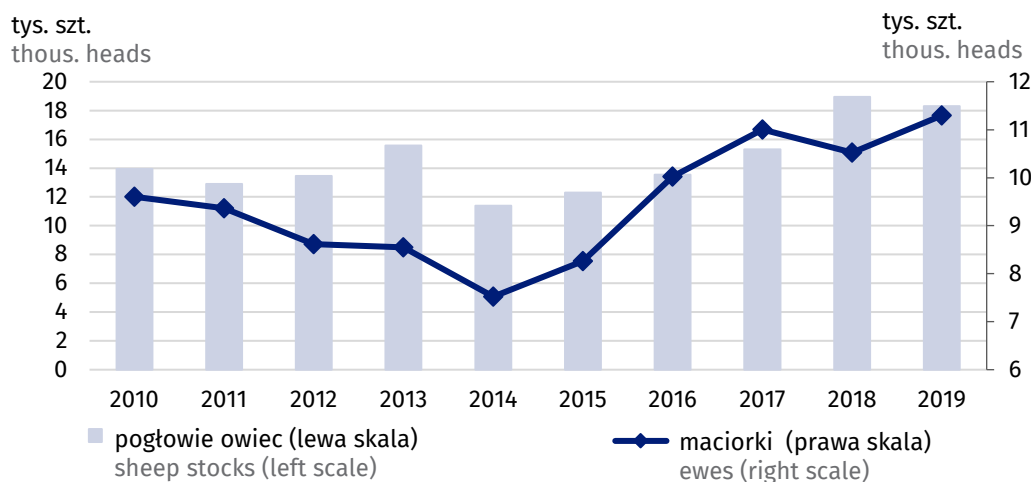
Pogłowie maciorek w czerwcu 2019 r. wyniosło 11,3 tys. szt., czyli zwiększyło się w ciągu roku o 7,3%, a w porównaniu z czerwcem 2010 r. o 17,6%. W kraju natomiast zaobserwowano odwrotną tendencję, gdyż zarówno w stosunku do 2018 r., jak i 2010 r. pogłowie maciorek zmniejszyło się odpowiednio o 4,5% i o 2,8%. Maciorki stanowiły 61,7% w ogólnej strukturze stada owiec, a ich udział w porównaniu z czerwcem 2018 r. wzrósł o 6,2 p. proc. Odwrotną sytuację odnotowano w kraju, gdzie udział maciorek w stadzie w czerwcu 2019 r. w stosunku do czerwca 2018 r. obniżył się o 1,9 p. proc. Natomiast udział maciorek w stadzie w porównaniu z czerwcem 2010 r. wzrósł w województwie lubelskim o 6,2 p. proc., zaś w kraju obniżył się o 1,9 p. proc.

Wykres 23. Pogłowie owiec w województwie lubelskim

Stan w czerwcu

Chart 23. Sheep stocks in lubelskie voivodship

As of June

W **gospodarstwach indywidualnych** w czerwcu 2019 r. pogłowie owiec liczyło 17,3 tys. szt. i w porównaniu z czerwcem 2018 r. zmniejszyło się o 2,6%, a w porównaniu z 2010 r. wzrosło o 33,2%. Podobną tendencję zaobserwowano w kraju, gdzie w porównaniu z czerwcem 2018 r. pogłowie owiec w gospodarstwach indywidualnych obniżyło się o 1,1%, a w stosunku do 2010 r. wzrosło o 8,4%.

W kraju, zwiększenie stanu owiec w czerwcu 2019 r. w porównaniu ze stanem zarejestrowanym przed rokiem odnotowano w 8 województwach. Największy wzrost pogłowia owiec nastąpił w województwach: zachodniopomorskim (o 47,7%), lubuskim (o 38,3%) i opolskim (o 17,5%). Natomiast najbardziej zmniejszył się w województwach: świętokrzyskim (o 14,1%), małopolskim (o 11,6%) i pomorskim (o 9,6%).

Województwo lubelskie uplasowało się na 4. miejscu w kraju jeśli chodzi o chów owiec. Na pierwszym miejscu znalazło się województwo małopolskie (z udziałem 28,8% w kraju), na drugim podlaskie (10,9%), zaś na ostatnim województwo opolskie (0,8%).

Rozdział 7 Chapter 7

Skup produktów rolnych Procurement of agricultural products

Informacje o **skupie produktów rolnych** dotyczą ilości i wartości produktów rolnych (roślinnych i zwierzęcych) skupionych przez podmioty gospodarcze bezpośrednio od producentów. Dane o skupie:

- a) **zbóż**, jeżeli nie zaznaczono inaczej, dotyczą ziarna zbóż konsumpcyjnych, paszowych i siewnych z wyodrębnieniem zbóż podstawowych (łącznie z mieszankami zbożowymi), pszenicy, żyta, jęczmienia i owsa (łącznie z mieszankami zbożowymi) oraz pszenżyta;
- b) **ziemniaków** – poza dostawami do punktów skupu, również dostaw do gorzelnii, płatkarni i suszarni;
- c) **żywca rzeźnego** (bydła, cieląt, trzody chlewnej, owiec, koni i drobiu) – dotyczą tylko zwierząt rzeźnych (łącznie z żywcem skupowanym na eksport) bez skupu zwierząt hodowlanych;
- d) **trzody chlewnej** – nie obejmują prosiąt i warchlaków.

Wartość skupu produktów rolnych w 2019 r. w województwie lubelskim wyniosła 4 356,8 mln zł (według cen bieżących, bez podatku VAT), z czego 97,4% od gospodarstw indywidualnych. W kraju skup wyniósł 65 594,5 mln zł. Udział województwa lubelskiego w skupie ogólnokrajowym wyniósł 6,6%. W porównaniu z rokiem wcześniejszym wartość skupu produktów rolnych zwiększyła się o 7,8% (w gospodarstwach indywidualnych o 8,7%), a w kraju o 2,1% (w gospodarstwach indywidualnych o 2,6%). Natomiast w stosunku do 2010 r. wartość skupu produktów rolnych w województwie lubelskim wzrosła o 44,5%, natomiast w kraju o 58,7%.

Wartość skupu produktów roślinnych wyniosła 2 304,5 mln zł (52,8% produktów rolnych), zaś **zwierzęcych** 2 055,3 mln zł (47,2%). Wartość skupu produktów roślinnych stanowiła 12,0% wartości skupu tych produktów w Polsce, natomiast produktów zwierzęcych 4,4%. W odniesieniu do 2018 r. wartość skupu produkcji roślinnej wzrosła o 15,8%, a zwierzęcej o 0,1%. W kraju również wartość produkcji roślinnej zwiększyła się o 0,4%, a zwierzęcej o 2,8%.

W województwie lubelskim w 2019 r., w porównaniu z 2018 r., skup żywca rzeźnego zmniejszył się o 12,1%, a ziaren zbóż podstawowych ogółem o 10,1%.

7.1. Skup produktów roślinnych 7.1. Procurement of plant origin products

W 2019 r. skupiono 742,8 tys. t. ziarna **zbóż ogółem** (w kraju 10 669,2 tys. t.), w tym 741,1 tys. t. zbóż konsumpcyjnych i paszowych (łącznie z mieszankami zbożowymi, bez ziarna siewnego, co stanowiło 7,0% skupu krajowego). W porównaniu z rokiem wcześniejszym wielkość skupu ziarna zbóż ogółem obniżyła się o 8,3%, w tym skup zbóż konsumpcyjnych i paszowych o 8,3% (w kraju odpowiednio o 5,3% i o 5,3%).

Wśród zbóż konsumpcyjnych i paszowych największy odsetek stanowiły: pszenica 73,7%, jęczmień 16,3%, kukurydza 15,9% i pszenżyto 5,3%. W omawianym roku skupiono 464,8 tys. t. pszenicy, czyli o 8,8% mniej niż w poprzednim roku, natomiast o 40,6% więcej niż w 2010 r. Skup żyta wyniósł 25,7 tys. t. i w odniesieniu do 2018 r. był wyższy o 11,1%, natomiast w stosunku do 2010 r. zmniejszył się o 36,8%. Kukurydzy skupiono 100,0 tys. t., czyli o 5,6% więcej niż w roku wcześniejszym i o 92,1% niż w 2010 r.

Skup **ziemniaków ogółem** w 2019 r. ukształtował się na poziomie 47,5 tys. t., co stanowiło 3,0% skupu ogólnokrajowego. Większość (99,0%) skupionych ziemniaków pochodziła od gospodarstw indywidualnych. W porównaniu z 2018 r. zmniejszyła się ilość skupionych ziemniaków o 21,1% (w kraju o 9,7%), a w odniesieniu do 2010 r. zwiększyła się o 87,3% (w Polsce o 39,3%).

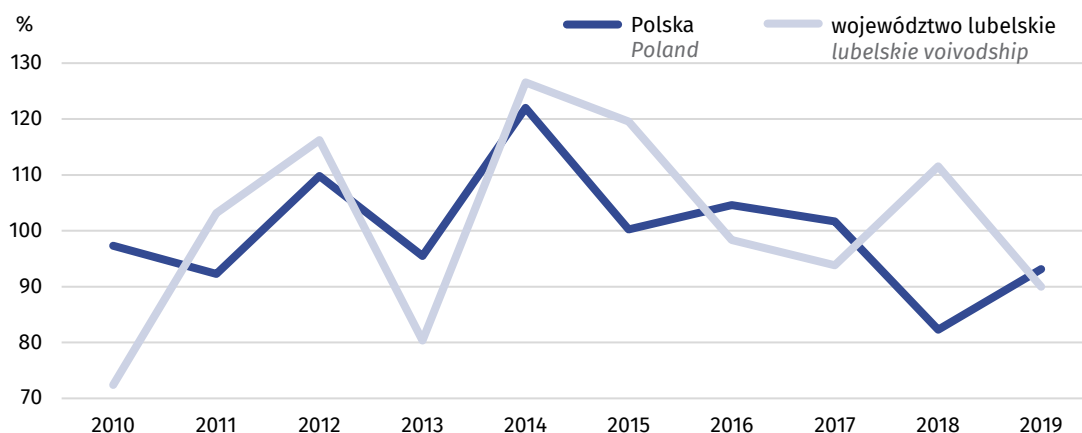
W 2019 r. dostarczono do skupu 2 020,4 tys. t. **buraków cukrowych przemysłowych**, w tym 96,8% od gospodarstw indywidualnych. Udział województwa w skupie ogólnokrajowym wyniósł 14,0%. W porównaniu z 2018 r. ilość skupionych buraków cukrowych zmniejszyła się o 16,7% (w kraju o 2,7%), zaś w stosunku do 2010 r. wzrosła o 25,2% (w Polsce o 32,9%).

Wykres 24. Dynamika skupu zbóż podstawowych konsumpcyjnych i paszowych (łącznie z mieszankami zbożowymi, bez ziarna siewnego)

Rok poprzedni = 100

Chart 24. Indices of procurement of basic consumer and feed cereals (including mixed cereals, without seed for sowing)

Previous year = 100

W 2018 r. w województwie lubelskim dostarczono do skupu 158,4 tys. t. **warzyw ogółem**, w tym 92,7% od gospodarstw indywidualnych. Udział województwa w skupie ogólnokrajowym wyniósł 9,9%. W porównaniu z rokiem wcześniejszym ilości skupionych warzyw zmniejszyła się o 5,5% (w kraju o 12,3%), zaś w stosunku do 2010 r. o 4,6% (w Polsce zwiększyła się o 17,2%).

W 2019 r. w województwie lubelskim dostarczono do skupu 425,9 tys. t. **owoców ogółem**, w tym 99,5% od gospodarstw indywidualnych. Udział województwa w skupie ogólnokrajowym wyniósł 15,5%. W porównaniu z rokiem poprzednim ilość skupionych owoców zmniejszyła się o 27,5%, natomiast w stosunku do 2010 r. wzrosła o 25,0%. Podobna sytuacja miała miejsce w kraju, gdzie ilość skupionych owoców ogółem zmniejszyła się o 12,8% w porównaniu z 2018 r., zaś wzrosła o 70,0% w stosunku do 2010 r.

7.2. Skup produktów zwierzęcych

7.2. Procurement of animal origin products

W 2019 r. skupiono 226,2 tys. t. **żywca rzeźnego w wadze żywej** i w porównaniu z rokiem wcześniejszym jego ilość zmniejszyła się o 12,1% i o 9,5% w stosunku do 2010 r. (w kraju odpowiednio zmniejszyła się o 3,4% i wzrosła o 40,1%). Udział województwa lubelskiego w skupie ogólnopolskim wyniósł 3,6%.

W badanym roku skupiono 94,7 tys. t. **żywca wieprzowego**, czyli o 15,2% mniej niż w roku poprzednim i o 22,6% niż w 2010 r. W kraju skupiono 2 153,2 tys. t. żywca wieprzowego i było to o 9,3% mniej niż w 2018 r. i o 8,3% więcej niż w 2010 r. Skup w województwie lubelskim stanowił 4,4% skupu krajowego.

Skup **żywca wołowego** ukształtował się na poziomie 53,1 tys. t. i był o 2,3% wyższy niż w 2018 r. i o 36,9% niż w 2010 r. W kraju skupiono 799,8 tys. t. żywca wołowego i było to o 11,5% mniej niż w

roku wcześniejszym, natomiast o 30,4% więcej niż w 2010 r. Skup wojewódzki stanowił 6,6% skupu krajowego.

Żywca drobiowego skupiono 76,2 tys. t. (mniej o 17,3% niż w 2018 r. i o 10,0% niż w 2010 r.), w tym najwięcej indyków (47,2%) i kurczaków (36,2%). W kraju skupiono 3 263,0 tys. t. żywca drobiowego (więcej o 3,5% niż w 2017 r. i o 79,8% niż w 2010 r.), w tym kurczaki stanowiły 74,7%, a indyki 17,8%. Udział województwa lubelskiego w krajowym skupie drobiu wyniósł 2,3%.

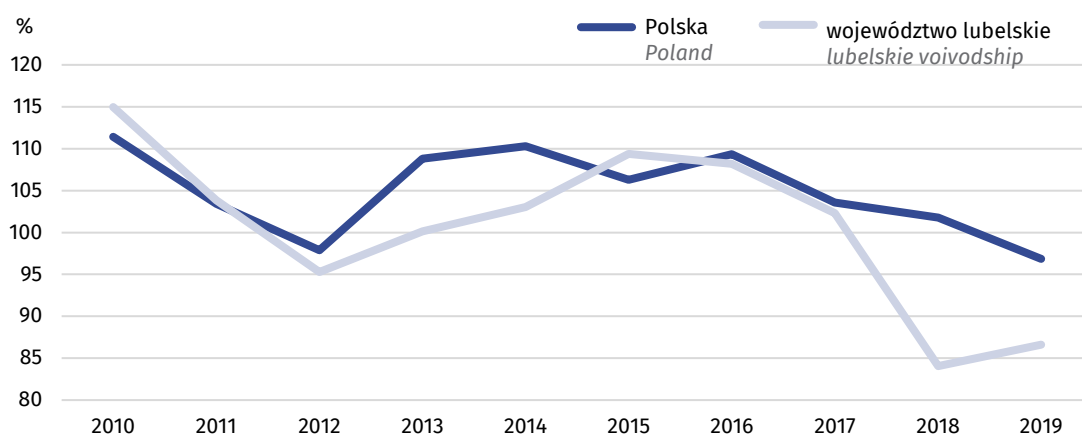
W 2019 r. skupiono 159,7 tys. t. **żywca rzeźnego w przeliczeniu na mięso, łącznie z tłuszczami** (co stanowiło 3,5% skupu ogólnego w kraju). W porównaniu z 2018 r. skup ten był niższy o 13,4% i o 10,0% w stosunku do 2010 r. (w kraju odpowiednio niższy o 3,1% i wyższy o 44,2%). Największy udział w ogólnym skupie żywca rzeźnego w przeliczeniu na mięso stanowił żywiec wieprzowy (46,2%) i drobiowy (35,8%). Odmienną sytuację zaobserwowano w kraju, gdzie na pierwszym miejscu był skup żywca drobiowego (53,8% w ogólnym skupie żywca rzeźnego w przeliczeniu na mięso) i wieprzowego (36,8%).

Wykres 25. Dynamika skupu żywca rzeźnego ogółem (w przeliczeniu na mięso, łącznie z tłuszczami)

Rok poprzedni = 100

Chart 25. Indices of total procurement of animals for slaughter (in terms of meat, including fats)

Previous years = 100

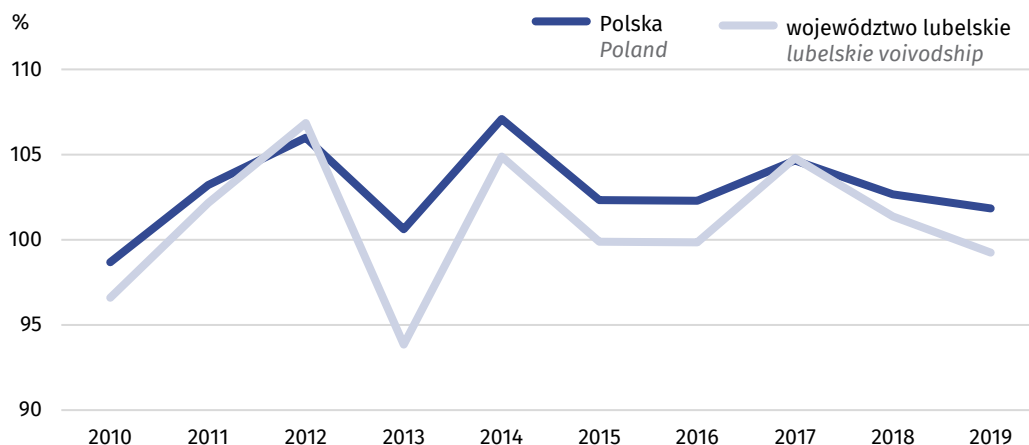
Województwo lubelskie uplasowało się na 9. pozycji w kraju pod względem skupu żywca rzeźnego w przeliczeniu na mięso, najwięcej skupiono w województwie mazowieckim (23,6%), zaś najmniej w podkarpackim (1,1%).

Wykres 26. Dynamika skupu mleka krowiego

Rok poprzedni = 100

Chart 26. Indices of procurement of cow milk

Previous year = 100

W 2018 r. skup **mleka krowiego** wyniósł 573,3 mln l., czyli o 0,8% mniej niż przed rokiem, zaś o 13,0% więcej niż w 2010 r. W skali kraju w odniesieniu do poprzedniego roku zanotowano wzrost o 1,8% i o 35,0% w porównaniu z 2010 r. Województwo lubelskie uplasowało się na 7. miejscu pod względem skupu mleka krowiego z udziałem 4,8% w skupie krajowym. Na pierwszym miejscu było województwo podlaskie (22,0%), zaś na ostatnim lubuskie (0,7%).

W 2019 r. skupiono 41,7 tys. kg **wełny owczej**, czyli o 40,3% mniej niż w 2018 r., zaś o 2,9% więcej niż w 2010 r. Skup ten stanowił 24,8% skupu krajowego. Skup wełny w kraju również był niższy o 33,9% w porównaniu z rokiem wcześniejszym.

W 2019 r. skup **miodu** był o 24,1% niższy w stosunku do 2018 r. i wyniósł 713,6 tys. kg, co stanowiło 39,5% skupu krajowego. W stosunku do 2010 r. skup miodu w województwie lubelskim wzrósł o 12,2%. W kraju natomiast skup miodu był niższy o 18,4% w porównaniu z rokiem wcześniejszym.

Rozdział 8 Chapter 8

Ceny w rolnictwie Prices in agriculture

W 2019 r., w odniesieniu do roku poprzedniego większość cen skupu wzrosła. Podobnie ceny jakie rolnicy uzyskiwali na targowiskach w 2019 r. w porównaniu z 2018 r. również były wyższe. Tym samym poprawiły się relacje ceny skupu żywca wieprzowego do targowiskowej ceny żyta i jęczmienia.

Ceny skupu są cenami przeciętnymi obliczonymi jako iloraz wartości (bez podatku od towarów i usług) i ilości poszczególnych produktów rolnych skupionych w danym okresie przez podmioty gospodarcze prowadzące skup bezpośrednio od producentów. Prezentowane ceny skupu produktów rolnych pochodzą z badania miesięcznego (meldunek o skupie produktów rolnych realizowanym przez osoby prawne i samodzielne jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej) i półrocznego (sprawozdawczość uwzględniająca korekty danych meldunkowych oraz skup realizowany przez osoby fizyczne o wartości co najmniej 10 tys. zł).

Wskaźniki cen skupu obliczono w zakresie porównywalnym: dla miesięcy na bazie danych meldunkowych, w ujęciu półrocznym po uwzględnieniu korekt wynikających ze sprawozdawczości półrocznej.

Średnioroczna cena skupu **pszenicy** w województwie lubelskim w 2019 r. wynosiła 70,11 zł/dt (w kraju – 72,26 zł/dt) i była wyższa o 0,9% niż przed rokiem i o 18,8% w porównaniu z 2010 r. (w Polsce odpowiednio niższa o 0,5% i wyższa o 20,8%). Na targowiskach za 1 dt pszenicy płacono 85,57 zł/dt (w kraju – 91,63 zł/dt), czyli o 9,1% więcej niż w roku wcześniejszym i o 43,5% jak w 2010 r. (w Polsce odpowiednio o 9,6% i o 41,2%).

Źródłem informacji o **cenach produktów rolnych i zwierząt gospodarskich uzyskiwanych przez rolników na targowiskach** są miesięczne notowania cen dokonane przez stałych ankieterów na celowo wytypowanych targowiskach. **Przeciętne ceny miesięczne** obliczono jako średnie arytmetyczne wszystkich notowań w skali całego kraju i województw; przeciętne ceny kwartalne, półroczne i roczne – jako średnie arytmetyczne z przeciętnych cen w poszczególnych miesiącach.

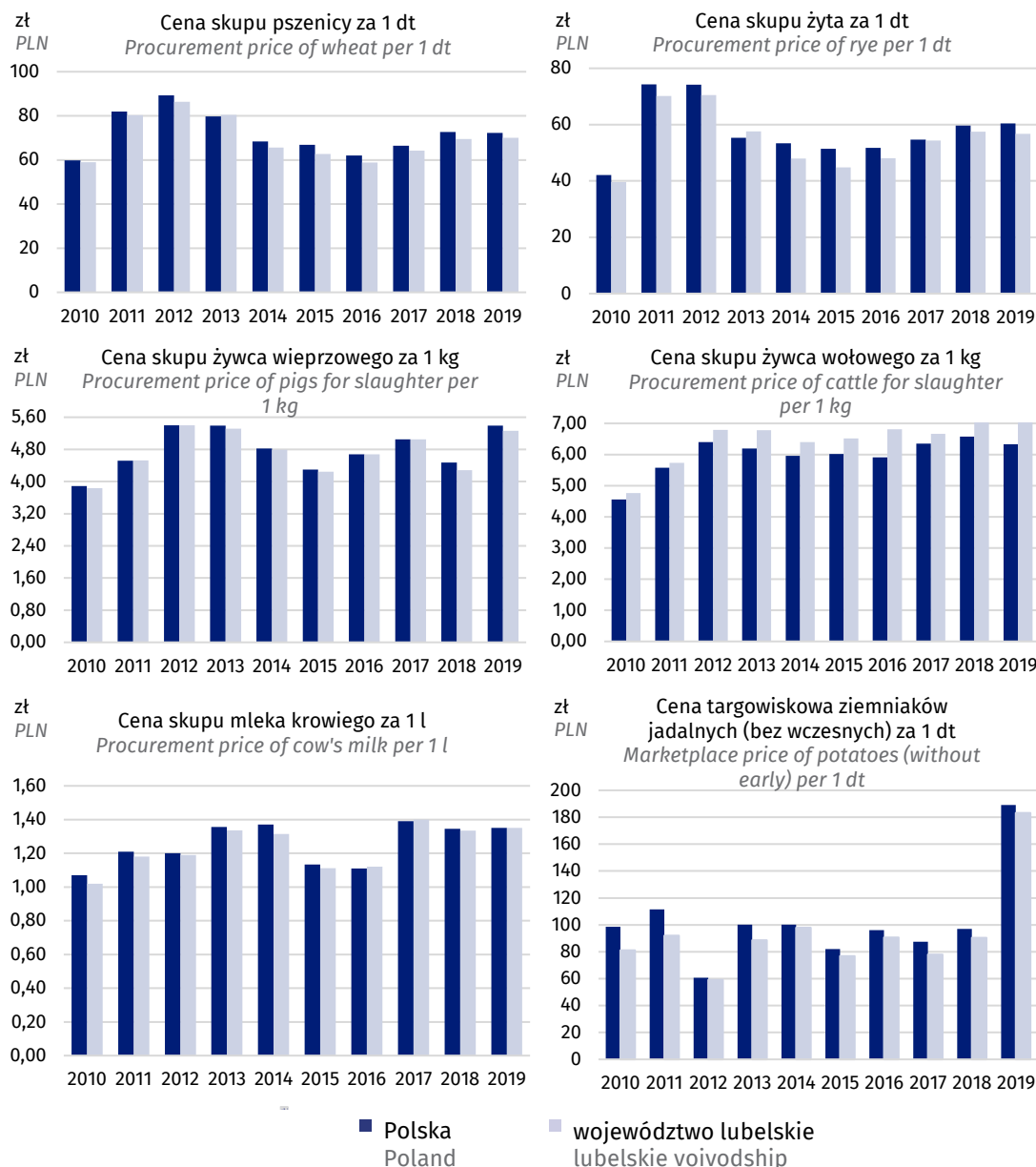
W analizowanym roku cena **żyta** w skupie ukształtowała się na poziomie 56,71 zł/dt (w kraju 60,38 zł/dt) i była niższa o 1,3% w porównaniu z zanotowaną w 2018 r., natomiast wyższa o 43,2% w odniesieniu do 2010 r. (w Polsce wyższa w obu przypadkach odpowiednio o 1,2% i o 43,4%). W obrocie targowiskowym cena żyta była o 9,6% wyższa w stosunku do poprzedniego roku i o 57,7% w porównaniu z 2010 r. osiągając poziom 66,80 zł/dt (w kraju 73,49 zł/dt i była wyższa w obydwu powyższych przypadkach odpowiednio o 9,5% i o 51,3%).

W 2019 r. za **ziemniaki jadalne (bez wczesnych)** w skupie płacono 96,83 zł/dt (w kraju – 84,54 zł/dt), czyli o 21,6% więcej niż przed rokiem i o 213,6% więcej niż w 2010 r. (w kraju odpowiednio o 45,7% i o 66,2%). W obrocie targowiskowym cena ziemniaków jadalnych ukształtowała się na poziomie 183,09 zł/dt (w Polsce 189,17 zł/dt), czyli na wyższym poziomie zarówno w stosunku do 2018 r., jak i 2010 r., odpowiednio 2-krotnie i ponad 2-krotnie. W kraju natomiast cena była wyższa o 95,1% w porównaniu z 2018 r. i o 92,0% w stosunku do 2010 r.

W omawianym roku cena skupu **żywca wołowego (bez cieląt) w wadze żywej** wyniosła 7,04 zł/kg (w kraju – 6,33 zł/kg), czyli w stosunku do uzyskanej w poprzednim roku nie zmieniła się, natomiast w odniesieniu do 2010 r. wzrosła o 47,9%. W Polsce cena ta zmniejszyła się o 3,8% w stosunku do 2018 r., zaś wzrosła o 38,8% w porównaniu z 2010 r.

Cena **żywca wieprzowego w wadze żywej** w skupie osiągnęła wartość 5,26 zł/kg (w kraju – 5,39 zł/kg), czyli była wyższa o 22,9% niż w 2018 r. i o 37,0% niż w 2010 r. (w Polsce odpowiednio o 20,3% i o 38,6%).

Wykres 27. Ceny wybranych produktów rolnych w skupie i na targowiskach
Chart 27. Prices of selected agricultural products in procurement centers and at marketplaces

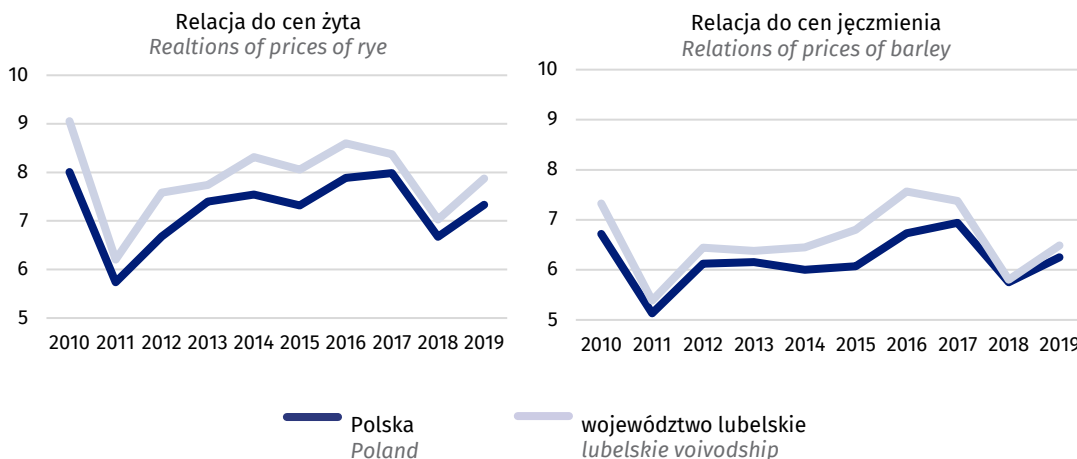
W 2019 r., w odniesieniu do roku poprzedniego, poprawiła się **relacja cen skupu żywca wieprzowego do cen targowiskowych żyta**. Ukształtowała się ona na poziomie 7,9 (wobec 7,0 w 2018 r. i 9,1 w 2010 r.), w kraju relacja ta wyniosła 7,3 (wobec 6,7 w 2018 r. i 8,0 w 2010 r.). **Relacja cen skupu żywca wieprzowego do targowiskowych cen jęczmienia** w analizowanym okresie również uległa poprawie i wyniosła 6,5 (wobec 5,8 w 2018 r. i 6,1 w 2010 r.), w kraju relacja ta również poprawiła się i wyniosła 6,3 (wobec 5,8 w 2018 r. i 6,7 w 2010 r.).

Za 1 l **mleka krowiego** w omawianym roku płacono 1,35 zł (w kraju – średnio 1,35 zł), czyli o 1,5% więcej niż przed rokiem i o 32,4% niż w 2010 r. W kraju średnioroczna cena skupu mleka nie zmieniła się w stosunku do 2018 r., natomiast w odniesieniu do 2010 r. wzrosła o 26,2%.

W 2019 r. cena skupu **drobiu rzeźnego** osiągnęła poziom 4,76 zł/kg (w kraju – 3,90 zł/kg) i była wyższa o 13,1% w porównaniu z zanotowaną w poprzednim roku (w Polsce o 3,4%) i o 35,1% w stosunku do 2010 r.

Wykres 28. Relacja cen skupu żywca wieprzowego do cen targowiskowych żyta i jęczmienia
Chart 28. Relation of procurement prices of pigs to marketplace prices of rye and barley

Źródłem informacji o **cenach gruntów ornych w obrocie prywatnym** jest kwartalne badanie przeprowadzane w formie wywiadu przez ankietera z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego wylosowanego do reprezentacyjnych badań rolniczych. Przeciętne ceny roczne obliczono jako średnie arytmetyczne z przeciętnych cen kwartalnych.

W 2019 r. średnia roczna cena **gruntów ornych w obrocie prywatnym** w województwie lubelskim za 1 hektar wynosiła 35 016 zł (w kraju – 47 233 zł), z czego najdroższe były grunty dobre (I, II i IIIa klasy), a ich cena wynosiła średnio 51 647 zł (w kraju – 58 256 zł). W porównaniu z rokiem wcześniejszym cena gruntów ornych ogółem wzrosła o 11,1%, a w stosunku do 2010 r. wzrost ten był prawie 3-krotny (w Polsce odpowiednio o 6,4% i ponad 2,5-krotnie). Średnioroczna cena gruntów ornych dobrych w województwie lubelskim w 2019 r. wzrosła o 9,7% w porównaniu z 2018 r. i ponad 3-krotnie w stosunku do 2010 r. (w kraju odpowiednio o 5,0% i prawie 3-krotnie).

Uwagi metodyczne

Methodological notes

1. Dane o produkcji rolniczej opracowano **metodą rodzaju działalności**, co oznacza sumaryczne ujęcie produkcji roślinnej i zwierzęcej niezależnie od tego, do której sekcji gospodarki narodowej (według Polskiej Klasyfikacji Działalności) zaliczane są podmioty gospodarcze, które tę produkcję wytworzyły. W związku z wprowadzeniem od 2010 r. stopniowych zmian w metodologii badań rolniczych, mających na celu dostosowanie do standardów unijnych oraz uwzględnienie przemian dokonujących się w polskim rolnictwie, a także szersze wykorzystanie źródeł administracyjnych, **zmianie uległa definicja gospodarstwa rolnego**.
2. Do **działalności rolniczej** zaliczamy działalność związaną z uprawą roślin, która obejmuje: wszystkie uprawy rolne (w tym grzyby jadalne), warzywnictwo i ogrodnictwo, szkółkarstwo, hodowlę i nasiennictwo roślin rolniczych i ogrodniczych oraz chów i hodowlę zwierząt gospodarskich, tj. bydła, owiec, kóz, koni, świń, drobiu, królików, pozostałych zwierząt futerkowych, dzikich zwierząt utrzymywanych w gospodarstwie dla produkcji mięsa (np. dziki, sarny, danielle) i pszczoł, a także działalność polegającą na utrzymaniu użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej (zgodnie z normami). Zgodnie z obowiązującą definicją, od 2010 r. w badaniach rolniczych nie ujmuje się posiadaczy użytków rolnych nieprowadzących działalności rolniczej oraz posiadaczy poniżej 1 ha użytków rolnych prowadzących działalność rolniczą o małej skali, w związku z tym dane z zakresu: użytkowania gruntów, powierzchni zasiewów, plonów ziemiopłodów (bez warzyw gruntowych), pogłowia zwierząt gospodarskich oraz zużycia nawozów za 2010 r. zostały skorygowane w stosunku do opublikowanych w poprzedniej edycji.
3. Wskaźniki **cen produktów rolnych sprzedawanych oraz cen towarów i usług zakupywanych przez gospodarstwa indywidualne w rolnictwie** obliczono przyjmując jako system wag strukturę sprzedaży produktów rolnych oraz zakupu towarów i usług z roku poprzedzającego rok badany. Wskaźniki cen produktów rolnych sprzedawanych wyrażają zmiany średnich ważonych cen skupu i cen uzyskiwanych przez rolników na targowiskach. Wskaźniki cen towarów i usług zakupywanych wyrażają zmiany cen detalicznych towarów i usług zakupywanych na cele konsumpcyjne, bieżącej produkcji rolniczej i inwestycyjne. Jako system wag przyjęto w zakresie towarów i usług przeznaczonych na cele:
  - a) konsumpcyjne – strukturę wydatków (bez spożycia naturalnego) gospodarstw domowych rolników, uzyskaną z badania budżetów gospodarstw domowych;
  - b) bieżącej produkcji rolniczej – strukturę zakupów dokonanych przez gospodarstwa indywidualne;
  - c) inwestycyjne – strukturę wydatków pieniężnych ustaloną na podstawie danych o akumulacji, wynikającą z rachunków narodowych.
4. **Relacje cen detalicznych środków produkcji dla rolnictwa do cen skupu produktów rolnych** informują, jaką ilość produktu rolnego należy sprzedać, aby zakupić dany środek produkcji. Relacje cen obliczono przy przyjęciu przeciętnych cen miesięcznych, kwartalnych i rocznych.
5. Dane o produkcji **żywca rzeźnego** obejmują skup zwierząt rzeźnych (pomniejszony o zwierzęta wyselekcjonowane do dalszego chowu), sprzedaż targowiskową zwierząt rzeźnych oraz ubój z przeznaczeniem na spożycie naturalne. Produkcję żywca rzeźnego podaje się:
  - a) w tys. sztuk (liczba zwierząt rzeźnych);
  - b) w tys. ton:
    - „w wadze żywej”, tj. według wagi zwierząt rzeźnych przed ubojem;
    - „w wadze poubojowej ciepłej” (wbc), tj. w przeliczeniu na mięso (masę mięsno-kostną) łącznie z tłuszczami i – jeżeli tak zaznaczono – z podrobami, za pomocą

współczynników określających poubojową wydajność poszczególnych gatunków zwierząt.

6. Dane o skupie produktów rolnych:
  - a) za okresy miesięczne dotyczą danych meldunkowych o ilości skupu realizowanego przez osoby prawne i samodzielne jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej;
  - b) za okresy półroczne w danych uwzględnia się korekty wynikające ze sprawozdawczości półrocznej obejmującej również skup realizowany przez osoby fizyczne o wartości co najmniej 10 tys. zł.
7. Informacje dotyczące warunków atmosferycznych (temperatury, opadów i usłonecznienia) opracowano w oparciu o dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej uzyskane z obserwacji i notowań prowadzonych na stacjach meteorologicznych.
8. Informacje o zaopatrzeniu rolnictwa w kwalifikowany materiał siewny podano na podstawie szacunków rzeczoznawców GUS.
9. Dane dotyczące **zużycia nawozów mineralnych lub chemicznych i wapniowych** opracowane zostały na podstawie sprawozdawczości i wyników badań reprezentacyjnych (w 2010 r. Powszechnego Spisu Rolnego).
10. **Lata gospodarcze** obejmują okres od 1 VII do 30 VI (np. rok gospodarczy 2016/17 oznacza okres od 1 VII 2016 r. do 30 VI 2017 r.).
11. Dane za 2010 r. w zakresie użytkowania gruntów, powierzchni zasiewów, pogłowia zwierząt gospodarskich, ciągników i zużycia nawozów mineralnych lub chemicznych oraz wapniowych opracowano na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego we wrześniu 2010 r., według stanu w dniu 30 VI.
12. **Liczby względne (wskaźniki, odsetki)** obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.
13. Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem” lub mogą nie sumować się na 100%.

Aneks tabelaryczny dołączony do wersji elektronicznej publikacji (format xlsx)

Tabular appendix attached to electronic version to this publication (xlsx format)